

EcoArt

metodická příručka

EcoArt metodická príručka

Identifikačné číslo projektu: 2023-1-SK01-KA210-SCH-000157800

Comenius Pedagogický inštitút - Pedagógiai Intézet

Komárno, 2025

Autor:

**MA. Kata Illés Kádek, Mgr. Tímea Mészáros, MA. Erika Nyireti,
Mgr. Ing. Mónika Ölveczky, Mgr. Iveta Wágnerová**

Lektor:

Mgr. Tímea Mészáros, Mgr. Ing. Mónika Ölveczky

Financované Európskou úniou v rámci projektu 2023-1-SK01-KA210-SCH-000157800

Vyjadrené názory a postoje sú len názormi a vyhláseniami autora(-ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory a stanoviská Európskej únie alebo SAAIC. Európska únia ani SAAIC za ne nenesú zodpovednosť.

Tento dokument je voľne použiteľný na účely pedagogickej činnosti.

Názov: EcoArt metodická príručka

Vydavateľ: COMENIUS - Pedagógický inštitút - Pedagógiai Intézet, n.o., Komárno

Zodpovedný za vydanie: Attila Fodor, riaditeľ

Editor: Mónika Ölveczky

Návrh obálky: Mónika Ölveczky, Komárno

Rok vydania: 2025

ISBN (pdf): 978-80-969694-3-2

Predhovor

Na začiatku projektu EcoArt sme ešte netušili, akú podobu nadobudne naša spoločná práca – ale už vtedy sme vedeli, že chceme vytvoriť niečo, čo presahuje rámec obyčajného metodického materiálu. Prvé stretnutia a spoločné aktivity nám ukázali, akú silu má to, keď žiaci, pedagógovia a odborníci spoločne premýšľajú a tvoria.

Niekedy sa z jednoduchého nápadu vyvinula spoločná práca, a boli aj nezhody, ktoré nakoniec priniesli nové riešenia. Možno práve toto je najväčším ponaučením: že projekt EcoArt nám nedal iba úlohy, ale aj príležitosť – učiť sa jeden od druhého, lepšie pochopiť, čo znamená zdieľať vedomosti v spolupráci s inými a pritom osobnostne rásť.

V mene Pedagogického inštitútu COMENIUS ďakujeme všetkým projektovým partnerom za spoluprácu – predovšetkým školám a inštitúciám, ktoré sa do projektu zapojili: Základnej škole na ulici Eötvösa (Komárno), Základnej škole Gergelya Édesa (Modrany), Základnej škole s VJM (Pribeta), Špeciálnej základnej škole s VJM (Komárno), Základnej škole Adolfa Majthényiho (Dvory nad Žitavou), Elokovanému pracovisku Špeciálnej základnej školy v Hurbanove (Nesvady), Pólya György Általános Iskola – Esztergomi Úti Telephely (Tatabánya), Pedagogickej fakulte Univerzity J. Selyeho (Komárno), SEV Dropie – Eko-centru Slovenskej agentúry životného prostredia (Zemianska Olča), Špeciálnej spojenej škole – Praktickej škole, Špeciálnej materskej škole a Špeciálnej základnej škole (Dunajská Streda), Základnej škole Lajosa Tarczyho (Chotín) a Základnej škole Ármina Vámbéryho (Dunajská Streda).

Sme vďační všetkým pedagógom a žiakom, ktorí sa do spoločnej práce zapojili, pretože táto príručka v sebe nesie nielen naše predstavy, ale aj ich nápady, spätnú väzbu a tvorivé práce.

Ölveczky Mónika
Eco Art For A Better Future
koordinátor projektu

Fodor Attila
COMENIUS Pedagogický inštitút
riaditeľ

Úvod

“Our task is to educate our children’s whole being so they can face the future and make something of it.”

„Našou úlohou je rozvíjať celú osobnosť našich detí, aby boli schopné čeliť budúcnosti a urobiť s ňou niečo.“

Sir Ken Robinson

Cieľom metodickej príručky EcoArt je poskytnúť pedagógom a všetkým záujemcom prehľadný a v praxi využiteľný materiál na prepojenie umenia, environmentálnej výchovy a udržateľného spôsobu myslenia. Úlohy a projekty sú založené na tvorivej, aktívnej účasti, zážitkovom učení a rozvoji kritického myslenia, pričom zohľadňujú princípy inklúzie a spolupráce vo vzdelávaní.

Námety, aktivity a projekty v príručke sa opierajú o štruktúru, ktorá na jednej strane poskytuje pedagógom stabilný rámec, no zároveň im ponecháva priestor na flexibilné prispôbenie. Cieľom aktivít je, aby sa žiaci stali aktívnymi účastníkmi – nielen pasívnymi príjemcami poznatkov, ale aj tvorcami vlastného vzdelávacieho procesu.

Príručka vznikla v digitálnej podobe a obsahuje fotografie, odkazy a inštruktážne videá, aby boli prezentované nápady čo najdostupnejšie pre rôzne typy škôl a vzdelávacieho prostredia.

Nech vám dobre slúži pri výučbe a tvorivej práci!

Autori

Informácie o projekte

Projekt EcoArt for a Better Future sa uskutočnil s podporou programu Erasmus+ Európskej únie v kategórii KA210-SCH – Partnerstvá malého rozsahu v oblasti školského vzdelávania, pod identifikačným číslom KA210-SCH-77BAAA82. Projekt sa začal 1. septembra 2023 a trval celkovo 24 mesiacov – do 31. augusta 2025.

Jedným z hlavných cieľov rámcového programu Erasmus+ je posilniť inklúziu a rozmanitosť vo vzdelávaní, odbornom raste, práci s mládežou a športe, ako aj podporovať environmentálne povedomie a prechod na zelené myslenie. Projekt EcoArt úzko súvisí s oboma oblasťami: využíva nástroje umeleckej výchovy, aby žiakom sprostredkoval princípy udržateľnosti a pomohol im uplatniť tieto princípy vedome aj v každodennom živote. Zároveň projekt prispieva k cieľom Európskej únie v oblasti znižovania vzdelávacích rozdielov a rozvoja základných kompetencií, pretože úlohy sú koncipované tak, aby ich žiaci mohli riešiť vlastným tempom a v primerane diferencovanom pedagogickom prostredí.

Ťažiskom projektu sú žiaci druhého stupňa základných škôl, ktorí pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia alebo majú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Cieľom EcoArt je vytvoriť pre nich – v rámci medzinárodnej odbornej spolupráce – príležitosť spoznať environmentálne uvedomelý životný štýl, osvojiť si súvisiace vedomosti a postoje, ako aj rozvíjať kritické myslenie a digitálne kompetencie. Zároveň sú aktivity uvedené v tejto príručke vhodné aj pre žiakov bežných základných škôl či dokonca materských škôl. Projekt čerpá z princípov a metód zážitkového učenia, umeleckej pedagogiky a inkluzívneho vzdelávania, pričom do procesu zapája aj digitálne nástroje a platformy.

EcoArt prináša inováciu nielen na miestnej úrovni, ale funguje aj ako súčasť širšieho európskeho referenčného rámca. Je v súlade s cieľmi Európskeho vzdelávacieho priestoru (European Education Area, EEA) do roku 2025 (OECD, 2020), ktoré zdôrazňujú význam rozvoja kreativity, kritického myslenia a aktívneho občianstva. Aktivity a výsledky projektu sa zároveň viažu na Ciele udržateľného rozvoja OSN (SDG), predovšetkým na cieľ č. 4 (kvalitné vzdelávanie) a cieľ č. 12 (udržateľná spotreba a výroba) (Goal 12, 2024).

Medzinárodná spolupráca s partnermi

Projekt EcoArt for a Better Future bol postavený na slovensko-maďarskom partnerstve, ktoré od samého začiatku formovalo obsahové plánovanie, proces realizácie aj vznik samotnej príručky. Tri partnerské inštitúcie – Pedagogický inštitút Comenius (Slovensko), občianske združenie KompAkt Slovakia a Základná škola Pólya György Általános Iskola (Maďarsko) – úzko spolupracovali, zdieľali svoje skúsenosti, odborné zázemie a overené postupy z praxe. Vďaka tejto spolupráci sa podarilo prepojiť európske smernice s lokálnymi špecifikami a vytvoriť metodický materiál, ktorý je relevantný a ľahko použiteľný pre pedagógov v oboch krajinách.

Počas projektu sa venovala osobitná pozornosť rozdielom medzi školskými systémami oboch krajín. Na Slovensku navštevujú žiaci základnú školu v 9 ročníkoch, zatiaľ čo v Maďarsku má základná škola 8 ročníkov. Tento rozdiel sa odrazil aj v štruktúre príručky: maďarské vydanie odporúča aktivity pre 5. až 8. ročník, zatiaľ čo slovenská verzia pokrýva rovnaké úlohy až po 9. ročník základnej školy.

Proces tvorby príručky podporila séria na seba nadväzujúcich aktivít. Počas celého trvania projektu prebiehali pravidelné projektové stretnutia v Maďarsku aj na Slovensku, a to osobne aj online. Tieto stretnutia vytvorili rámec pre spoločné plánovanie – partneri tu určovali štruktúru príručky, koordinovali obsahové zameranie úloh a spoločne hodnotili priebežné výsledky s cieľom zabezpečiť, aby konečný výstup bol prakticky využiteľný pre všetkých zapojených.

Úlohy zverejnené v príručke nevznikli len za pracovným stolom – počas projektu sa pravidelne konali tvorivé aktivity za účasti žiakov. V zapojených slovenských a maďarských školách vyrábali žiaci predmety z recyklovaných materiálov a počas procesu tvorby sa zúčastňovali diskusií o udržateľnosti. Tieto stretnutia nielen obohatili zážitok žiakov, ale zároveň slúžili aj ako praktické testovanie navrhovaných úloh, ktoré sa tak dostali do príručky už v overenej, osvedčenej podobe. Do zapojenia žiakov a overovania metód sa aktívne zapojili aj odborné workshopy, na ktorých spolupracovali pedagógovia a experti. Workshopy vytvorili priestor na diskusiu o tom, ako možno úlohy z projektu EcoArt integrovať do školského vyučovania a ako ich prispôbiť rôznym vekovým skupinám či žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Súčasťou projektu boli aj tematické projektové dni realizované na viacerých školách v Maďarsku a na Slovensku. Tieto dni umožnili žiakom venovať sa vybranej téme komplexne, počas celého dňa – čím sa prehĺbilo ich poznanie o udržateľnosti a posilnil sa komunitný prístup k učeniu.

Myšlienka udržateľnosti sa neodrazila iba v obsahu úloh, ale aj v konkrétnych výstupoch projektu. Na školách vznikli recyklačné centrá, kde sa žiaci naučili základy triedeného zberu a mohli si vyskúšať, ako možno z odpadu vytvárať nové hodnoty. Výtvory žiakov boli predstavené na výstavách, ktoré poskytli rodičom, miestnej komunite a partnerom náhľad do tvorivého procesu – čo predchádzalo hotovému dielu a aké myšlienky sa pri spoločnej práci objavili.

Záverečnou aktivitou projektu bola odborná konferencia EcoArt, ktorá poskytla priestor pedagógom, partnerom a širšej odbornej verejnosti na zhodnotenie skúseností. Na tejto konferencii bola predstavená aj finálna verzia metodické príručky spolu s výstupmi a poznatkami, ktoré môžu slúžiť ako inšpirácia aj pre ďalšie inštitúcie.

Vďaka tejto spolupráci a pestrosti aktivít vznikla metodická príručka, ktorá nie je len teoretickým sprievodcom, ale konkrétnou pomôckou overenou v praxi – opierajúcou sa o aktivity pripravené pre žiakov, a zároveň dlhodobu podporujúcou pedagogickú prácu zameranú na rozvoj environmentálneho uvedomenia a aktívneho zapojenia žiakov.

Pedagogické základy „prístupu EcoArt“

Názov EcoArt vznikol pôvodne ako názov projektu, no počas spoločnej práce sa postupne vyprofiloval do jednotného prístupu, ktorého princípy prenikajú celou touto príručkou. Nejde o samostatný, vyhranený pedagogický smer, ale o hodnotový rámec a spôsob uvažovania, ktorý prepája umenie, environmentálnu výchovu, rozvoj kritického myslenia a aktívne zapájanie žiakov. V centre tohto prístupu stojí presvedčenie, že environmentálna výchova môže byť skutočne účinná vtedy, keď sa neobmedzuje len na odovzdávanie teoretických poznatkov, ale vychádza z aktívnej účasti, zážitkového učenia a spracovania každodenných skúseností. Tento prístup spája silu umenia, zážitok zo spoločného učenia a rozvoj kritického myslenia – s cieľom, aby si žiaci vytvorili skutočný, osobný vzťah k otázkam udržateľnosti.

Pedagogické základy príručky EcoArt sa formovali počas celého projektu: nevznikol nevznikol vopred stanovený „model“, ale metodický rámec sa vytváral na základe praktických skúseností, workshopov a overených aktivít. Nejde o pokus vytvoriť nový pedagogický smer, ale o vedomé využívanie osvedčených prístupov, ako sú zážitkové učenie, projektové vyučovanie, výchova umením a inkluzívne vzdelávanie. Tieto prístupy sú prítomné nielen na teoretickej úrovni, ale zreteľne sa odrážajú v jednotlivých úlohách.

Jedným zo základných pilierov príručky je **inklúzia**. EcoArt oslovuje každého žiaka – bez ohľadu na schopnosti, tempo či sociálne zázemie, a vytvára priestor, aby sa všetci mohli zapojiť do tvorivého procesu vlastným spôsobom. Inklúzia tu nie je abstraktný pojem, ale konkrétny princíp plánovania aktivít. Každá úloha bola navrhnutá tak, aby ponúkala vstupný bod pre všetkých žiakov: aktivity je možné zjednodušiť alebo rozšíriť v závislosti od zloženia skupiny. Pri navrhovaní úloh bol dôležitý cieľ: umožniť zapojenie žiakom s rôznymi schopnosťami a záujmami. Aktivita sú diferencovateľné – niekto vyniká v plánovaní, iný pri realizácii alebo pri príprave materiálu, ďalší môže prispieť dokumentáciou, fotografovaním či reflexiou. Táto štruktúra zabezpečuje, že sa každý žiak môže zapojiť spôsobom, ktorý zodpovedá jeho schopnostiam a záujmom. Projekt EcoArt sa tak obracia k žiakom so znevýhodnením, so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami aj k talentovaným žiakom – a vytvára priestor, kde si každý môže nájsť svoju úlohu a zažiť úspech.

Udržateľnosť a recyklácia sú organickou súčasťou prístupu EcoArt. Mnohé aktivity začínajú tým, že žiaci pracujú s materiálmi, ktoré by v inom kontexte boli považované za odpad – a pritom si na vlastnej skúsenosti osvoja, ako sa zdanlivo bezcenné veci môžu premeniť na niečo hodnotné. Nejde len o praktický zážitok, ale o formovanie postojov: žiaci sa učia, že každý predmet má svoj príbeh a že zodpovedné nakladanie s materiálmi nie je abstraktná myšlienka, ale súčasť každodenného života. Úlohy v príručke však posilňujú udržateľnosť nielen na úrovni materiálu, ale aj na úrovni myslenia: trojica „tvorenie z prírody – o prírode – pre prírodu“ preniká celým prístupom EcoArt.

Žiaci tvoria „z prírody“, z prírodných materiálov, keď vo svojich dielach používajú listy, konáre, kamene; tvoria „o prírode“, keď vizuálne zobrazujú krajiny, zvieratá či environmentálne problémy prostredníctvom kresieb, koláží alebo inštalácií; a tvoria „pre prírodu“, keď ich výtvyry nesú posolstvo o potrebe ochrany, uvedomelosti či zmene. Táto trojitá myšlienka pomáha k tomu, aby udržateľnosť nebola len témou vyučovania, ale stala sa pre žiakov vnútornou motiváciou a osobnou skúsenosťou.

Jedným z dôležitých prvkov príručky EcoArt je aj **projektová pedagogika**, ktorá sa najvýraznejšie prejavuje v rozsiahlejších a komplexnejších úlohách. Aktivity ako napríklad „Titanic“ alebo terénny model vytváraný „V krajine zázrakov“, sa do jednej vyučovacej hodiny nezmestia – ide o otvorené, dlhodobé projekty, ktoré možno priebežne rozvíjať a na ktorých môžu žiaci pracovať niekoľko týždňov či dokonca mesiacov. Dlhšie trvajúce projekty nie sú len o samotnej tvorbe – každému kroku predchádza výskum a hľadanie informácií. Pri spracovaní témy „Titanic“ žiaci vyhľadávajú historické zdroje, študujú mapy a dobové fotografie. Pri vytváraní krajiny sa zas zameriavajú na miestne príbehy, prírodné a etnografické informácie, na základe ktorých vznikajú nové budovy, krajinné prvky či dokonca miestne povesti alebo malé príbehy. Takto vzniká živý a stále sa meniaci model, ktorý predstavuje spoločné učebné prostredie: žiaci môžu neustále pridávať nové prvky, za ktorými však vždy stojí samostatné zisťovanie a spoločné rozhodovanie. Aj úloha „Nový kabát pre gauč“ je príkladom dlhodobejšej aktivity. Recyklácia starého kusu nábytku, jeho „prezlečenie do novej podoby“, je viacfázový proces, ktorý trvá niekoľko týždňov a rozvíja nielen jemnú motoriku a estetické cítenie, ale aj tímovú spoluprácu, plánovanie a vytrvalosť. Žiaci hľadajú vzorky látok, farebné a dizajnové inšpirácie, zhromažďujú a porovnávajú fotografie – až potom sa pustia do samotnej realizácie.

Tieto projekty jasne ukazujú, že EcoArt neponúka iba nápady na krátke aktivity, ale aj príležitosti na skutočnú projektovo orientovanú výučbu, v ktorej môžu žiaci vlastným tempom, prostredníctvom výskumu, samostatného rozhodovania a spolupráce vytvoriť spoločné dielo. S týmto prístupom úzko súvisí aj komunitný rozmer učenia. Aktivity sú koncipované tak, aby popri individuálnej práci dostal priestor aj spoločný tvorivý proces a spolupráca v skupine. Zážitok zo spolupráce sám osebe predstavuje silnú motiváciu – zároveň však žiakom pomáha pochopiť, že pri témach spojených s udržateľnosťou majú skutočný význam nielen individuálne rozhodnutia, ale aj spoločné konanie.

Výchova umením v príručke EcoArt nezohráva len sprievodnú úlohu – je jej kľúčovou súčasťou. Aktivity využívajú umeleckú tvorbu ako nástroj na formovanie postojov a rozvoj myslenia. EcoArt kladie dôraz na rozvoj **kreativity**: úlohy motivujú žiakov, aby hľadali nové riešenia, zamysleli sa nad problémami z rôznych uhlov pohľadu a vnášali do tvorby vlastné nápady. Žiaci kreslia, maľujú, stavajú, vytvárajú inštalácie – no nejde len o estetické predmety či dekoračné prvky. Za každou úlohou je cieľ: aby umenie podnietilo myslenie, kladenie otázok a vyjadrenie názoru. To je obzvlášť zreteľné pri kolážových aktivitách, ktorým sa príručka venuje rôznymi technikami. Pri

klasickej koláži a dekoláži žiaci vytvárajú nové významy spájaním existujúcich obrázkov, výstrižkov z novín či plagátov. Techniky ako rolláž a proláž pracujú s pásikmi rozstrihaných obrázkov, ktoré sú usporiadané nanovo – často v rozpore s pôvodným významom –, čím vzniká nový obraz a nová myšlienka. Písmenková koláž (typografia ako vizuálny jazyk) vytrháva slová z ich bežného významu a premieňa ich na obrazový prvok – žiaci tak vytvárajú nový jazyk, v ktorom sa písmená a slová menia na výtvarný vyjadrovací prostriedok. Asambláž (assemblage) prechádza z roviny do priestoru: pomocou všedných predmetov vznikajú nové kompozície, ktoré ukazujú, že aj každodenné materiály môžu niesť umelecké posolstvo. Tieto techniky sú hodnotné práve preto, že žiaci neprodukurujú len výrobky, ale hľadajú význam, kriticky sa pozerajú na obrazy okolo seba a cez vizuálne kompozície vyjadrujú svoj názor. Koláž a príbuzné prístupy tak nie sú len výtvarné techniky, ale východiskový bod pre diskusiu a reflexiu: „Čo ste cítili, keď sa vedľa pekného obrázku z farebného časopisu objavil odhodený obal? Prečo na nás protiklady tak silno pôsobia – a čo to hovorí o tom, ako žijeme a ako zaobchádzame s prostredím? Ak by váš obraz mohol poslať odkaz o tom, ako sa mení svet okolo vás – čo by povedal? Čo by ste chceli, aby si druhí všimli vo vašom meste, dedine alebo okolí? „Akými obrazmi by ste vyjadrili, ako si predstavujete budúcnosť – aká by mala byť?“ Práve tento otvorený spôsob uvažovania vytvára základ pre rozvoj **kritického myslenia**, ktoré je ďalším kľúčovým prvkom EcoArt. Žiaci neplnia len zadania, ale kladú otázky, argumentujú, diskutujú o nápadoch – a tým sa učia rozlišovať fakty od názorov a vnímať komplexnosť tém súvisiacich s udržateľnosťou.

Zážitkové učenie (experienciálne učenie) je jedným z najvýraznejších prvkov celej príručky EcoArt. Každá aktivita sa začína tým, že žiaci niečo aktívne robia: tvoria, experimentujú, pozorujú, diskutujú alebo spolupracujú. Úlohy v príručke ich tak prostredníctvom **činnosti a aktivity** uvádzajú do sveta udržateľnosti. Princíp učenia sa na základe vlastnej **skúsenosti** – teda zážitkovosti – preniká všetkými aktivitami EcoArt: žiaci nie sú pasívnymi prijímateľmi poznatkov, ale vlastnoručne vytvárajú predmety a výtvary, ktoré im pomáhajú pochopiť pojem udržateľnosti. Tieto zážitky vedú k hlbšiemu a trvalejšiemu poznaniu, než aké by im poskytol len teoretický výklad. Zážitkový prístup v EcoArt kladie dôraz aj na **komunikáciu a spoluprácu**. Trojica „*činnosť – zážitok – reflexia*“ je prítomná v každej aktivite: najprv nasleduje zážitková skúsenosť, potom žiaci dostanú priestor na jej spracovanie. Pri kratších aktivitách to môže byť napríklad krátky rozhovor v kruhu alebo spoločné zhodnotenie. V prípade dlhších projektov má reflexia hlbší charakter – žiaci svoje zážitky dokumentujú, zdieľajú a interpretujú. Príkladom takejto aktivity je fotorprojekt „*Život chce žiť!*“, ktorý môže prebiehať aj niekoľko mesiacov: žiaci každý týždeň fotografujú zmeny, ktoré pozorujú vo svojom okolí, a zo vzniknutých záberov zostavia výstavu. Tento proces rozvíja nielen vizuálne vyjadrovanie, ale zároveň umožňuje žiakom zamyslieť sa nad zmenami, ktoré zažívajú, **pomenovať, čo vidia a cítia**, a naučiť sa **vedome interpretovať vlastné skúsenosti**.

Počas aktivít žiaci zdieľajú svoje nápady, dohadujú sa a spoločne rozhodujú. Pedagóg v tomto procese vystupuje ako facilitátor – podporuje dialóg, ale zároveň necháva priestor na to, aby si žiaci sami vytvárali pravidlá a rámce spoločnej práce. **Zodpovednosť** pritom nevzniká ako povinnosť zvonka, ale ako prirodzený dôsledok zážitku: žiaci sa učia, že ich rozhodnutia majú následky – či už ide o výber materiálov, spôsob zaobchádzania s hotovými výtvormi alebo podporu spolužiakov pri spoločnom procese.

Rozvoj **digitálnych kompetencií** je jedným zo skrytých, ale mimoriadne dôležitých prínosov projektu EcoArt. V niekoľkých aktivitách sa objavujú digitálne nástroje: internetové odkazy vedú k výukovým videám, online platformy ponúkajú ďalšiu inšpiráciu, a niektoré projekty – ako napríklad „*Digitálna tvorba motívov*“ – sú založené výlučne na digitálnej práci. Žiaci v tomto procese nie sú len pasívnymi prijímateľmi digitálneho obsahu, ale sami ho vytvárajú: dokumentujú, fotografujú, upravujú, vyhľadávajú informácie online a porovnávajú zdroje. Tento typ digitálnej tvorivej práce nie je samoučelný – organicky súvisí s témami udržateľnosti a zároveň nepozorovane rozvíja mediálnu gramotnosť, schopnosť pracovať s informáciami a technické zručnosti žiakov.

Celkový prístup príručky EcoArt je postavený na myšlienke, že **environmentálna výchova nie je samostatný predmet, jednorazová aktivita ani výnimočná téma, ale prirodzená súčasť učenia a spoločnej práce**. Základné princípy príručky – inklúzia, kreativita, udržateľnosť, zážitkové učenie, komunitný prístup, recyklácia, spolupráca, komunikácia, zodpovednosť, kritické myslenie a aktívna účasť – sa navzájom prepájajú a posilňujú. Vďaka tomu príručka neponúka iba konkrétne aktivity, ale predstavuje aj komplexný pedagogický prístup, ktorý je organicky začlenený do každodenných činností a prináša žiakom dlhodobý zážitok a trvalý výchovný účinok.

Štruktúra a používanie metodickéj príručky

Metodická príručka EcoArt nie je len jednoduchý súbor úloh, ale komplexný a praktický nástroj, ktorý pomáha prepojiť environmentálne myslenie, kritické uvažovanie a umeleckú výchovu so skúsenosťami žiakov z ich každodenného života. Jej primárnou cieľovou skupinou sú pedagógovia pracujúci so žiakmi druhého stupňa základných škôl, vrátane tradičných aj špeciálnych škôl. Úlohy však majú takú flexibilnú štruktúru, že ich možno efektívne využiť aj v iných kontextoch – napríklad na workshopoch zameraných na výchovu umení, v neziskových organizáciách, v knižniciach, v rodinách alebo pri práci dobrovoľníkov s deťmi a mládežou. Táto otvorenosť umožňuje, aby posolstvo príručky a jej praktický obsah oslovili nielen školské prostredie, ale aj širšiu komunitu ľudí, ktorí sa venujú deťom a mladým. Viaceré možnosti využitia sú založené na tom, že všetky aktivity vychádzajú z rovnakého pedagogického prístupu – učenie založené na zážitku, tvorbe a aktívnom zapojení – a tento prístup sa dá pružne prispôbiť rôznym podmienkam a skupinám.

Príručka neponúka len inšpiráciu pre vyučovanie v triede – je vhodná aj pre širšie využitie: možno ju integrovať do popoludňajších aktivít, krúžkov, projektových dní, tematických týždňov, táborov, škôl v prírode, ako aj do rôznych komunitných priestorov – napríklad do knižníc, kultúrnych domov či centier voľného času. Táto viacúčelovosť umožňuje pedagógom aj ďalším používateľom prispôbiť aktivity vlastnému učebnému prostrediu, potrebám účastníkov a konkrétnej situácii.

Úlohy EcoArt sú zámerne postavené na jednotnej štruktúre: každá aktivita sa opiera o trojicu fázy *naladenie-tvorivý proces-reflexia*. Tento rámec poskytuje stabilnú oporu, no neobmedzuje pedagóga – ide o flexibilnú kostru, ktorá zaručuje konzistentnosť a zároveň ponecháva dostatok priestoru pre kreativitu. Do tohto rámca možno začleniť tak krátku, jednorazovú aktivitu, ako aj dlhodobější projekt prebiehajúci niekoľko týždňov. Štruktúra ponúka pedagógovi možnosť prispôbiť si dĺžku trvania, metódy aj hĺbku spracovania témy potrebám svojej skupiny.

Tento prístup umožňuje, aby životné princípy udržateľnosti neboli pre žiakov abstraktným pojmom, ale vlastnou skúsenosťou, spoločným zážitkom a tvorivým procesom. Príručka EcoArt tak poskytuje metodické usmernenie aj inšpiráciu súčasne: pedagogické základy zaručujú konzistenciu a konkrétne aktivity s návrhmi na ich využitie v praxi dávajú možnosť, aby sa tento prístup stal živou súčasťou výučby.

Každá z **päťdesiatich úloh uvedených v príručke má jednotnú štruktúru**, takže po oboznámení sa s prvými úlohami sa pedagóg už ľahko orientuje v ich usporiadaní. Pri jednotlivých aktivitách sú osobitne uvedené kompetencie dôležité z hľadiska projektu, ktoré úzko súvisia s danou úlohou. Ak sa v aktivite uplatňujú aj ďalšie zručnosti, opis ich osobitne zvyrazňuje a predstavuje.

Zameranie na kompetencie jasne ukazuje, ktoré schopnosti a postoje sa počas danej aktivity rozvíjajú, a tým podporuje vedomé pedagogické plánovanie a cielenú podporu rozvoja žiakov.

Nasledujúcou časťou opisu úlohy je **zoznam materiálov a pomôcok**. Jedným zo základných princípov EcoArt je odporúčať pomôcky, ktoré sú ľahko dostupné alebo pochádzajú z recyklovaných zdrojov – aj týmto spôsobom sa podporuje environmentálne uvedomelé myslenie a hľadanie udržateľných riešení. **Popis priebehu úlohy** je stručný a prehľadný – pedagóg krok za krokom prevedie od prípravy až po realizáciu. Hoci je opis presný, nespútava pedagóga: umožňuje mu prispôbiť priebeh podmienkam skupiny, miestu a dostupnému času – a doplniť ho o vlastné nápady či improvizácie. Každá aktivita sa končí fázou **reflexie**, ktorej cieľom je, aby žiaci spracovali svoje zážitky, pomenovali skúsenosti a našli spojenie medzi danou činnosťou a vlastným životom či spôsobom uvažovania. Táto časť je kľúčovým prvkom prístupu EcoArt, pretože **udržateľnosť neznamená iba praktické činy, ale aj formovanie hodnôt, spôsobov myslenia a vzorcov správania**.

Príručka EcoArt je zostavená tak, aby ju pedagóg mohol používať rôznymi spôsobmi. Dá sa spracovávať lineárne – od prvej po poslednú úlohu –, no rovnako dobre funguje aj vtedy, keď si učiteľ vyberie jednotlivé aktivity samostatne, podľa potreby žiakov. Na krátkej 45-minútovej vyučovacej hodine úplne postačí aj menšia úloha, zatiaľ čo počas celodenného projektového dňa možno spojiť viacero aktivít do komplexného spracovania témy. Niektoré rozsiahlejšie projekty obsiahnuté v príručke podnecujú dlhodobějšíe vzdelávacie procesy, iné úlohy sa ľahko začlenia do učiva konkrétnych predmetov alebo do programu tematických týždňov.

Príručka EcoArt vznikla v digitálnej forme, čo neslúži len environmentálnej udržateľnosti – vďaka tomu sa vyhýbame zbytočnej tlači –, ale umožňuje aj rozšírenie a obohatenie obsahu. Ku každému zadaniu sú pripojené fotografie, zábery jednotlivých krokov či inšpiračné obrázky, ktoré ukazujú jednotlivé kroky realizácie a hotové výtvory. Internetové odkazy vedú k krátkym výukovým videám, ktoré pomáhajú pri náročnejších úlohách, alebo k doplnkovým zdrojom rozširujúcim učivo. Digitálny formát má výhodu v tom, že príručku možno priebežne dopĺňať a aktualizovať, vďaka čomu zostane dlhodobo použiteľná a aktuálna.

Úlohy v metodickkej príručke EcoArt boli zostavené s cieľom ponúknuť pedagógom nástroj, ktorý im pomôže rozvíjať u žiakov environmentálne uvedomelý prístup prostredníctvom tvorivých procesov, ľahko sa začleniť do každodennej práce, a možno ho podľa potreby upravovať, rozširovať alebo prepájať s inými aktivitami. Tým sa dôraz nekladie iba na odovzdávanie vedomostí, ale aj na to, aby žiaci spracovávali princípy udržateľnosti a súvisiace poznatky aktívne – prostredníctvom tvorivej činnosti, osobného zážitku a spolupráce.

Vypracované aktivity

Názov úlohy	Rozvíjaná kompetencia	kognitívna	sociálna	osobná	pohybová	kommunikačná	environmentálna	digitálna
1	V TVOJICH OČIACH... OBRAZ Z KÁVY		o		o		o	
2	TEXTILNÁ TIENIACA CLONA	o	o			o		
3	PORTRÉTY MAĽOVANÉ KÁVOU	o		o	o			
4	PAPIEROVÝ VENIEC		o		o		o	
5	PROJEKT WALL-E	o			o		o	
6	TITANIC	o			o			o
7	Ó PRÍRODA, Ó SLÁVNA PRÍRODA!		o	o			o	
8	ŽIVOTODARNÝ VÍR		o			o	o	
9	JESENNÁ MANDALA	o	o					o
10	DUCH STROMU			o		o		o
11	ZÁZRAČNÁ KRAJINA	o		o			o	
12	RUČNE VYROBENÝ PAPIER	o	o				o	
13	ZVONČEK A VETERNÝ ZVON	o			o		o	
14	TVÁRE, ŽIVÉ BYTOSTI			o		o		o
15	ŽIVOT CHCE ŽIŤ (FOTOPROJEKT)			o			o	o
16	UP! – LIETAJÚCI DOM	o			o			o
17	STARÁM SA O TEBA			o	o		o	
18	NAIVNÉ PIESKOVÉ SOCHÁRSTVO		o	o		o		
19	KVIETOK MAME	o	o	o				
20	ELEKTROMOBIL – EKOLOGICKÉ VOZIDLO	o					o	o
21	MODULÁRNY KOŽENÝ OBRAZ – KVADRICHÓN		o		o		o	
22	GAUČ V NOVOM KABÁTE		o		o		o	
23	TEXTILNÝ OBRÁZOK Z DIELNE	o			o		o	
24	DLAŽDICOVÁ MOZAIKA		o	o	o			
25	DEKORÁCIE Z KONÁRIKOV	o	o				o	
26	MAGICKÝ KRUH	o		o		o		
27	SVIEČKY V NOVOM ŠATE	o		o			o	
28	HÝB SA V PRÍRODE!	o			o		o	
29	NAŠA KRÁSNA ZEM	o	o		o			
30	VOSKOVANÝ OBRÚSOK Z VČELIEHO VOSKU			o	o		o	
31	PAPIEROVÝ VTÁK - 2D	o		o		o		
32	KAŠÍROVANÝ VTÁK	o			o		o	
33	ČAROVNÁ PALICA			o	o		o	
34	MAGICKÉ KAMENE		o			o	o	
35	CESTA VAJÍČKA	o					o	o
36	SLAMENÝ KOHÚT – CESTA CHLEBA	o					o	o
37	VENIEC Z PRÚTIA S TEXTILNÝMI KVETMI	o			o		o	
38	LAMPÁŠE	o	o		o			
39	RASTLINNÁ TLAČ – ECO PRINT					o	o	o
40	ANJELSKÉ KRÍDLA		o			o		o
41	MISKY S PIESKOM			o		o	o	
42	ČAROVNÉ GULÔČKY Z HLINY			o		o	o	
43	TEXTILNÉ ŠPERKY	o		o	o			
44	PARAFRÁZA	o		o				o
45	KOLÁŽ A DEKOLÁŽ	o				o		o
46	ROLÁŽ A PROLÁŽ (ROLLAGE, PROLLAGE)	o		o			o	
47	ASSEMBLAGE [ASAMBLÁŽ] – STROM PRÍBEHOV				o	o	o	
48	PÍSMENKOVÁ KOLÁŽ	o		o		o		
49	DIGITÁLNA TVORBA MOTÍVOV	o			o			o
50	TIEŇOVÉ DIVADLO PRE ZEM		o		o			o

1 V твоjich očiach... obraz z kávy

1.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 7–9. ročník
- **Časový rozsah:** 1 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca, pod vedením pedagóga
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda s usporiadaním stolov do ostrovčekov (štyria žiaci pri jednom stole), čo umožňuje spoločné používanie pomôcok a materiálu

1.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Jedným z najzaujímavejších a v umení často sa opakujúcich motívov je ľudské oko, ktoré sa označuje aj ako „zrkadlo duše“. Cieľom úlohy je precvičiť realistické zobrazenie oka – s použitím netradičného materiálu: kávovej usadeniny. Technika je kreatívnou výzvou a spôsobom posilnenia environmentálneho myslenia, keďže pracujeme s recyklovaným materiálom.

1.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvoj vizuálneho vyjadrovania žiakov prostredníctvom netradičného materiálu.
- Vytváranie environmentálneho povedomia a zdôraznenie významu recyklácie.
- Posilnenie trpezlivosti, pozornosti a vytrvalosti pri práci s detailmi.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** pozorovanie, analýza, riešenie problémov, sústredenie, udržiavanie pozornosti
- **Sociálne:** empatia
- **Osobné:** otvorenosť, zvedavosť, záujem
- **Pohybové:** koordinácia oko–ruka, precízna a detailná práca
- **Environmentálne:** umelecké využitie netradičného materiálu

1.4 Nástroje a materiály

- Suchá kávová usadenina alebo inštantná káva
- Domáce škrobové lepidlo (múka + voda)
- Ceruzka s tvrdosťou HB
- Výkres alebo hrubší kartón
- Tenký, tvrdý štetec na lepidlo
- Jemný, mäkký štetec na úpravu kávovej usadeniny

1.5 Motivácia, úvod do problematiky

Na úvod hodiny naladíme žiakov krátkym rozhovorom a úryvkom z básne. Môžeme prečítať napr. báseň Jána Smreka „Oči“ alebo báseň Andreja Sládkoviča „Vraví oko tvoje“.

Motivačné otázky na diskusiu: „Čo pre teba symbolizuje oko?“

„Prečo sa hovorí, že oči sú zrkadlom duše?“

Spoločne si pripomenieme časti oka (napr. dúhovka, zrenica, viečko) a zbierame príslovia a ustálené spojenia so slovom „oko“.

1.6 Pracovný postup

1. **Náčrt** – ceruzkou načrtneme tvar oka, obrys očnej jamky, zrenicu, dúhovku a riasy.
2. **Vyplnenie zrenice** – zrenicu potrieme lepidlom a zasypeme kávovou usadeninou. Štetcom alebo prstom ju utlačíme, aby sme získali sýty odtieň.
3. **Tieňovanie dúhovky** – lepidlom „namaľujeme“ dúhovku a zasypeme usadeninou. Radiálne ťahy pomáhajú vytvoriť efekt svetla.
4. **Vnútorňý kútik oka** – lepidlom natrieme slzný kútik a posypeme usadeninou.
5. **Modelovanie očnej jamky** – lepidlom zvýrazníme hlboké línie, zasypeme a prebytok usadeniny odstránime.
6. **Výsledok** – na papieri sa objaví realistické oko s hnedou dúhovkou a svetelnými efektmi.

1.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** práca s detailmi, tieňovanie dúhovky, proporcie oka, presnosť techniky.
- **Reflexia:** na konci hodiny si žiaci prezrú práce spolužiakov, zdieľajú pozitívne postrehy a nápady (napr. „s akými inými materiálmi by sa to dalo skúsiť?“).
- **Sebareflexia:** žiaci pomenúvajú, ktorý krok bol pre nich najväčšou výzvou a ako si s ním poradili.

1.8 Medzipredmetové vzťahy

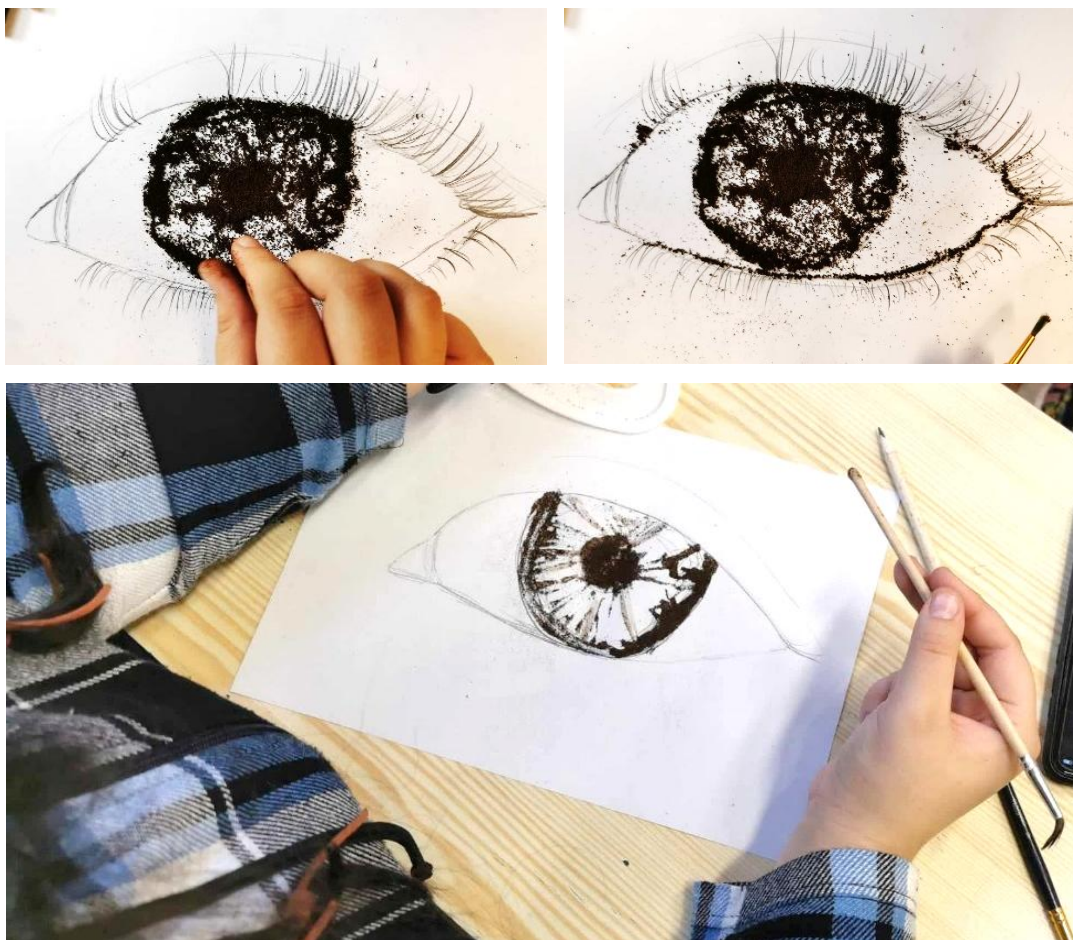
- **Biológia:** základné poznatky o anatómii oka.
- **Literatúra:** básne a citáty o očiach.
- **Etika / psychológia:** diskusia o myšlienke „oko ako zrkadlo duše“.

1.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Pri viac času:** zobrazenie oboch očí.
- **Použitie iných materiálov:** múka, paprika, rôzne koreniny.
- **Zmena techniky:** kresba bielych očí na čierny papier s použitím múky, alebo maľovanie mihalníc štetcom namiesto ceruzky.

1.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si prácu s netradičným materiálom – kávovou usadeninou – mimoriadne užívali; príjemná vôňa a štruktúra vytvorili jedinečnú atmosféru.
- Počas úlohy si navzájom pozorovali oči, čím vznikol očný kontakt – mnohí si uvedomili, že to vôbec nie je jednoduché, ale bol to pre nich cenný zážitok.
- Aktivita zapojila viac zmyslov: okrem zraku aj hmat, čuch a sluch – čo umožnilo komplexný, zážitkový prístup.
- Žiaci spontánne navrhovali ďalšie prírodné materiály: koreniny, piesok, múka.
- Na záver hodiny sa z prác vytvorila výstava, pri ktorej si žiaci navzájom dávali pozitívnu spätnú väzbu – čím sa podporila súdržnosť kolektívu.

2 Textilná tieniaca clona

2.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa základnej školy (5–9. ročník)
- **Časový rozsah:** 1 × 45 minút alebo 2 × 45 minút (pola potreby možno predĺžiť)
- **Organizačná forma:** skupinová práca (páca vo dvojiciach z oboch strán plota)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** školský dvor; odporúča sa vopred vybrať miesto tkania a zaistiť bezpečný povrch plota

2.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom úlohy je vytvoriť **praktickú a estetickú** tieniacu clonu zo zvyškov textilu, pomocou techniky napodobňujúcej tkanie. Výsledné dielo nielen skrášľuje školský dvor, ale poskytuje aj spoločenský zážitok: žiaci spolupracujú a popritom diskutujú **o environmentálnych dopadoch textilného priemyslu**, o možnostiach recyklácie a o tom, ako ich osobné rozhodnutia môžu prispieť k udržateľnejšiemu svetu.

2.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Vedomé formovanie a estetické zlepšovanie školského prostredia.
- Porozumenie dopadom textilného priemyslu a významu recyklácie.
- Posilnenie spolupráce prostredníctvom spoločnej tvorby.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, plánovanie, identifikácia problémov, hľadanie riešení
- **Sociálne:** koordinovaná spolupráca, aktívna účasť na formovaní spoločného priestoru
- **Osobné:** trpezlivosť, sebareflexia
- **Pohybové:** trhanie, strihanie, viazanie uzlov, techniky tkania
- **Komunikačné:** dohadovanie nových riešení počas realizácie, budovanie tímu
- **Environmentálne:** hmat (rozlišovanie drsných a hladkých povrchov), priestorové vnímanie (hĺbka, výška)

2.4 Nástroje a materiály

- Staré obliečky, plachty, stuhy, šatky (na trhanie a tkanie)
- Nožnice
- Vhodne pripravený plot

2.5 Motivácia, úvod do problematiky

Na začiatku vyučovania vedie učiteľ diskusiu o negatívnych stránkach textilného priemyslu:

Ako výroba oblečenia prispieva ku globálnym emisiám uhlíka?

Aký je rozsah znečistenia vody a tvorby odpadu?

Čo znamená detská práca v iných častiach sveta a akú zodpovednosť nesieme?

Odporúčané zdroje sú ikonografika Európskeho Parlamentu a materiály Stop Child Labour

- <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20201208STO93327/the-impact-of-textile-production-and-waste-on-the-environment-infographics>
- <https://www.stopchildlabour.org/assets/Branded-Childhood.pdf>

Spoločne sa zamýšľame nad tým, ako môžu recyklácia a vedomá spotreba pomôcť. Učiteľ zdôrazní, že školský dvor a vzdelávacie prostredie sú našou spoločnou zodpovednosťou – aktivita je teda remeselným zážitkom aj komunitným projektom.

2.6 Pracovný postup

1. **Zber materiálu** – zhromažďovanie zvyškov textilu, starých obliečok, stúh.
2. **Príprava** – strihanie, trhanie a delenie materiálu. (Pre žiakov je to prekvapivo silný zážitok, ktorý ich aktívne vtiahne do procesu.)
3. **Plánovanie** – spoločná diskusia o vzoroch a inšpiráciách, výber farebnosti a kompozície.
4. **Výber miesta** – príprava vhodného úseku plota na školskom dvore.
5. **Tkanie** – prevliekanie textilných prúžkov cez plot, práca vo dvojiciach (1 žiak zvonku, 1 zvnútra).
6. **Upevnenie a záverečné úpravy** – zarovnanie voľných koncov, kontrola tienenia.

2.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** vhodný výber miesta, celkový dojem – farby, kompozícia, veľkosť, spolupráca
- **Reflexia:** diskusia o spoločnej tvorbe, prínosnosti aktivity a nových pohľadoch žiakov na textilný priemysel a vlastné spotrebiteľské správanie

2.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** techniky tkania, farby, vzory
- **Environmentálna výchova:** recyklácia, udržateľnosť
- **Technika a praktické činnosti:** rozvoj manuálnych zručností
- **Etická / občianska výchova:** zodpovednosť, komunitná účasť

2.9 Možnosti variácie a diferenciácie

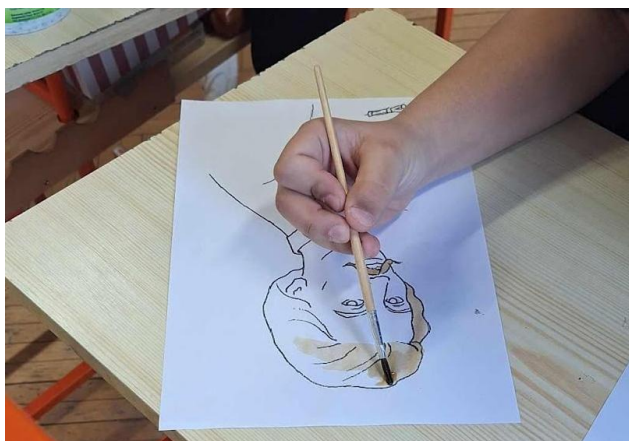
- **Väčší projekt:** tvorba tieniacich clôn na viacerých miestach v priebehu dlhšieho času
- **Alternatívne materiály:** priadza, kukuričné listy, šujtaška, prútie
- **Alternatívna organizačná forma:** práca v malých tímoch, striedanie, aby si každý žiak vyskúšal obe strany tkania

2.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci sa s nadšením zapájali do projektu, tešili sa z možnosti ovplyvniť vzhľad školského prostredia.
- Možnosť výberu miesta bola pre nich nezvyčajná, ale cenná skúsenosť – pocítili, že ich názor má hodnotu a že škola berie do úvahy ich návrhy.
- Počas práce si uvedomili nedostatky v manuálnych zručnostiach (uzlovanie, navíjanie), čo si vyžadovalo trpezlivý prístup pedagóga – dôležité je nehodnotiť, ale ukázať riešenia.
- Povrch plota môže poraniť pokožku – je potrebné na to upozorniť a zabezpečiť bezpečné pracovné prostredie.
- Žiaci môžu spočiatku pracovať bez systému, čo vedie ku chaosu. Odporúča sa zaviesť poriadok – napr. práca vo dvojiciach a začatie práce až po postupe predchádzajúceho tímu. Tým sa zvyšuje efektivita práce a zároveň sa rozvíja schopnosť pracovať koordinovane.
- Aktivita pomáha uvedomiť si, ako možno vďaka jednoduchým zvyškom textilu znížiť potrebu plastových tieniacich prvkov a že opätovné využitie textilu vedie k znižovaniu odpadu.
- Z hľadiska občianskej výchovy je úloha hodnotná: žiaci si uvedomia, že môžu aktívne spoluvytvárať verejné priestory.

3 Portréty maľované kávou

3.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** vhodné pre všetky vekové kategórie, odporúčané nsjmä pre 5–7. ročník
- **Časový rozsah:** 1-2 × 45 minút (v závislosti od podrobnosti spracovania)
- **Organizačná forma:** príprava formou frontálneho vyučovania, realizovaná individuálnou prácou, spracovanie v pároch a formou diskusie na úrovni triedy
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa; dôležité je minimalizovať manipuláciu s horúcou vodou zo strany žiakov – farbiaci roztok pripravuje pedagóg

3.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom aktivity je, aby žiaci **maľovali portrét pomocou kávy** a získali tak skúsenosti s tvorbou rôznych odtieňov, ktorými je možné **vyjadriť emócie a náladu**. Káva ako prírodný materiál upozorňuje aj na tému udržateľnosti a recyklácie a ukazuje, ako sa z bežných surovín dajú vytvoriť umelecké diela.

3.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Ukázať možnosti použitia prírodných farbív.
- Rozvíjať otvorenosť a chuť experimentovať prostredníctvom nových techník.
- Porozumieť tomu, ako sa dá zmeniť význam obrazu len zmenou odtieňov.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** pozorovanie, analýza, vizuálne myslenie
- **Osobné:** otvorenosť, trpezlivosť, vytrvalosť, sebahodnotenie
- **Pohybové:** precízna práca so štetcom
- **Komunikačné:** analýza a hodnotenie hotového diela
- **Environmentálne:** udržateľnosť, využívanie prírodných materiálov

3.4 Nástroje a materiály

- Silný kávový odvar (v rôznych koncentráciách)
- Výkres alebo predtlačený portrét
- Savý papier
- Štetce
- Horúca voda (pripravuje pedagóg z dôvodu bezpečnosti)

3.5 Motivácia, úvod do problematiky

Na úvod hodiny sa uskutoční krátka diskusia na témy:

- Dielňa s vôňou kávy: žiaci si privoniajú k roztoku kávy a zdieľajú, aké pocity a nálady v nich vôňa vyvoláva.
- Charakter aj bez farieb: diskusia o tom, ako sa dajú vyjadriť emócie a povaha len pomocou hnedej farby kávy.
- Káva ako spojenie: pripomenutie, že káva je v mnohých kultúrach symbolom času stráveného v spoločnosti a spája ľudí.
- Maľovanie v minulosti: diskusia o tom, že v minulosti umelci používali prírodné materiály a farbivá.

Otázky pre žiakov: „Aké farby a odtiene vieme vytvoriť pomocou kávy?“
„Aké emócie vieme vyjadriť zmenou odtieňov?“

3.6 Pracovný postup

1. **Príprava** – silný kávový odvar, rozmiešanie usadeniny na hladký roztok (horúcou vodou, s dôrazom na bezpečnosť).
2. **Experimentovanie s odtieňmi** – pripraví sa roztoky rôznej sily, testovanie na papieri, aký odtieň vznikne.
3. **Návrh** – rozdanie predtlačených portrétov (alebo krajiny); možno pracovať aj s vlastným náčrtom.
4. **Maľovanie** – žiaci miešajú rôzne odtiene, tmavšie používajú na detaily (oči, ústa, vlasy), svetlejšie na pozadie. Možno experimentovať aj s negatívnym (opačným) kontrastom.
5. **Spoločná analýza** – vytvorená výstava prác, porovnanie so vzormi, diskusia o vplyve odtieňov.

3.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** kreativita individuálnych riešení, jasnosť vyjadrených emócií, vedomé použitie odtieňov, estetická kompozícia.
- **Reflexia:** aktívna a pozitívna spätná väzba na práce spolužiakov, diskusia o zážitkoch z tvorby.

3.8 Medzipredmetové vzťahy

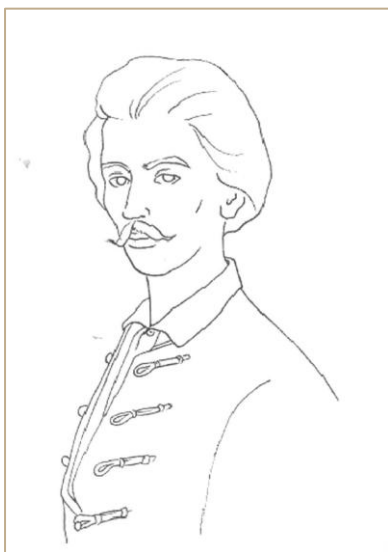
- **Výtvarná výchova:** vizuálna kultúra, maliarske techniky.
- **Dejepis a literatúra:** použitie prírodných farieb v minulosti.
- **Občianska náuka a etika:** environmentálne uvedomenie, spotrebiteľské návyky.
- **Chémia / Človek a príroda:** pojmy roztok a rozpúšťadlo, rozdiel medzi rozpúšťaním a tavením.

3.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Pri predtlačenom portréte ide len o vyfarbenie; zručnejšie triedy môžu pracovať aj bez predlohy.
- Miešanie farieb: k okru okrem kávy možno pridať aj iné prírodné materiály (hlina, zemina).
- Techniku možno použiť aj na témy ako krajina či abstraktné motívy.

3.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Práca s horúcou vodou a parou si vyžaduje osobitnú pozornosť – žiaci čakajú na svojom mieste, kým roztok vychladne.
- Žiaci si uvedomia, že z rovnakého podkladu môžu vzniknú rôzne výsledky a ako odtiene ovplyvňujú náladu.
- Odtiene sa oplatí najprv vyskúšať na savom papieri, skôr ako sa pustia do konečnej práce.
- Technika je vhodná aj na tvorbu krajínok – kombinácia kávy a hliny dáva zaujímavý efekt.
- Pri tvorbe portrétov sa môže zdôrazniť, že je možné použiť recyklovaný papier alebo zadnú stranu starých novín, čo znižuje spotrebu materiálu.

4 Papierový veniec

4.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 2. stupeň základnej školy (5–9. ročník)
- **Časový rozsah:**
 - Ak každý žiak vyrába vlastný veniec: 2 × 45 minút
 - Ak ide o veľký spoločný veniec: 1 × 45 minút
- **Organizačná forma:**
 - Individuálna práca (každý žiak vytvára vlastný veniec)
 - Skupinová práca (jeden alebo dva veľké spoločné vence)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; odporúča sa spojiť stoly alebo lavice pre prácu v skupine

4.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Tvorba papierového venca je kreatívna a rýchlo realizovateľná činnosť. Žiaci si vystrihnú vlastné ozdoby z recyklovaných dekoračných papierov, ktoré potom použijú na dekorovanie vlastného venca alebo ich pripevnia ako súčasť spoločného veľkého venca. Hotové diela môžu poslúžiť aj ako výzdoba školy.

4.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Posilnenie zážitku z individuálnej a skupinovej tvorby.
- Výchova k environmentálnemu povedomiu prostredníctvom recyklácie papiera.
- Rozvoj estetického cítenia.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** vnímanie, percepcia, funkcie pozornosti, plánovanie
- **Sociálne:** spolupráca, organizovanie
- **Osobné:** prevzatie zodpovednosti, sebavyjadrenie
- **Pohybové:** vystrihovanie tvarov, ohýbanie, upevňovanie, lepenie

- **Komunikačné:** interakcie medzi spolužiakmi, vizuálna komunikácia: synergia tvarov a farieb, priestorová kompozícia
- **Environmentálne:** recyklácia, udržateľnosť, uvedomelá spotreba

4.4 Nástroje a materiály

Individuálna práca:

- Kartónový alebo papierový základ na veniec
- Dekoratívne vyprázdnené obaly z pevnejšieho materiálu (napr. kartónové obaly sladkostí z potravín, krabice papierových vreckoviek), iné dekoratívne obaly, zvyšky textilu
- Nožnice
- Lepidlo, niť, ihla

Skupinová kompozícia:

- Základ venca z drôtu (2-3 vrstvy),
- Maskovacia lepiaca páska z papiera

4.5 Motivácia, úvod do problematiky

Diskusia o symbolike kruhu: *Čo pre nás znamená „kruh spolupatričnosti“?*

Aké kruhové motívy poznáme (slnko, mandala, kruh dôvery)?

Motívy vytvorené žiakmi môžu počas tvorby získať osobný význam.

4.6 Pracovný postup

A. Individuálna práca

1. Vytvorenie šablón z kartónu (kruh, lístok, kvet atď.).
2. Vystrihovanie ozdôb z papiera – každý žiak si vytvára vlastné prvky.
3. Výroba vlastného venca – prílepovanie vystrihnutých prvkov na základ.

B. Spoločný veľký veniec (skupinová práca):

1. Príprava drôteného rámu: odstrihnutie, navinutie, upevnenie (2–3 vrstvy drôtu).
2. Vystrihovanie dekoračných prvkov z papiera.
3. Prvky sa lícom nadol rozložia na lavici do kruhu, zozadu sa položí drôtený rám.
4. Zo zadnej strany sa prvky upevnia pomocou maskovacej pásky
5. Doladenie kompozície na dosiahnutie harmonického výsledku.

4.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** kreativita tvarov, presnosť strihania, estetická kompozícia
- **Reflexia:** analýza zážitku – ako sa žiak cítil pri spolupráci? Ako zapadol do spoločnej práce?

4.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvar, teória farieb, kompozícia
- **Dejepis, etnografia:** význam kruhových motívov v rôznych kultúrach

- **Etika / občianska náuka:** spoločná zodpovednosť
- **Technika / praktické činnosti:** technika strihania papiera, základné materiály

4.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Spojenie viacerých malých vencov do jedného spoločného diela.
- Skúšanie rôznych motívov.
- Použitie rôznych materiálov: papier, textil, tenká koža.
- Sezónne variácie: medovníkový veniec (srdcia/domčeky/snehuliaci z kartónu ozdobené tyčinkami na čistenie uší namočenými do bielej farby), letný kvetinový veniec (kvety a srdcia z dekoračných baliacich papierov), Valentín / Deň matiek: srdcia z ozdobného papiera a recyklovaných stránok kníh.

4.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci s radosťou vystrihujú vlastné prvky – samotné strihanie rozvíja jemnú motoriku a samostatnosť.
- Tvorba spoločného venca je výnimočný tímový zážitok – žiaci si uvedomia, ako sa ich individuálne práce zapájajú do spoločného diela.
- Technické prvky tvorby drôteného rámu predstavujú výzvu, no zároveň prinášajú nové skúsenosti (použitie maskovacej pásky, vytvorenie drôtenej konštrukcie).
- Motívy môžu mať osobný charakter (napr. vence s témou „srdce“ – vhodné na začatie rozhovoru o emóciách).
- Každý žiak sa môže aktívne a úspešne zapojiť, úloha je inkluzívna a zážitková – vhodná aj pre špeciálne základné školy a žiakov so ŠVVP.
- Tvorba vencov ukazuje, že nie je nutné kupovať výzdobu – aj z recyklovaného papiera možno vytvoriť sviatočnú atmosféru.

5 Projekt Wall-e

5.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa základnej školy (6-7. ročník)
- **Časový rozsah:**
 - Úvod, rozhovor, kreslenie: 45–60 minút
 - Zhotovenie robota Wall-e: cca. 8 × 45 minút (pre 2 žiakov), cca. 2 × 45 minút (pre 4 žiakov)
- **Organizačná forma:** kombinácia skupinovej a individuálnej práce
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa; pre 4-členné skupiny odporúčame zoskupiť stoly tak, aby vytvárali spoločné pracovné ostrovčeky, pričom je potrebné zabezpečiť dostatočný priestor na bezpečný pohyb. Pri práci s tavnou pištoľou treba dbať na vhodné umiestnenie predlžovačiek, práca s odlamovacím nožom si vyžaduje zvýšenú opatrnosť.

5.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Projekt **Wall-E** je založený na príbehu animovaného filmu spoločnosti Disney z roku 2008, ktorý ukazuje, čo by sa mohlo stať so Zemou, ak ľudstvo nezmení svoj spôsob života. Žiaci sa počas aktivity oboznámia s významom ochrany životného prostredia a recyklácie, následne **vytvoria kresbu** malého robota a nakoniec **z kartónových krabíc postavia vlastného Wall-Eho** – funkčnú malú „skrinku“, do ktorej si môžu ukryť svoje poklady.

Projekt v sebe spája tvorivý zážitok, rozvoj manuálnych zručností a environmentálnu výchovu.

5.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- zdôrazniť význam ochrany prírody a životného prostredia,
- rozvíjať kreativitu kombináciou kresby a stavby,
- predstaviť možnosti recyklácie (kreatívne využitie odpadových kartónových obalov).

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, riešenie problémov, systémové myslenie, koncentrácia, kritické myslenie
- **Sociálne:** spolupráca v skupinovej práci
- **Osobné:** sebadôvera, metakognícia
- **Pohybové:** presné merania, kopírovanie tvarov, strihanie, lepenie, detailná konštrukcia
- **Komunikačné:** tvorba názoru, komunikácia so spolužiakmi
- **Environmentálne:** pri navrhovaní robota a formovaní jeho funkcie
- **Digitálne:** adaptácia animovaného filmu

5.4 Nástroje a materiály

- Kresliace pomôcky: výkres, farebné ceruzky, pravítko, predloha o WALL-E, priehľadné zakladače s mriežkou
- Krabice rôznych veľkostí (na vyhotovenie nôh, trupu, hlavy a rúk)
- Farebné kartóny: čierny, žltý, sivý (na pokrytie trupu a hlavy)
- Farebné papiere: červený, biely, čierny (na oči a detaily)
- Papierová rolka, napr. prázdna rolka papiera na pečenie (na krk)
- 2 valcové krabice (na oči)
- Lepidlo, tavná pištoľ, ekologické náplne (na pevné spojenie)
- Nožnice, odlamovací nôž (pod dohľadom dospeléj osoby), špagát

5.5 Motivácia, úvod do problematiky

Projekt začíname krátkym predstavením filmu a spoločnou diskusiou. Na naladenie si pozrieme obrázky alebo scény z filmu. Spoločne uvažujeme o tom, ako by vyzerala planéta Zem, keby sa o ňu nikto nestaral – zábery z filmu WALL-E pomáhajú predstaviť si takúto budúcnosť a podnecujú premýšľanie o možnostiach zmeny

Prečo by bolo desivé, keby sa príbeh Wall-E stal skutočnosťou?

Čo môžeme urobiť, aby naša planéta nedopadla takto?

Ako nám môže pomôcť príklad malého robota prevziať zodpovednosť??

Žiaci môžu rozprávať o tom, ktorá scéna ich najviac oslovila a prečo si obľúbili Wall-Eho.

5.6 Pracovný postup

A. Kreslenie

1. **Príprava predlohy:** vyberieme si scénu alebo portrét Wall-Eho.
2. **Rozdelenie na mriežku:** na predlohu položíme priehľadnú fóliu s mriežkou (napr. 3×3), na výkres si nakreslíme jemné pomocné čiary.
3. **Kreslenie:** pomocou mriežky prenesieme presné tvary.
4. **Tieňovanie a vyfarbenie:** po odstránení pomocných čiar zvýrazníme detaily farebnými ceruzkami.

B. Stavebná časť – zostrojenie robota

1. **Triedenie materiálu:** žiaci zhromaždia krabice (na nohy, trup, hlavu, ruky).
2. **Nohy:** dve rovnako veľké krabice oblepíme čiernym kartónom, spredu vyrežeme dvierka, ktoré upevníme suchým zipsom.
3. **Trup:** krabicu/e určené na trup oblepíme žltým kartónom.
4. **Zadná časť a dvierka:** dozadu vyrežeme odlamovacím nožom dvierka, ktoré sa budú zatvárať na suchý zips.
5. **Brucho, ramená, hlava:** oblepíme sivým kartónom; hlava sa vytvorí z menšej krabice.
6. **Oči:** dve valcové krabice oblepíme sivým kartónom, pridáme „viečka“ formy kvapky a čiernu zrenicu, prilepíme k hlave.
7. **Krk:** z papierovej rolky, aby bola hlava pohyblivá.
8. **Ruky:** dve ploché menšie krabice oblepíme sivým kartónom, pripojíme ich k trupu pomocou šnúrk.
9. **Montáž:** spojíme zadnú časť, brucho a ramená, potom celý trup prilepíme na nohy.
10. **Funkcia:** robot slúži ako „skrinka“, do ktorej si môžu žiaci uložiť svoje poklady.

5.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** kreativita výtvorov, úroveň spracovania, presnosť vyhotovenia, bezpečné používanie nástrojov.
- **Reflexia:** spoločná výstava, na ktorej každý žiak predstaví svojho robota a podelí sa o svoje dojmy z práce.

5.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Ember és természet:** ochrana životného prostredia a prírody
- **Výtvarná výchova:** vizuálna kultúra, plánovanie
- **Matematika:** merania, pomery, kreslenie podľa mriežky
- **Mediálna výchova:** spracovanie filmu
- **Technika a praktické činnosti:** práca s krabicami, nástrojmi, technika lepenia.

5.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Robot môže slúžiť ako „skrinka“, „kôš na odpadky“ alebo iný funkčný predmet
- Namiesto kartónu je možné použiť tenší farebný papier (pri iných funkciách)
- Namiesto tavnej pištole sa môže použiť aj prírodné lepidlo (napr. domáci škrob), hoci práca s ním je náročnejšia.

5.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Projekt sa mnohých žiakov hlboko dotkol – príbeh filmu vytvoril silné emocionálne prepojenie s aktivitami. Samotnú stavbu robota navrhol jeden zo žiakov – dobrý príklad toho, ako možno zapojiť žiacke iniciatívy do výučby.

- Počas projektu sa hovorilo o mierkach, pomeroch, ploche aj objeme – zážitkové učenie viedlo k rozvoju konkrétnych kompetencií.
- Práca bola časovo náročná, ale zapojením viacerých žiakov a rozdelením úloh je možné postupovať rýchlejšie. Žiaci sa naučili vytrvalosti a trpezlivosti pri lepení, strihaní a obaľovaní krabíc.
- Projekt niesol nielen environmentálny, ale aj emocionálny odkaz – žiaci si Wall-Eho obľúbili, čo ich motivovalo pri tvorbe. Vďaka filmu a projektu mohli diskutovať o problémoch konzumného spôsobu života, nadprodukcii odpadu a o tom, ako možno znížiť počet zbytočných predmetov v každodennom živote.

6 Titanic

6.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci druhého stupňa (7–9. ročník), zjednodušením úloh možno aktivitu prispôbiť aj mladším žiakom
- **Časový rozsah:**
 - Predbežný zber informácií, príprava kresieb: 1-2 × 45 minút
 - Návrh a výroba modelu: cca. 3 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca, práca vo dvojiciach a projektová práca v menších skupinách
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; skupiny (4–6 žiakov) pracujú pri zoskupených 2–3 laviciach, s dostatočným priestorom na pohyb a bezpečné uloženie materiálu

6.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Príbeh lode Titanic je pre žiakov vzrušujúcou a mnohvrstvou témou – spája v sebe dejinné, geografické, technické aj ľudské aspekty. V rámci projektu žiaci najprv zhromažďujú informácie, potom vytvárajú kresby a napokon pracujú na spoločnom modeli. Špecifikom makety je to, že modeluje aj samotné potápanie lode, čím sa stáva nielen vizuálne pútavou, ale aj výnimočnou učebnou pomôckou. Počas spracovania sa diskutuje o histórii danej doby, lodnej doprave, ochrane životného prostredia a recyklácii.

6.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Spracovanie príbehu Titanicu ako komplexného projektu
- Rozvoj schopnosti vyhľadávania informácií, vizuálneho vyjadrenia a modelovania
- Praktické ukážky recyklácie a environmentálneho vedomia

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** výskum, analýza, rozpoznávanie príčinných súvislostí, kritické myslenie, kreativita, sústredenie, postupnosť, vnímanie tvarov, cit pre proporcie, kompozícia
- **Sociálne:** spolupráca, deľba úloh
- **Osobné:** trpezlivosť
- **Pohybové:** vystrihovanie papiera a škatúľ, lepenie, detailná práca
- **Komunikačné:** primeraná komunikácia so spolužiakmi počas práce
- **Environmentálne:** recyklácia odpadu, enviro. vplyvy, znečisťovanie životného prostredia
- **Digitálne:** využívanie internetu na získavanie nových poznatkov

6.4 Nástroje a materiály

- Výkresy, farebné ceruzky, štetce, farby
- Ploché krabice (3 väčšie, 2 menšie na trup lode)
- Papierové rolky z toaletného papiera (na komíny)
- Farebné papiere (čierny, červený, žltý, biely)
- Lepidlo, škrobové lepidlo (čiriš - postup prípravy v bode 32.4), lepiaca páska
- Nožnice, odlamovací nôž (s dohľadom dospelého), pravítko
- Papierové ruličky na stĺpy a vrtule
- Telefón, tablet alebo počítač (na vyhľadávanie informácií na internete)

6.5 Motivácia, úvod do problematiky

Hodina sa začína rozhovorom:

Čo vieme o Titanicu? Ako a prečo sa táto katastrofa stala? Kto bol na palube?

Ako súvisí príbeh Titanicu s dnešnými poznatkami o životnom prostredí a lodnej doprave?

Nasledujú obrázky, videá a filmové ukážky, ktoré navodia atmosféru. Žiaci môžu samostatne vyhľadávať informácie, články a obrázky na internete

6.6 Pracovný postup

A. Prípravný výskum

1. Žiaci v skupinách zhromažďujú informácie o Titanicu (historické fakty, zaujímavosti o lodnej doprave).
2. Spoločne si prejdeme nazbierané poznatky a navrhujeme výtvarné riešenia a model

B. Tvorba kresieb

1. Vytváranie kresieb lode podľa viacerých referenčných obrázkov.
2. Kresby môžu znázorňovať aj samotné potopenie lode

C. Výroba modelu

1. **Základ trupu:** 3 väčšie ploché krabice; na prednú časť sa použije rozrezaná škatuľa so šikmým rezom (prilepená lepiacou páskou).

2. **Povrchová úprava:** oblepenie bielym papierom a maľovanie (spodná časť červená-čierna, vrchná časť biela).
3. **Modelovanie potopenia:** trup sa rozreže, ponechá sa len spodná časť spodnej škatule, aby sa model mohol nakláňať a simuloval potápanie.
4. **Komíny:** vyrobené z roliek toaletného papiera, obalené žltó-čiernym farebným papierom, pripevnené zvnútra lepiacou páskou.
5. **Stožiare a vrtule:** vytvorené z papierových ruličiek a farebného papiera.
6. **Zloženie:** jednotlivé úrovne lode sa spájajú čírišom, nakoniec sa upevnia menšie detaily

6.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** kreativita a precíznosť vyhotovenia modelu, miera realistického zobrazenia Titanicu a jeho potopenia.
- **Reflexia:** výstava na konci projektu; spoločný rozhovor o priebehu učenia a zdieľanie zážitkov.

6.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Matematika:** meranie, pomery.
- **Dejepis a geografia:** obdobie Titanicu, trasa, národnosti pasažierov.
- **Umenie:** vizuálna kultúra, tvorba modelu.
- **Mediálna výchova:** analýza filmov a dokumentov.

6.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- So staršími žiakmi podrobnejší model (okná, detailné prvky).
- Pre mladších žiakov namiesto maľovania použitie farebného papiera.
- Možnosť spracovať aj iné historické lode podobnou metódou.

6.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Projekt žiakov nielen zaujal, ale motivoval ich aj k vlastnému výskumu – spracovanie príbehu Titanicu sa stalo zážitkovým učením. Počas tvorby sa prehĺbili aj poznatky z matematiky, geografie a techniky (veľkosti, pomery, použité materiály).
- Modelovanie potopenia bolo vizuálne pôsobivé a zároveň veľmi motivujúce – žiaci si model mohli „vyskúšať“, čím sa projekt doslova „oživil“.
- Pri tvorbe modelu žiaci pracovali ako tím – naučili sa deliť si úlohy a plánovať spoločne.
- Bolo inšpiratívne sledovať hrdosť a radosť žiakov, keď Titanic „ožil“ – a pri hre sa „potopil“.
- Príbeh Titanicu otvára aj priestor na diskusiu o klimatických zmenách a topení ľadovcov – vďaka tomu sa minulé tragédie dajú prepojiť so súčasnými environmentálnymi výzvami.

7 Ó príroda, ó slávna príroda!

7.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** od 10 – 11 rokov, pri starších žiakoch možno dosiahnuť ešte bohatšie pozorovania
- **Časový rozsah:**
 - Výlet a náčrt na mieste: cca 1 × 45 minút (v závislosti od vzdialenosti miesta)
 - Maľovanie v triede: 1 – 2 × 45 minút (podľa úrovne vypracovania)
- **Organizačná forma:** individuálna práca s využitím spoločného zážitku (kresba v exteriéri, následne maľba v triede)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** prvá časť aktivity prebieha vonku (napr. pri jazere, v parku, lese), druhá časť v triede. V triede sa odporúča usporiadanie stolov do kruhu alebo ostrovčekov, ktoré podporujú spoločnú prácu a komunikáciu.

7.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je **pozorovanie a zobrazenie krás prírody**. Žiaci sa zúčastnia krátkeho výletu, počas ktorého si sadnú k jazero a vytvoria ceruzovú skicu na základe toho, čo vidia. Táto skica bude základom pre maľbu, ktorú vytvoria na ďalšej hodine – tentoraz už v triede, spoliehajúc sa na pamäť a doplnenú o vlastné pocity.

Úloha prepája environmentálnu výchovu, literatúru a vizuálnu kultúru: rozprávame sa o význame ochrany prírodného bohatstva a aj o tom, ako básnici „maľovali“ krajinu slovami.

7.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvíjať schopnosť citlivého a realistického pozorovania prírody.

- Posilniť výtvarné vyjadrovanie kombináciou kresby a maľby.
- Uvedomiť si význam ochrany prírody

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** rozpoznávanie pomerov blízke–vzdialené, pojem horizontu, koncentrácia, trpezlivosť, pozorovanie detailov, abstrakcia, riešenie problémov, vystihnúť podstatu
- **Sociálne:** zdieľanie spoločných zážitkov
- **Osobné:** dopĺňanie videného vlastnými pocitmi
- **Pohybové:** kresba ceruzkou, práca so štetcom
- **Komunikačné:** poskytovanie pozitívnej spätnej väzby
- **Environmentálne:** formovanie postojov, pozitívny vzťah k prírode, ochrana prírody

7.4 Nástroje a materiály

- Výkresy a rysovacia doska
- Ceruzky (HB – 6B)
- Farby (vodové, akvarelové) alebo pastelové kriedy
- Štetce
- Lepiaca páska (na upevnenie papiera)
- Fotoaparát (na vytvorenie referenčných fotografií)

7.5 Motivácia, úvod do problematiky

Aktivita je inšpirovaná básňami P. O. Hviezdoslava : „Prechádzky jarom / Prechádzky letom“.

Myšlienky tohto cyklu ponúkajú príležitosť na diskusiu o tom, aké posolstvá nám príroda vysiela.

Otázky pre žiakov:

„Čo nám príroda hovorí, keď ‘mlčí’?“ „Aké pocity v tebe vyvoláva pohľad na jazero?“

Popri literárnej motivácii hovoríme aj o tom, že predtým ako maliari zachytávali krajinu farbami, básnici to robili slovami – čo robí opis krajiny živým?

7.6 Pracovný postup

1. **Výlet** – krátka prechádzka k jazeru alebo inému prírodnému miestu.
2. **Kresba na mieste** – žiaci si sadnú, v tichosti pozorujú krajinu a ceruzou kreslia náčrt toho, čo vidia (so zameraním na proporcie, horizontálnu líniu).
3. **Diskusia** – prečo niektoré prvky vnímame ako väčšie či menšie? Čo zobrazujeme detailne a čo zostáva rozmazané?
4. **Fotografovanie** – fotografie môžu slúžiť ako vizuálna pomôcka pri neskoršom maľovaní.
5. **Maľovanie (v triede)** – na základe kresby žiaci namaľujú krajinu. Povzbudzujeme ich, aby do obrazu vložili aj svoje pocity, ale zároveň hľadali rovnováhu medzi realizmom a abstrakciou.
6. **Záverečné úpravy** – orámovanie obrazu (napr. páskou na okraji), estetické dokončenie.

7.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** každý obraz je originálny – hodnotí sa hĺbka pozorovania a individuálny pohľad, nie podobnosť.
- **Reflexia:** výstava obrazov, pozitívna spätná väzba, spoločný rozhovor o tom, aký zážitok prinieslo tvorenie v prírode

7.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** kreslenie, maľovanie, kompozícia.
- **Literatúra:** analýza básní od Hviezdoslava, poetika opisov krajiny.
- **Ochrana životného prostredia:** hodnota prírodného dedičstva.
- **Telesná výchova:** pohyb, výdrž, turistika

7.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Aktivita sa dá realizovať aj s viacerými skupinami alebo na rôznych miestach.
- Namiesto farieb možno použiť aj pastelové kriedy, tuš či uhlík.
- Starší žiaci môžu experimentovať s abstrakciou a zložitejšou kompozíciou

7.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci s nadšením prijímajú aktivity v exteriéri – kreslenie v prírode, sediac v tráve je pre nich výnimočný zážitok.
- Prepojenie kresby v prírode a následného maľovania posilňuje vizuálnu pamäť.
- Učiteľ sa môže aktívne zapojiť do tvorby spolu so žiakmi – uvoľňuje to atmosféru, je to vzor a spoločný zážitok zároveň.
- Počas kreslenia sa žiaci spontánne zamýšľali nad ochranou prírody a prepojili to aj s literárnymi zážitkami – projekt mal aj metakognitívny rozmer. Úloha je výbornou príležitosťou na to, aby žiaci vyjadrili, ako môžeme chrániť krásy prírody a zastaviť ničenie krajiny.

8 Životodarný vír

8.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa (5–9. ročník); na 1. stupni aktivitu môžeme realizovať v menších skupinách a väčšou mierou učiteľskej pomoci
- **Časový rozsah:** 1 × 45 minút, rozšíriteľné na 2 × 45 minút (od zberu materiálu po dokončenie diela)
- **Organizačná forma:** skupinová práca, s možnosťou zapojenia spolupráce vo dvojiciach (napr. jeden žiak zbiera, druhý triedi)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** školský dvor, záhrada alebo iný vonkajší priestor; dôležité je, aby vybrané miesto bolo bezpečné a dobre viditeľné (napr. predpripravené vytrhaním buriny)

8.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom úlohy je umožniť žiakom zažiť **vír** ako prírodný aj spirituálny jav prostredníctvom tvorivej činnosti. „Životodarný vír“ prináša poriadok z chaosu, formu z neusporiadanosti. Žiaci z prírodných materiálov nájdených na mieste (listy, plody, vetvičky) vytvoria veľký vír, pričom si všímajú, ako spolupracovať a usporadúvať materiály.

Počas aktivity diskutujeme o význame špirál a vírov v prírode a kultúre (napr. ulita slimáka, galaxia, tornádo, tanec dervišov)

8.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zažiť vzťah medzi chaosom a poriadkom počas tvorby.
- Uvedomenie si špirály ako tvaru a symbolu.
- Rozvoj trpezlivosti a vytrvalosti.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** pozorovanie (rozlišovanie hladkých a drsných povrchov), vnímanie materiálov, triedenie, riešenie problémov, rozhodovanie, priestorová orientácia (vzťahy – nad, pod, vedľa), rozpoznávanie proporcií, kreativita
- **Sociálne:** spolupráca, dohoda
- **Osobné:** sebahodnotenie, sebahodnotenie, prevzatie zodpovednosti
- **Pohybové:** zbieranie materiálu, usporiadanie, umiestňovanie
- **Komunikačné:** rešpektujúca komunikácia so spolužiakmi
- **Environmentálne:** „napĺňanie života“ do špirálovitého tvaru

8.4 Nástroje a materiály

- **Plody:** marhuľové kôstky, lieskové orechy, pagaštan konský, zelené vlašské orechy
- **Listy, vetvičky:** napr. sitina, papraď, brečtan
- **Pomocné prírodné materiály:** špagát, prírodná priadza, ľanové vlákno
- **Prírodné farbivo:** múka na poprášenie povrchu

8.5 Motivácia, úvod do problematiky

Na začiatku úlohy sa rozprávame o **pojme vír**:

Kde sa s ním stretávame v prírode? (ulita, tornádo, vír vo vode, galaxia)

Kde sa objavuje v kultúre? (tanec dervišov, točité schody, mandaly)

Naladenie na tému pomocou krátkych hier – napríklad hrou „**Otáčanie lanom**“ (pányvázás): Jeden žiak otáča dlhší špagát alebo lano po zemi ako „vír“. Úlohou ostatných je **preskočiť alebo prekročiť** lano, keď sa priblíži. Učiteľ môže tempo otáčania postupne zrýchľovať – vír sa stáva čoraz väčšou výzvou, no zostáva bezpečný, keďže sa pohybuje po zemi (dôležité je prihliadať na citlivosť jednotlivých žiakov). Môžeme tiež použiť stužku pripevnenú na paličke, ktorú otáčame vo vzduchu do špirálových vzorov.

Ukážeme obrázky vírov a špirál v prírode a kultúre, potom kladieme otázky:

Máte radi točenie? Už sa vám niekedy zatočila hlava?

Skúsili ste sledovať očami rotujúci vzor? Čo ste cítili?

Prečo podľa vás špirála tak priťahuje náš zrak?

8.6 Pracovný postup

1. **Výber a príprava miesta:** žiaci sa dohodnú, kde bude umiestnený vír; v prípade potreby miesto vyplie, burinu môžu použiť ako materiál.
2. **Zber materiálu:** zbieranie semien, listov, vetvičiek, prírodných plodov a ich roztriedenie do kôpok.
3. **„Nakreslenie“ špirály:** tvar špirály sa vyznačí na zemi (napr. pomocou špagátu alebo čiary nakreslenej palicou).
4. **Tvorba:** žiaci ukladajú nazbierané materiály pozdĺž vyznačenej špirály.

5. **Dolaďovanie:** kontrola tvaru špirály, doplnenie prázdnych miest, vyváženie kompozície.
6. **Záver:** do stredu špirály sa môže symbolicky umiestniť výnimočný prvok (napr. ruža).

8.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** vybralo sa vhodné miesto? Bola špirála proporčná? Boli použité všetky nazbierané materiály? Bola tímová práca súdržná?
- **Reflexia:** rozhovor o tvorbe – „Čo si cítil/a počas tvorby? Akú „bytosť“ vidíš vo víre? Čo by si nabudúce urobil/a inak?“

8.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** land art, tvorba tvarov v priestore.
- **Environmentálna výchova:** poznávanie prírodných materiálov a miestnych rastlín.
- **Telesná výchova:** pohyb, zber materiálov na dvore alebo v záhrade

8.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- So staršími žiakmi je možné vytvoriť zložitejšie a detailnejšie špirály.
- Mladším žiakom pomáhame viac – ukážkami, vzormi, postupným vedením.
- Špirálu možno premeniť aj na iný tvar (napr. roh hojnosti) podľa toho, čo v nej žiaci vidia.

8.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si prácu s prírodnými materiálmi veľmi užívajú – radi sa dotýkajú listov, semienok, vetvičiek, skúmajú ich textúru a vôňu.
- Aktivita je silným zážitkom v oblasti budovania tímu – žiaci musia spolupracovať, rozdeliť si úlohy aj priestor.
- Zaujímavé zistenie: keď bola aktivita prerušená nečakanou udalosťou, žiaci prejavili trpezlivosť a výdrž, nasledujúci deň sa k úlohe vrátili a vír dokončili.
- Neskôr si žiaci vytvárali vlastné land art obrazy aj samostatne – svedčí to o trvalom vplyve úlohy.
- Diskusiu o vírení vody či kolobehu vody je možné prepojiť s témou ochrany pitnej vody a významom prírodných zdrojov.

9 Jesenná mandala

9.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** aktivita je vhodná pre všetky vekové kategórie; miera podpory a spôsob realizácie sa prispôbujú veku (od 5.–6. ročníka je realizovateľná samostatnejšie).
- **Časový rozsah:** ideálne 90 minút. Aktivita je uskutočniteľná aj za 45 minút, ak je príprava čiastočne vykonaná vopred.
- **Organizačná forma:** riadená skupinová práca v skupinách po 4–6 žiakoch
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** najlepšie vonku (školský dvor, záhrada, park); odporúča sa vyčleniť menšie „tvorivé zóny“ pre jednotlivé skupiny

9.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Žiaci vytvárajú jesennú mandalu z prírodných materiálov – z listov, konárikov, plodov a zeleniny. Aktivita nie je len súčasťou výtvarnej výchovy, ale rozvíja aj sociálne zručnosti a efektívnu komunikáciu: pravidelnosť a rytmus mandaly poskytujú estetický zážitok, zatiaľ čo skupiny diskutujú, zdieľajú nápady, vedú dialóg a spolupracujú.

9.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zažiť radosť zo spoločnej tvorby
- Rozvíjať estetické cítenie a vizuálne vnímanie
- Uvedomiť si roly v skupine, podporiť komunikáciu
- Zdôrazniť význam obehového hospodárstva, kompostovania a environmentálne uvedomelého prístupu

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, riešenie problémov, symetria, opakujúce sa motívy, postupnosť
- **Sociálne:** spolupráca, vzájomné vypočutie, prijatie
- **Osobné:** úloha jednotlivca v skupine
- **Pohybové:** jemná manipulácia s prírodnými materiálmi (listy, kamene, kvety)
- **Komunikačné:** zdieľanie nápadov, dohoda, precvičovanie vzorových viet; vizuálna komunikácia: rytmus, farebná škála, kontrasty a zvýraznenia
- **Environmentálne:** spoznávanie rastlín, formovanie postojov
- **Digitálne:** fotodokumentácia, digitálne zdieľanie (napr. na školskej stránke)

9.4 Nástroje a materiály

- Jesenné lístie: rôznofarebné listy, konáriky, kvety
- Prírodné materiály: ľanové vlákna, kôra, špagát, tráva, seno, slama, šišky, gaštany, kamienky, prípadne cencúle (ak je mráz)
- Zvyšky zeleniny a ovocia: mrkva, cvikla, červená kapusta, paprika
- (Voliteľné): záhradnícke rukavice pre citlivejších žiakov

9.5 Motivácia, úvod do problematiky

Hodinu začíname krátkym rozhovorom o pojme mandala:

Čo sme si všimli na spoločnom vyfarbovaní mandál v minulosti?

Čím je mandala typická? (symetria, opakujúce sa vzory, kruhový tvar)

Pripomenieme si farebné mandaly z predchádzajúcej hodiny – to napomáha naladeniu.

Spoločne si prejdeme pravidlá tvorby: zbierame len popadaný materiál, **netrháme** živé listy či kvety. <https://www.vecteezy.com/vector-art/7969243-circular-flower-mandala-on-white-free-vector>

9.6 Pracovný postup

1. **Tvorba skupín a určenie priestoru:** každá skupina dostane vlastný „tvorivý priestor“ (napr. pieskovisko, priestor pod preliezačkou, lúčka).
2. **Zber materiálu:** zber popadaných prírodných materiálov (listy, plody, kvety) a príprava zvyškov zeleniny.
3. **Plánovanie:** skupina sa dohodne, akú mandalu vytvorí (vzory, farby, štruktúra).
4. **Tvorba:** mandala sa buduje od stredu smerom von, vrstva po vrstve, kombinovaním rôznych materiálov.
5. **Dokončenie a fotografovanie:** hotové mandaly odfotografujeme – diela nie sú trvalé.
6. **Kompostovanie:** materiály vrátíme späť do prírody a rozprávame sa o udržateľnosti

9.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** bohatstvo použitých materiálov a farieb, kompozícia, kvalita spolupráce.

- **Reflexia:** slovné vyhodnotenie po skupinách – „Ako ste si navzájom pomáhali? Čo by ste nabudúce urobili inak?“
- **Zhrnutie:** najprv hodnotia tvorcovia, potom celá trieda a nakoniec učiteľ.

9.8 Medzipredmetové vzťahy

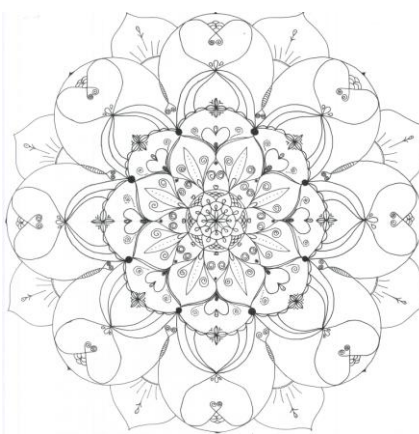
- **Vizuálna kultúra:** kompozícia, symetria, práca s farbami.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** vyjadrovanie spoločných zážitkov, komunikačné vzory.
- **Človek a príroda:** práca s prírodnými materiálmi, kolobeh v prírode.
- **Technika a praktické činnosti:** kompostovanie, cirkulárne myslenie.
- **Informatika:** fotografovanie, zdieľanie obrázkov.

9.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- **Obmena materiálov:** zelenina, ovocie, kvety, semená.
- **Rôzne formy spracovania:** akceptovateľné sú symetrické aj asymetrické mandaly.
- **Rôzne veľkosti skupín:** ideálne sú 4–6-členné skupiny, ale pre niektorých žiakov môže byť efektívnejšia práca vo dvojici.

9.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci radi zbierajú materiály a teší ich, že môžu vyberať z prírodných zdrojov.
- Dotyk a vôňa materiálov sú samy osebe zážitkom – niektorých upokoja, iných nabudia.
- Pri skupinovej práci môžu nastať konflikty, ktoré však ponúkajú príležitosť vedome si precvičiť komunikačné zručnosti.
- Počas tvorby mandál sa žiaci spontánne hýbali a hrali – pocit slobody bol prirodzenou súčasťou procesu.
- Aj keď diela nezostali zachované, fotografie a spoločné zážitky mali trvalý dopad – viacerí žiaci si neskôr vytvárali podobné mandaly. Použitie jesenných listov ukázalo, že aj „odpad“ z prírody má hodnotu a môže byť inšpiráciou pre umenie.

10 Duch stromu

10.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci druhého stupňa (5.–9. ročník); realizovateľné aj s mladšími žiakmi s väčšou učiteľskou podporou
- **Časový rozsah:** 1 × 45 minút, v prípade potreby 2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna alebo práca vo dvojiciach / v malých skupinách
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** školský dvor, park alebo les; pracujeme vonku, na kmeňoch stromov

10.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je, aby žiaci **stvárnili osobnosť stromu** na školskom dvore alebo v parku a „privolali“ jeho ducha v podobe tváre vytvorenej zo slaného cesta (slano-múčnej hmoty) a prírodných materiálov. Aktivita rozvíja empatiu, tvorivosť a vytvára most medzi žiakmi a prírodou – „oživenie“ stromov pomáha žiakom lepšie ich pochopiť a vážiť si ich.

10.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvíjať empatiu prostredníctvom personifikácie prírody
- Podporovať tvorivé sebvýjadrenie pomocou prírodných materiálov
- Vedomé prežívanie a hodnotenie tvorivého procesu

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** pozorovanie, usudzovanie, mentalizácia, vnímanie tvarov a priestoru, proporcie, perspektíva, taktilné vnímanie
- **Sociálne:** empatia, spolupráca, dohoda o nápadoch
- **Osobné:** sebvýjadrenie, sebareflexia
- **Pohybové:** modelovanie, tvarovanie, zdobenie

- **Komunikačné:** personifikácia, metaforické myslenie, rozprávanie príbehov
- **Environmentálne:** tvorba z prírodných materiálov, formovanie postojov
- **Digitálne:** fotografovanie, archivácia

10.4 Nástroje a materiály

- Slano-múčnatá modelovacia hmota
- Semienka, plody (kôstky z broskýň, lieskové orechy, gaštany, zelené vlašské orechy)
- Listy (napr. papraď, brečtan), drobné konáriky
- Šnúrky, prírodné nite, ľanové vlákna

10.5 Motivácia, úvod do problematiky

Hodinu začneme literárnou motiváciou – môžeme prečítať napríklad rozprávku Boženy Nemcovej „Panna z jabĺčka“ alebo básne o personifikovaných stromoch (napr. Ján Smrek: Stromy).

Žiaci rozprávajú príbehy o vybraných stromoch: „Aké zážitky si tento strom pamätá?“

„Čo by nám povedal, keby vedel rozprávať?“

Nasleduje príprava materiálov a samotná tvorba.

10.6 Pracovný postup

1. **Výber miesta:** žiaci si vyberú 1–2 stromy na školskom dvore.
2. **Zber materiálu:** zbierajú listy, semienka, konáriky, ktoré budú slúžiť na dekorovanie.
3. **Modelovanie:** vytvoria jednotlivé časti tváre zo slaného cesta (oči, nos, ústa).
4. **Zostavenie tváre:** priložia časti tváre na kmeň stromu a vytvoria celkový výraz.
5. **Dekorovanie:** použijú prírodné materiály (semená, listy, špagáty) na „oživenie“ tváre.
6. **Dolaďovanie:** drobné úpravy a dotvorenie detailov.

10.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** ako sa podarilo zachytiť „ducha stromu“, ako tvorivo žiaci využili dostupné materiály, aká bola spolupráca počas aktivity.
- **Reflexia:** rozhovor o tom, aký bol zážitok „oživiť“ strom, ako vnímali proces, čo by nabudúce urobili inak.

10.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvorba tváre, práca s kompozíciou.
- **Literatúra:** personifikácia ako rečnícky prostriedok.
- **Environmentálna výchova:** pozorovanie stromov, uvedomenie si vzťahu medzi človekom a prírodou

10.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- So staršími žiakmi: možné **dokumentovať proces** – tvár zo slaného cesta sa časom mení, fotodokumentácia, koláž alebo montáž fázových zmien.

- S mladšími žiakmi: zjednodušená verzia s ukážkami a podporou učiteľa.
- Možnosť práce s inými materiálmi: hlina, bahno.

10.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci s nadšením modelujú a tvoria – slané cesto je atraktívny materiál, ktorý prináša rýchly pocit úspechu.
- „Oživenie stromu“ pomáha prehĺbiť vzťah k prírode – viacerí žiaci „rozprávali“ so svojím stromom. Téma stromu môže viesť aj k diskusii o udržateľnom lesnom hospodárstve.
- Literárna inšpirácia (básne, rozprávky) dáva tvorbe hlbší význam.
- Aktivita bola veľmi úspešná – žiaci hrdí na svoje výtvory ich radi prezentovali a chceli tvoriť ďalšie.

11 Zázračná krajina

11.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** od 1. ročníka po druhý stupeň ZŠ; samostatná práca najmä od 5. až 9. ročníka
- **Časový rozsah:** tvorba hlavných prvkov (stôl, hrad, most, kopce) trvá približne 1 týždeň intenzívnej práce (z dôvodu schnutia materiálov); projekt je priebežne rozšíriteľný
- **Organizačná forma:** skupinová práca s individuálnymi úlohami (každý žiak si nájde úlohu podľa svojich schopností)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda (stôl uprostred miestnosti – prístupný zo všetkých strán); ďalšie pracovné stoly pre jednotlivé čiastkové úlohy

11.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je vytvorenie terénneho **modelu – makety z recyklovaných materiálov**, na ktorej bude umiestnená funkčná železničná trať. Na model sa postupne dostanú hrad, most, kopce, údolia a domčeky, vďaka čomu si žiaci môžu v komplexnom tvorivom procese vyskúšať radosť z **plánovania, stavby a kreatívneho recyklovania**.

Železničná doprava ako hlavný motív sa spája s témou **ekologického, udržateľného cestovania** – projekt vedie žiakov k environmentálnemu vedomiu.

11.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Realizácia spoločného tvorivého procesu, v ktorom si každý nájde svoju rolu.

- Posilnenie prístupu k recyklácii (kreatívne využitie odpadových materiálov).
- Prezentácia železničnej dopravy ako ekologickej formy cestovania.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, riešenie problémov, rozpoznávanie príčinných súvislostí, kritické myslenie
- **Sociálne:** spolupráca, aktívne počúvanie, spoločné rozhodovanie
- **Osobné:** trpezlivosť, vytrvalosť pri úlohe, dodržiavanie postupnosti
- **Pohybové:** modelovanie, maľovanie, tvarovanie materiálu, jemná motorika
- **Komunikačné:** hľadanie nových riešení počas realizácie a ich zdieľanie
- **Environmentálne:** recyklácia

11.4 Nástroje a materiály

- Vyradňované, staré školské stoly (základ makety)
- Kartónové krabice, plechovky (stavby, mosty)
- Farby na vodnej báze (napr. akryl), papierová hmota, domáca plastelína
- Betón, lepidlo na obklady (na spevnenie konštrukcie)
- Kartónové obaly od vajec (na strechy a kvetináče)
- Koľajnice a vláčik
- Plody prírody: lieskové orechy, žalude, kamienky
- Náradie: klinec, kladivo, nožnice na kov, tavná pištoľ s eco náplňou
- Kuchynské suroviny na domácu hmotu: múka, soľ, vínny kameň

11.5 Motivácia, úvod do problematiky

Pred začiatkom projektu sa rozprávame:

„Prečo mnohí ľudia radi pozorujú vlaky alebo modelové železnice?“ „Čo znamená ‘zelené cestovanie’? Ako môže železničná doprava prispieť k ochrane životného prostredia?“

Žiaci si môžu predstaviť, akú krajinu, hrad alebo most by chceli na makete vidieť – tým sa hneď zapoja do plánovania.

11.6 Pracovný postup

Príprava modelového stola

1. **Základ:** spojenie dvoch stolov skrutkami, prebrúsenie povrchu, základný náter (terénna farba).
2. **Koľajnice:** upevnenie železničnej trate – dôležitý východiskový bod pre žiakov.

Tvorba stavieb

- **Hrad:** vyrobený z krabice od mlieka, plstí, lieskovcov, domácej hmoty a lepidla na obklady; textúra múrov sa vytvára rukou a hladidlom. Zúbkovaný múr doplnený ozdobami z kartónu.

- **Veže:** väčšie veže sa vytvárajú z použitých obalov od sprejov, menšie z kartónových krabíc. Škridle na strechách vyhotovíme z kartónov na vajíčka.
- **Domčeky:** pokryté papierovou hmotou, namaľované.
- **Most:** vyrezané oblúky z plechovej konzervy, potiahnuté lepidlom na obklady, zdobené kamienkami.

Kopce a údolia

- **Výroba papierovej hmoty:** namočený a rozmixovaný papier zmiešaný s múkou.
- **Formovanie kopcov:** hmota nanosená na balón, po vyschnutí namaľovaná.
- **Údolia:** vytvarované pomocou domácej hmoty medzi kopcami a následne namaľované.

11.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** do akej miery sa podarilo realizovať nápady žiakov, efektivita spolupráce, prepracovanosť detailov.
- **Reflexia:** výstava hotového modelu; žiaci hovoria o svojich skúsenostiach, ktorú časť tvorili a čo sa naučili počas procesu.

11.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Matematika:** rozmery, pomery, plánovanie.
- **Človek a príroda:** recyklácia, ekologická doprava.
- **Technika a praktické činnosti:** stavba, lepenie, modelovanie, tvorba koľajníc.
- **Vizuálna kultúra:** tvorba makety, maľovanie, dekorovanie.

11.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Mladší žiaci plnia jednoduchšie úlohy (maľovanie, umiestňovanie kamienkov), starší sa venujú zložitejším prvkom (betónovanie, konštrukcia mosta).
- Model je možné priebežne rozširovať: nové budovy, krajinné prvky, príbehy.
- Dokumentácia: fotenie procesu, tvorba timelapse videí, zdieľanie online.

11.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Projekt prepája rôzne vekové skupiny – každý si nájde svoju úlohu.
- Žiaci sa tešili, že realizujú vlastné nápady. Krajinu si navrhli sami, učitelia ich podporili.
- Dlhodobá práca vyžaduje trpezlivosť a vytrvalosť, ale výsledok všetkých motivuje.
- Hotová maketa je nielen ozdobou spoločného priestoru, ale aj miestom na hranie v škole.
- Projekt poskytuje príležitosť hovoriť o tom, ako sa mení naše prostredie a čo môžeme urobiť pre jeho ochranu.

12 Ručne vyrobený papier

12.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa ZŠ (5.–9. ročník), pri mladších žiakoch je potrebná väčšia pomoc učiteľa
- **Časový rozsah:**
 - 1 × 45 minút – príprava a drobenie materiálu
 - 1 × 45 minút – naberanie papiera na sito, odkvapkávanie
 - Sušenie – niekoľko hodín; zdobenie je možné uskutočniť na nasledujúcej hodine
- **Organizačná forma:** práca v menších tímoch, rozdelenie na čiastkové úlohy
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** dielňa alebo technická učebňa, kde možno bezpečne pracovať s vodou a papierovou hmotou

12.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Žiaci si **výrobia ručný papier tradičnou technikou** podobnou tej, ktorú sa používalo pred stáročiami. Výroba papiera prebieha z recyklovaných materiálov – najmä z obalov na vajíčka a starých novín. Aktivitou žiaci získajú skúsenosť s procesom recyklácie a uvedomia si hodnotu ručne vyrábaných predmetov. Celý pracovný postup si vyžaduje čas, trpezlivosť a pozornosť, čím posilňuje rešpekt k ručnej práci.

Hotový papier je možné ozdobiť sušenými kvetmi, navoníť ho, a použiť ako základ pre originálne darčeky, listy alebo umelecké diela – čím sa samotné darovanie stáva osobnejším a hodnotnejším.

12.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Praktické oboznámenie s recykláciou.
- Uvedomenie si procesu tvorby – od surového materiálu po hotový výrobok.
- Posilnenie trpezlivosti a schopnosti počkať si na výsledok.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** postupnosť, plánovanie, riešenie problémov, rozpoznávanie príčinných súvislostí
- **Sociálne:** spolupráca pri spoločnej práci, dohoda o rozdelení rolí
- **Osobné:** trpezlivosť, vytrvalosť pri úlohe, dodržiavanie postupnosti
- **Pohybové:** trhanie, krájanie, mixovanie, naberať papierovej hmoty, lisovanie, manipulácia s materiálom
- **Komunikačné:** hľadanie nových riešení počas realizácie a ich zdieľanie
- **Environmentálne:** experimentálne využívanie farieb a materiálov

12.4 Nástroje a materiály

- Kartónové obaly na vajíčka, starý papier, kartón, noviny
- Naberacie sitá s jemnou sieťkou upevnené v ráme
- Mixér alebo tyčový mixér
- Hubky, nádoby, vedrá
- Sušené kvety (napr. pelargónia), voňavé rastlinné prvky
- Prírodné farbivá: šťava z cvikly (červená), cibuľové šupky (žltkastá), kurkuma (žltá) atď.

12.5 Motivácia, úvod do problematiky

Úvodná diskusia sa zameria na hodnotu **originality a ručnej práce**:

„Aký je to pocit darovať alebo dostať ručne vyrobený darček?“

„Čo robí niečo skutočne hodnotným – jeho cena, alebo čas, myšlienka a pozornosť, ktorú mu niekto venoval?“

Učiteľ stručne priblíži **históriu výroby papiera** – od starých remeselných metód až po dnešnú priemyselnú produkciu. Nasleduje diskusia o nadmernej spotrebe a environmentálnych dôsledkoch využívania papiera. Žiaci si uvedomia, že výroba ručného papiera nie je len tvorivý zážitok, ale **aj ekologické gesto s kultúrnym významom**.

12.6 Pracovný postup

1. **Zber materiálu** – použité papiere, obaly na vajíčka, novinový papier; podľa možnosti roztriedené podľa farby.
2. **Trhanie** – papier sa trhá, strihá a drobí medzi prstami – aktivita zapája celé ruky.
3. **Mixovanie** – kúsky papiera sa s vodou rozmixujú v mixéri na papierovú kašu.
4. **Riedenie a farbenie** – kaša sa zriedi v miske ďalšou vodou, zafarbiť ju možno prírodnými farbivami a doplniť sušenými kvetmi.
5. **Naberať** – sitkový rám sa ponorí do kaše, vytiahne a nechá odkvapkať, potom sa jemne pritláča hubkou, aby sa odstránilo čo najviac vody.
6. **Sušenie** – kaša sa opatrne preloží na textil a nechá niekoľko hodín schnúť.
7. **Dekorovanie a použitie** – suchý papier možno ozdobiť, vystrihovať, písať a maľovať naň.

12.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** kvalita povrchu (hladký alebo popraskaný), hrúbka, použitie farieb, tvorivosť.
- **Reflexia:** diskusia o tom, aké myšlienky a pocity aktivita vyvolala, prečo sú ručne vyrábané darčeky a papiere výnimočné.

12.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** remeselné techniky, umelecká tvorba.
- **Technika a praktické činnosti:** výroba papiera, používanie nástrojov.
- **Človek a príroda:** recyklácia, udržateľnosť.
- **Dejepis:** dejiny výroby papiera a písomníctva.

12.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Použitie prírodných farieb (napr. šťava z cvikly, kurkuma) umožňuje vytvoriť jedinečné farebné papiere.
- Vložením drobných sušených kvetov alebo listov vzniká originálny ozdobný papier.
- Pri mladších žiakoch vedie mixovanie učiteľ; starší žiaci môžu experimentovať samostatne.

12.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si prácu s materiálom veľmi užívajú – trhanie, mixovanie, naberanie sú pre nich príťažlivé.
- Kontakt s papierovou hmotou (jej štruktúra a vlhkosť) je senzoricky obohacujúci a podporuje rozvoj jemnej motoriky.
- Proces sušenia učí žiakov trpezlivosti – „zázrak čakania“ sa stáva súčasťou tvorivého zážitku.
- Projekt možno prepojiť s digitálnou činnosťou – žiaci dokumentujú postup pomocou fotografií alebo videa.
- Žiaci pochopia, že namiesto kupovania nového papiera si môžu vytvoriť vlastný, čím znížia spotrebu a environmentálnu záťaž.

13 Zvonček a veterný zvon

13.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 5.–9. ročník; s pomocou je aktivita vhodná aj pre mladších žiakov
- **Časový rozsah:**
 - Príprava a realizácia: 45 minút (na hodine techniky alebo v rámci projektu)
 - Zostavenie, inštalácia a hodnotenie: 45 minút
 - Pozorovanie veterných zvončekov môže prebiehať počas týždňov až mesiacov
- **Organizačná forma:** primárne individuálna práca, ale inštalácia a upevnenie prebiehajú spoločne
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** školský dvor, okolie konárov stromov; najlepšie výsledky sa dosahujú pri skupinovom umiestnení zvončekov

13.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je **zviditeľniť neviditeľný jav – pohyb vzduchu**. Počas tvorby veterného zvončeka v tvare kužeľového zvona žiaci vytvárajú zvončeky z obalu na vajíčka, navliekajú ich na šnúrky, dopĺňajú drobnými ozdobami a „jazýčkami“, a hotové výrobky upevnia na konáre stromov.

Zvukové aj pohybové efekty vytvárajú **vizuálne aj sluchovo vnímateľný multisenzorický zážitok** v exteriéri školy.

13.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zviditeľniť pohyb vzduchu, prebudiť vedeckú zvedavosť
- Rozvíjať manuálnu zručnosť a jemnú motoriku
- Vytvoriť estetický zážitok z recyklovaných materiálov

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** pozorovanie, sústredenie sa na detaily, postupnosť, rozpoznávanie príčinných súvislostí (napr. vietor – pohyb – zvuk)

- **Sociálne:** pozornosť venovaná spolužiakom
- **Osobné:** prevzatie zodpovednosti
- **Pohybové:** koordinácia oko–ruka, používanie nožníc a skalpela, navliekanie korálikov, viazanie uzlov
- **Environmentálne:** spoznávanie obnoviteľných zdrojov energie, recyklácia, udržateľnosť

13.4 Nástroje a materiály

- Obal na vajíčka (pre 10 vajec) – predpripravený, rozrezaný odlamovacím nožom
- Nožnice, odlamovací nôž (použitie len pod dozorom učiteľa)
- Šnúrka (min. 1,5–2 m dlhé kusy)
- Drobné kamienky, fazuľa alebo drevené korálky (na zaťaženie „jazýčka“)
- Prírodné dekoratívne prvky: bobule, plody (napr. šípky, lieskové orechy, jarabina)
- Menšie minerály, korálky, hrkálky (na ozdobu a zvukový efekt)

13.5 Motivácia, úvod do problematiky

Na úvod možno využiť literárnu citáciu, napríklad z knihy Malý princ od Antoine de Saint-Exupéryho: „Dobre vidíme iba srdcom, to hlavné je očiam neviditeľné.“

Nasleduje rozhovor o tom, ako môžeme neviditeľné javy (napríklad vietor) sprítomniť a zviditeľniť. Ako inšpiráciu možno ukázať fotografie veterných zvončekov z iných školských dvorov.

13.6 Pracovný postup

1. **Rozdelenie materiálu:** na každé 4 deti pripadá 1 obal na vajíčka. Stredný rad vopred narežeme odlamovacím nožom.
2. **Vystrihnutie zvončeka:** nožnicami vystrihneme lievikovitý tvar – vyžaduje si presnú jemnú motoriku.
3. **Vytvorenie dierky:** ak nie je špička už prederavená, opatrne ju prepichnete.
4. **Navliekanie:** šnúrku prevlečieme cez otvor, a na otvorený koniec lievika priviažeme závažie (napr. kamienok, fazuľa, korálka), aby šnúrka neprešla späť.
5. **Zdobenie:** pod „jazýček“ zvončeka navlečieme drobné kamienky, minerály, hrkálky.
6. **Umiestnenie:** hotové zvončeky upevníme na konáre stromov – ideálne viacero blízko seba, aby bol výsledok aj zvukovo aj vizuálne výrazný.

13.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** Reaguje zvonček na pohyb vzduchu? Ako kreatívne je ozdobený?
- **Reflexia:** Diskusia o tom, aké ťažkosti sa objavili, ako ich žiaci vyriešili a čo znamenajú drobné, no viditeľné zmeny v spoločnom priestore.

13.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Technika:** práca s nástrojmi, spracovanie materiálu

- **Človek a príroda:** pohyb vzduchu, prírodné javy
- **Literatúra:** citácia z Malého princa, práca s literárnym odkazom
- **Etika:** zodpovednosť za spoločný priestor

13.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Namiesto drobných kamienkov možno použiť minerály (karneol, achát, pyrit), plody alebo bobule
- Starší žiaci môžu zdobiť podrobnejšie (koráľkovanie), mladším postačia jednoduchšie riešenia
- Možnosť dlhodobého pozorovania zvončekov (vplyv počasia, dokumentácia zmien)

13.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Zvonček z obalu na vajíčka je ľahko dostupný, recyklovaný materiál – posolstvo udržateľnosti je prítomné priamo v materiáli.
- Navliekanie a viazanie uzlov môže byť pre viacerých žiakov náročné – treba s tým počítať a trpezlivo pomáhať.
- Umiestnenie zvončekov prinesie výrazný vizuálny a akustický efekt do školského dvora – deti rady sledujú, ako sa zvončky pohybujú.
- Aktivita poukazuje na to, že aj neviditeľné javy možno vnímať, a že drobné kreatívne nápady môžu zanechať trvalý zážitok pre komunitu.
- Projekt ukazuje, ako sa dajú zo „zachránených“ materiálov vytvárať zmysluplné a krásne objekty.

14 Tváre, živé bytosti

[https://www.liveabout.com/thmb/L7jk66G7o3pl6A8MspzsaT5wUME=/750x0/filters:no_upscale\(\):max_bytes\(150000\):strip_i cc\(\).format\(webp\)/chicken-church-by-the-sea-madeira-beach-florida-59024a4d3df78c5456c251a4.jpg](https://www.liveabout.com/thmb/L7jk66G7o3pl6A8MspzsaT5wUME=/750x0/filters:no_upscale():max_bytes(150000):strip_i cc().format(webp)/chicken-church-by-the-sea-madeira-beach-florida-59024a4d3df78c5456c251a4.jpg)

14.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** najmä žiaci 2. stupňa ZŠ (11–15 rokov), s tvorivým prístupom však aktivitu možno realizovať aj s mladšími žiakmi
- **Časový rozsah:** 45 minút na úvod a zadanie úlohy, samotné fotografovanie prebieha počas viacerých dní alebo týždňov, prezentácia a reflexia ďalších 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca pri fotografovaní, spoločná reflexia a prezentácia na vyučovaní
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** školský dvor, učebňa, domáce prostredie – kdekoľvek, kde majú žiaci možnosť fotografovať

14.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom úlohy je, aby si žiaci **všímali „tváre“ a formy pripomínajúce živé bytosti v prírode a medzi predmetmi každodennej potreby** a zaznamenali ich fotograficky. Rozmazávanie hraníc medzi živým a neživým podnecuje hravé a zároveň hlboké pozorovanie: čo spôsobuje, že neživý predmet pôsobí „živo“?

Úloha pomáha **rozvíjať citlivosť žiakov na emócie** a podnecuje tvorivé vnímanie sveta.

14.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvoj schopnosti vnímania: „vidieť“ ľudské črty v okolí
- Otvorenosť voči tvorivému sebavyjadreniu
- Rozvoj asociačných schopností: priradenie emócií a príbehu k fotografii

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** pozornosť, kreativita, riešenie problémov, rozpoznávanie tvarov
- **Sociálne:** zdieľanie zážitkov
- **Osobné:** fantázia, rozpoznávanie a vyjadrovanie emócií
- **Komunikačné:** tvorba sprievodných textov, formulovanie krátkych príbehov
- **Environmentálne:** hľadanie nových nápadov a hravých riešení
- **Digitálne kompetencie:** fotografovanie, archivácia

14.4 Nástroje a materiály

- Fotoaparát alebo smartfón
- Základné nástroje na úpravu fotografií (voliteľné)
- Projektor alebo výtlačky na spoločnú prezentáciu

14.5 Motivácia, úvod do problematiky

Úvodná diskusia môže prebiehať na tému tváří a emócií:

„Aké emócie vieme rozoznať na tvárach iných? „Prečo je dôležité vedieť čítať výrazy tváre?“

Ukážeme niekoľko fotografií ako príklad (napr. „usmievajúci sa chlieb“, „nahnevaný strom“).

Ako inšpiráciu možno zaradiť aj báseň Williama Blakea „Vidieť svet v zrnku piesku“.

14.6 Pracovný postup

1. **Úvod:** rozhovor o význame tváří, personifikácii neživých vecí
2. **Ukážka:** prezentácia niekoľkých „nájdených tváří“ z prírody alebo predmetov; skúšobné fotografie a diskusia
3. **Fotografovanie:** počas týždňa žiaci hľadajú „tváre“ a „bytosti“ v prírode, predmetoch, potravinách a fotografujú ich
4. **Priradenie emócie:** ku každej fotografii vytvoria krátky sprievodný text: „Čo cíti? Čo by povedal? Aký má príbeh?“
5. **Prezentácia a spoločné hodnotenie:** na hodine zdieľame fotografie a rozprávame sa o nich

14.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** tvorivosť, originalita, vyjadrenie emócií; úloha má otvorený koniec, neexistuje nesprávne riešenie
- **Reflexia:** žiaci predstavia svoje fotografie, povedia, čo v nich videli a ako „prehovára“ daný predmet či tvar

14.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** fotografovanie, pozorovanie, kompozícia
- **Literatúra:** poézia, asociácie, rozprávanie príbehov
- **Človek a príroda:** pozorovanie tvarov v prírode

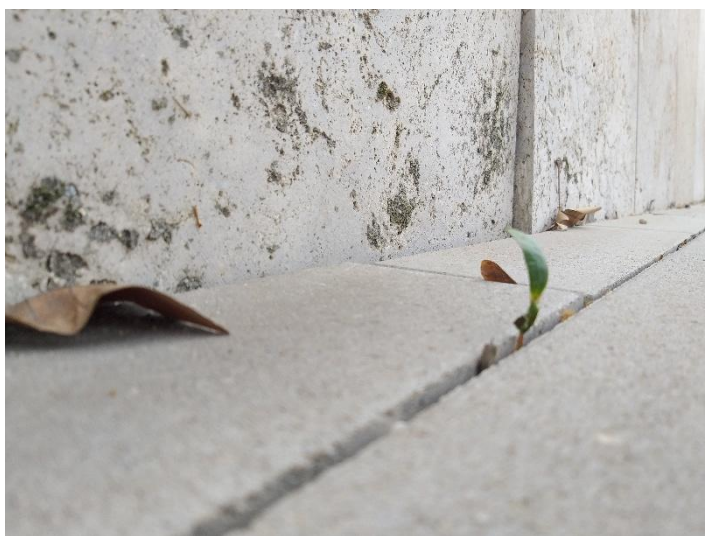
14.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Namiesto textov môžu žiaci ku fotografiám aj kresliť
- Možnosť vytvoriť koláž alebo album z fotografií
- Mladším žiakom môže pedagóg pomôcť pri priradovaní emócií k obrázkom

14.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci s veľkým nadšením hľadali „tváre“ vo svojom okolí – v zemiakoch, melónoch, šiškách, kvetoch, kôre stromov.
- Po úlohe prichádzali ďalšie fotografie – žiaci sa naučili pozeráť na svet inak. Vytváranie „bytostí“ z neživých vecí môže byť východiskom pre diskusiu o tom, že každý živý tvor má svoje miesto na Zemi a že máme zodpovednosť ich chrániť.
- Hravý charakter úlohy pomohol otvoriť diskusiu o emóciách.
- Aktivita mala dlhodobý dopad: žiaci začali vedome všímať detaily každodenného sveta.

15 Život chce žiť (fotoprojekt)

15.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 6.–9. ročník; môžu sa zapojiť aj mladší žiaci, ale hĺbková reflexia sa ľahšie realizuje s druhým stupňom
- **Časový rozsah:**
 - Príprava: 1 vyučovací hodina (téma, motivácia, technické inštrukcie)
 - Pozorovanie a fotografovanie: niekoľkokomesačný proces (na týždennej báze)
 - Mesačné sledovanie: 1 hodina mesačne
 - Záverečná výstava a hodnotenie: 1–2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** úvod frontálne, pozorovanie a fotografovanie – individuálna práca, analýza a výstava – spoločná činnosť
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** pozorovanie prevažne v domácom prostredí žiakov a v okolí školy, spracovanie prebieha v triede

15.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Tento dlhodobý projekt sa zameriava na silu života rastlín – ako dokážu prežiť a prispôbiť sa aj v náročných podmienkach mestského prostredia, na betóne či v štrbinách chodníkov.

Žiaci si vyberú jednu rastlinu (napr. strom, krík, kvet), okolo ktorej pravidelne prechádzajú, a každý týždeň ju fotografujú a zaznamenávajú si pozorovania do krátkeho denníka.

Pri analýze fotografií a zápiskov hovoríme o prežití, prispôbivosti a odolnosti prírody. Na záver vytvoríme spoločnú výstavu, ktorá môže osloviť okrem žiakov aj širšiu komunitu.

15.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Podpora pozorovania prírody, uvedomenie si životných procesov rastlín.
- Posilnenie environmentálneho postoja (dôsledky zásahov človeka, adaptačné stratégie).

- Rozvoj vytrvalosti, trpezlivosti a pravidelnosti prostredníctvom dlhodobej úlohy.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, analýza, riešenie problémov, identifikácia príčin a dôsledkov, kritické myslenie, pozorovanie, cit pre formu a farbu
- **Sociálne:** empatia, súcit, otvorenosť
- **Osobné:** trpezlivosť, dôsledná práca na dlhšom projekte, dodržiavanie postupnosti
- **Pohybové:** prechádzka, pohyb v prírode
- **Komunikačné:** zdieľanie nových riešení. Vizuálna komunikácia: fotokompozícia
- **Environmentálne:** láska k prírode, poznanie prírody
- **Digitálne:** digitálne fotografovanie, ukladanie údajov, spravovanie súborov

15.4 Nástroje a materiály

- Fotoaparát alebo smartfón
- Počítač s prístupom na internet, organizácia zložiek a súborov
- Zápisník alebo digitálny denník na pozorovania
- Projektor alebo tlač fotografií na spoločnú prezentáciu

15.5 Motivácia, úvod do problematiky

Úvodná hodina prebieha formou rozhovoru: „Do akej miery vytláčame rastliny a živočíchy z mestského prostredia?“ „Videli ste už rastlinu, ktorá prežila v extrémnych podmienkach?“

Ukážeme inšpiratívne fotografie (napr. strom rastúci z betónu, kvet vo štrbine).

Cieľom je, aby si žiaci všímali známky života aj tam, kde ich na prvý pohľad nevidno.

15.6 Pracovný postup

1. **Zahájenie projektu:** každý žiak si vyberie rastlinu, okolo ktorej pravidelne prechádza (napr. na ceste medzi školou a domovom)
2. **Dokumentácia:** každý týždeň aspoň 1 fotografia a krátky zápis
 - Zápis obsahuje: dátum, počasie, čas dňa, stručné pozorovanie
3. **Správa súborov:** vytvorenie zložky, systematické ukladanie fotografií
 - Príklad pomenovania: iniciály_dátum_téma (napr. MJ_20241004_kvietok)
4. **Mesačné zhrnutie:** každý mesiac žiak prezentuje svoju dokumentáciu na hodine
5. **Analýza:** spoločné vyhľadávanie zmien, foriem adaptácie
6. **Výstava:** na záver projektu vznikne výstava z fotografií, ktorá skrášľi školu a šíri osvetu

15.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Minimálne 3 fotografie a 3 zápisy mesačne
 - Ostrosť a kompozícia fotografií
 - Systematickosť v správe údajov (názvy súborov, štruktúra zložiek)

- Aktívna účasť na spoločných analýzach
- **Reflexia:** žiaci zdieľajú svoje skúsenosti a objavy, rozprávajú o tom, čo im dlhodobé pozorovanie prinieslo

15.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Biológia, prírodoveda:** životné podmienky rastlín, adaptácia
- **Človek a príroda, etika:** zodpovednosť za životné prostredie
- **Vizuálna kultúra, mediálna výchova:** fotografovanie, tvorba výstavy
- **Občianska náuka:** analógie s adaptáciou v spoločnosti

15.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Namiesto individuálneho projektu možno pracovať vo dvojiciach alebo skupinách.
- Spoločné pozorovanie rastlín na školskom dvore.
- Namiesto (alebo popri) fotografovaní – kreslenie pozorovaných zmien.
- Projekt možno použiť ako podklad pre kampane alebo komunitné iniciatívy (napr. úprava školského areálu).

15.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Projekt prenikne do každodenného života triedy – žiaci si fotografie posielajú aj mimo vyučovania.
- Fotografovanie a pozorovanie sa stanú súčasťou rutiny – žiaci začnú inak vnímať svet okolo seba.
- Dokumentácia a výstava zvyšujú zodpovednosť a motiváciu.
- Projekt má dlhodobý výchovný dopad – ukazuje, že príroda je vytrvalá, ale zároveň potrebuje našu ochranu.

16 Up! – lietajúci dom

16.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** od 10 rokov, najmä pre druhý stupeň ZŠ
- **Časový rozsah:**
 - Príprava a plánovanie: 2 × 45 minút
 - Tvorba makety: 3-4 × 45 minút (kvôli času schnutia)
- **Organizačná forma:** úvod frontálne, potom skupinová práca s úlohami vo dvojiciach
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; spojené stoly na bezpečnú prácu s kartónom, lepidlom a farbami.

16.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Projekt je inšpirovaný filmom **Hore! / Vzhŕu do oblak (Up!)** z dielne Pixar (2009), kde dom pána Carla stúpa do neba pomocou balónov. Príbeh hovorí o **priateľstve, cestovaní, ochrane prírody a plnení snov**.

Žiaci vytvoria **maketu lietajúceho domu** z krabíc a papiera. Počas práce diskutujeme o **negatívnom dopade balónov na životné prostredie** a spoločne hľadáme **udržateľné alternatívy** pre ikonickú scénu z filmu.

16.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Spracovanie tém filmu (sny, cestovanie, ochrana prírody)
- Uvedomenie si environmentálneho dopadu používania balónov a hélia
- Hľadanie kreatívnych a udržateľných alternatív

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne kompetencie:** plánovanie, rozhodovanie, riešenie problémov
- **Manuálne zručnosti:** strihanie, lepenie, maľovanie
- **Sociálne kompetencie:** spolupráca, rozdelenie úloh
- **Vizuálne schopnosti:** tvorba tvarov, 3D myslenie, kompozícia
- **Udržateľné myslenie:** výber alternatívnych materiálov a postupov

16.4 Nástroje a materiály

- Kartónové krabice rôznych veľkostí
- Kresliaci papier, farebný papier, výkresový kartón
- Prírodné lepidlo (napr. čiré – postup prípravy v bode 32.4) alebo ekologické tavné náplne
- Nožnice, štetce, temperové a vodové farby
- Papierová lepiaca páska
- **Náhrada balónov:**
 - recyklovaný hodvábný papier – „balóny“
 - opakovane nafukovateľné dekoratívne balóny
 - farebné brmbolce alebo ľahké textilné guľičky
 - papierové gule (napr. origami lopty)

16.5 Motivácia, úvod do problematiky

Na úvod diskutujeme o posolstve filmu:

„Čo znamená, že si môžeme splniť sny?“

„Aký vzťah je medzi domom a prírodou vo filme?“

Diskusia o ochrane prírody:

- Výroba a doprava héliových balónov zanecháva veľkú uhlíkovú stopu
- Balóny často končia v žalúdkoch zvierat – korytnačky, vtáky si ich mýlia s potravou
- Hélium = neobnoviteľný zdroj, dôležitý pre medicínu a výskum – nemali by sme ho plytvať na dekorácie

Otázka pre žiakov: *„Čím by ste nahradili balóny tak, aby dom vyzeral, akoby lietal?“*

16.6 Pracovný postup

1. **Plánovanie:** skupina sa dohodne, z čoho bude dom a aký spôsob použije na vytvorenie „lietajúceho“ efektu
2. **Zber materiálu:** kartóny, krabice, papiere, zvyšky textilu
3. **Tvorba makety:**
 - vystrihovanie častí domu, lepenie pomocou čirého a papierovej pásky
 - vytvorenie strechy z výkresového kartónu
 - maľovanie temperou a vodovými farbami
 - kreslenie a dekorácia okien a dverí

4. **Výroba „balónov“:** pripevnenie pompónov, papierových gúľ či filcových guľčiek
5. **Zostavenie makety:** upevnenie alternatívnych balónikov k domu
6. **Spoločná prezentácia:** každá skupina predstaví svoje riešenie

16.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** kreativita, vedomý výber materiálov, tímová spolupráca
- **Reflexia:** diskusia o pocitoch pri opätovnom spracovaní ikonickej scény z filmu s ohľadom na udržateľnosť

16.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Človek a príroda:** vplyvy na životné prostredie, odpadové hospodárstvo
- **Technika a praktické činnosti:** použitie materiálov, techniky lepenia
- **Literatúra a médiá:** analýza filmového príbehu
- **Matematika:** proporcie, mierka pri stavbe makety

16.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Rôzne skupiny pracujú s rôznymi materiálmi („balónmi“): brmbolce, textilné guľčiky, papierové gule
- Mladší žiaci pracujú s predstrihanými dielmi, starší navrhujú vlastné riešenia

16.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiakov veľmi motivovalo hľadanie alternatívnych materiálov – experimentovali s papierom, textilom, priadzou.
- Diskusia o environmentálnom dopade balónov viedla k zmene postojov – viacerí sa vyjadrili, že sa na párty dekorácie budú pozerieť inak.
- Projekt ukázal, že aj ikonický prvok z filmu možno znovu interpretovať udržateľným spôsobom, ktorý nesie dôležité ekologické posolstvo.

17 Starám sa o teba

17.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** druhý stupeň ZŠ (5.–9. ročník), s väčšou podporou zapojiteľní aj mladší žiaci
- **Časový rozsah:**
 - Príprava: cca 20 minút
 - Výroba sadeničky: cca 20 minút
 - Starostlivosť a pozorovanie: proces trvajúci niekoľko dní až mesiacov
- **Organizačná forma:** individuálna práca (zodpovednosť je možné osvojovať si osobitne, podľa individuálnych možností.), pri starostlivosti možná aj spolupráca vo dvojiciach alebo v skupinách
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** interiér aj exteriér – sadenička môže byť na okennom parapete alebo v triede, neskôr sa môže premiestniť do školského dvora alebo záhrady

17.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Aktivita je inšpirovaná myšlienkou z knihy Malý princ od Antoina de Saint-Exupéryho: „*Stávaš sa navždy zodpovedným za to, čo si si skrotil.*“

Žiaci si **vytvoria malú sadenicu** z recyklovaného materiálu a **zasadia do nej semienko** (napr. fazuľa alebo hrach). Budú sa oň **starat', pozorovať jeho rast** a učiť sa, čo všetko znamená **zodpovednosť, pozornosť a starostlivosť**.

17.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Precvičovanie zodpovednosti cez starostlivosť o živú bytosť. Uvedomenie si hodnoty starostlivosti (čo sa stane, ak zanedbáme / ak sa venujeme)
- Ukážka princípov recyklácie pri výrobe sadeničky.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** postupnosť krokov, rozhodovanie, riešenie problémov, udržanie pozornosti
- **Sociálne:** spolupráca, rozdelenie úloh
- **Osobné:** trpezlivosť, vytrvalosť, zodpovednosť, učenie sa z vlastných chýb
- **Pohybové:** meranie, strihanie, skladanie, upevňovanie
- **Komunikačné:** zdieľanie zážitkov
- **Environmentálne:** alternatívne používanie materiálov a nástrojov

17.4 Nástroje a materiály

- Rolka z toaletného papiera (1–2 ks na žiaka)
- Nožnice, ceruzka/fixka, pravítko
- Motúz, kúsok látky (kruh s priemerom 8–12 cm)
- Biologicky rozložiteľná vata, seno alebo suché lístie ako podklad
- Semienko (fazuľa, hrach alebo iné)

17.5 Motivácia, úvod do problematiky

Hodinu začíname slávnym citátom z Malého princa: „*Stávaš sa navždy zodpovedným za to, čo si si skrotil.*“ Diskutujeme o tom, čo znamená zodpovednosť za druhých a za svoje okolie. Porovnávame rast semienka so životnou cestou človeka: čo všetko potrebuje, aby sa mohol „rozvinúť“?

17.6 Pracovný postup

1. Výroba sadeničky:

- na jednom konci rulky vymeriame a vyrežeme 4 šikmé čiary (1,5 cm)
- zárezy zohneme ako dno škatuľky – sadenička tak stojí stabilne

2. Tvarovanie a dekorovanie:

- druhý koniec ohýbame do „lupienkov“ (napr. okolo ceruzky)
- látkový kruh môžeme pripevniť špagátom ako dekoračný prvok

3. Vytvorenie podkladu:

- do ruličky vložíme seno, lístie alebo ekologickú vatu

4. Zasadenie semienka a zavlaženie:

- semienko uložíme na vlhký podklad a sadeničku umiestnime na svetlé miesto

5. Každodenná starostlivosť:

- udržiavame vlhkosť, pozorujeme rast, zapisujeme poznámky

17.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** kvalita vypracovania sadeničky, úroveň starostlivosti o rastlinu
- **Reflexia:** diskusia o tom, čo pre nás znamená byť zodpovedný, ako nás to učí starostlivosť o živý organizmus

17.8 Medzipredmetové vzťahy

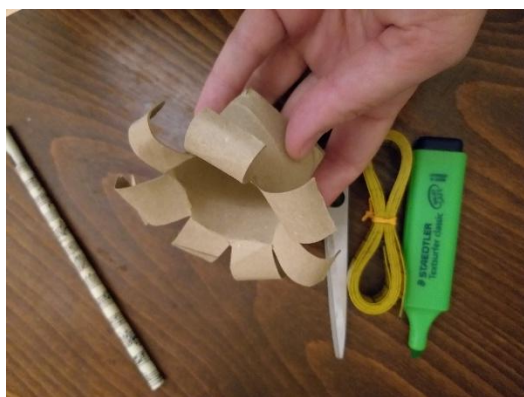
- **Literatúra:** spracovanie Malého princa, interpretácia citátov
- **Človek a príroda / biológia:** životné podmienky rastlín
- **Etická výchova:** starostlivosť, pozornosť, zodpovednosť
- **Technika a praktické činnosti:** recyklácia a tvorba z odpadových materiálov

17.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Možno použiť iné semenka (napr. mak, kukurica) a pozorovať ich rôzne potreby.
- Projekt sa môže rozšíriť o výsadbu do exteriéru (školská záhrada).
- Starostlivosť vo dvojiciach: žiaci sa môžu o zodpovednosť podeliť.

17.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si často vytvorili k svojmu semienku silné puto – dali mu meno, vytvorili mu príbeh.
- Objavili sa aj hlbšie emocionálne témy (napr. strata, nedostatok starostlivosti), na ktoré by mal byť pedagóg pripravený.
- Starostlivosť o rastliny žiakov motivovala – s nadšením pozorovali zmeny a pomáhali si navzájom.
- Posolstvo projektu: „Som zodpovedný, starám sa“ má silný dopad – žiaci začnú inak uvažovať o svojom každodennom vplyve na svet.

18 Naivné pieskové sochárstvo

18.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci druhého stupňa (5.–9. ročník), ale zjednodušene vhodné aj pre mladšie deti
- **Časový rozsah:** 1-2 × 45 minút (jednoduchšie sochy alebo zložitejšie projekty)
- **Organizačná forma:** v skupinách 5–7 žiakov, s úlohami (plánovač, modelár, koordinátor)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** školský dvor, pieskovisko alebo iný vonkajší priestor

18.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Aktivita zoznamuje žiakov so svetom **naivného sochárstva**, počas ktorej vytvárajú **pieskové sochy v menších tímoch**. Naivné umenie je výnimočné tým, že si nevyžaduje formálne vzdelanie: tvoriť môže každý, kto má chuť a odvahu sa vyjadriť.

Práca s pieskom **rozvíja motoriku, podporuje experimentovanie, uvoľňuje stres** a zároveň podporuje tímovú spoluprácu, komunikáciu a riešenie problémov.

18.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zažiť pozitívny účinok manuálnej práce.
- Podpora tvorivého procesu a experimentovania.
- Precvičovanie spolupráce a spoločného plánovania.
- Uvedomenie si hodnoty pominuteľného, recyklovateľného umenia (land art).

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** riešenie problémov, plánovanie, kreatívne myslenie, rozpoznávanie textúr
- **Sociálne:** spolupráca, deľba úloh
- **Osobné:** trpezlivosť, udržanie pozornosti, dodržiavanie postupnosti, kompromis
- **Pohybové:** kopanie, naberanie, tvarovanie, vrstvenie
- **Komunikačné:** dohadovanie nových riešení počas realizácie
- **Environmentálne:** piesok ako súčasť prírody, jeho hravé a tvorivé využitie

18.4 Nástroje a materiály

- Kvalitný, mierne vlhký piesok (lepivý, ale nie blatistý)
- Voda (na zavlaženie a zvlhčenie)
- Základné ručné nástroje: lopatka, špachtľa, naberačka, vedierko
- Inšpiračné obrázky naivného umenia (napr. stála expozícia naivného umenia v Bratislave <https://www.naivbratislava.sk/en-us/>)

18.5 Motivácia, úvod do problematiky

Hodina začína diskusiou o **naivnom umení**:

Čo znamená „naivný“ v umení?

Prečo sa niekedy nazýva „moderný primitív“?

Ako možno vytvoriť hodnotné dielo aj bez odborného vzdelania?

Môžeme ukázať príklady rezbárstva, tkania alebo iných ľudovo-umeleckých diel, aby žiaci videli, že kreativita nepatrí len „veľkým umelcom“.

Ako inšpiráciu môžeme použiť aj obrázky predstavujúce ornamentiku secesných budov. Naivné sochárstvo z piesku tu získava umeleckohistorickú inšpiráciu (napr. secesné reliéfy) a učí deti, že prírodné motívy sa môžu stať základom moderného výtvarného diela.

<https://sbatohemnacestach.cz/evropa/gaudiho-barcelona-aneb-5-pohadkovych-staveb-ktete-proste-musite-videt/>

18.6 Pracovný postup

1. **Tvorba skupín a výber miesta:** každá skupina si vyberie svoje pracovisko.
2. **Príprava piesku:** piesok mierne navlhčíme.
3. **Plánovanie:** skupina si navrhne, čo chce vytvoriť (zvíra, postava, abstraktný tvar).
4. **Tvorba:** žiaci modelujú, nanášajú hmotu a vrstvia materiál. Kto si nechce zašpiniť ruky, môže prevziať rolu navrhovateľa alebo koordinátora.
5. **Dolaďovanie:** vypracovanie detailov, vyhladenie povrchu pomocou vodného spreja
6. **Prezentácia:** každá skupina predstaví svoju sochu a porozpráva o priebehu práce

18.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:**
 - Podarilo sa uskutočniť plánovaný tvar?
 - Sú prítomné znaky naivného umenia – jednoduché, ale výstižné línie?
 - Bola zvolená vhodná lokalita na výstavbu?
 - Ako fungoval tím ako celok?
- **Reflexia:** každý žiak zdieľa, akú úlohu si zobral, ako prežíval spoločné tvorenie.

18.8 Medzipredmetové vzťahy

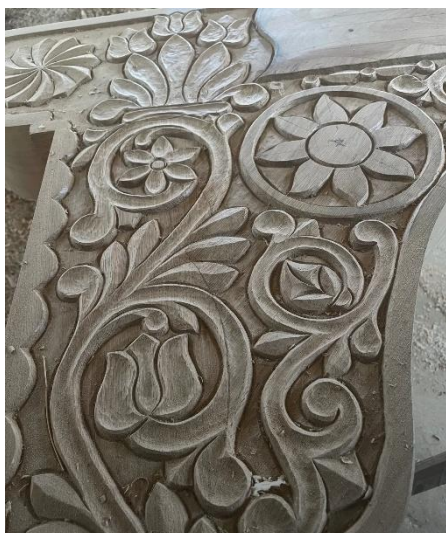
- **Vizuálna kultúra:** sochárstvo, tvarovanie, kompozícia
- **Telesná výchova:** fyzická činnosť (kopanie, nosenie)
- **Etická a spoločenská výchova:** tímová práca, úlohy v skupine
- **Dejiny umenia:** naivné umenie, ľudová tvorba

18.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Aktivita sa môže prepojiť s naivnou maľbou – žiaci môžu vytvoriť obrazy na ďalšej hodine.
- Vďaka vedierkam a nádobám možno intuitívne rozvíjať matematické pojmy (menej–viac, prázdne–plné, dlhé–krátke).
- Mladší žiaci môžu tvoriť jednoduchšie tvary (vlny, gule, špirály), starší zložitejšie figúry.

18.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Manipulácia s pieskom má uvoľňujúci, antistresový účinok – deti sa uvoľnia, ale zároveň sú aktívne.
- Dotyková stimulácia (chlad–teplo, drsné–hladké) podporuje senzorický vývoj.
- Niektorí žiaci odmietali „špinavú prácu“ – pre nich bola rola plánovača výbornou alternatívou.
- Aktivita poukázala na to, že umenie nemusí byť vytváranie trvalého predmetu – piesková socha „zmizne“, ale zážitok, spolupráca a ponaučenie zostávajú.
- Piesok ako materiál upozorňuje na hodnotu prírodných zdrojov a ich zodpovedné využívanie.

19 Kvietok mame

19.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 5.–6. ročník (pre náročnosť na strihanie a presnosť), ale radi vyrábajú aj starší žiaci
- **Časový rozsah:** približne 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca pod vedením učiteľa
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; ideálne, ak žiaci pracujú pri samostatných laviciach alebo v malých skupinách (2–3 stoly spolu)

19.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Mamu nemusíme prekvapiť len na Deň matiek. Táto aktivita ponúka možnosť vytvoriť malý, no trvalý kvetinový darček z recyklovaného obalu na vajčička.

Žiaci vlastnoručne pripravia originálny darček, prostredníctvom ktorého vyjadria lásku a pozornosť, a zároveň si uvedomia význam recyklácie.

19.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Tvorivý prejav lásky a pozornosti
- Recyklácia: obal na vajčička ako hodnotný výtvarný materiál
- Rozvoj trpezlivosti a jemnej motoriky

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne kompetencie:** premýšľanie, plánovanie, riešenie problémov, sústredenie, vytrvalosť pri plnení úlohy, presnosť
- **Sociálne:** zážitok z obdarúvania

- **Osobné:** empatia, súcit, vyjadrovanie emócií
- **Pohybové:** strihanie, lepenie, navíjanie krepového papiera
- **Vizuálne schopnosti:** výber farieb, tvarovanie, 3D kompozícia
- **Komunikačné:** zdieľanie nových riešení.
- **Environmentálne:** opätovné využitie (recyklácia) alternatívnych materiálov

19.4 Nástroje a materiály

- Papierový obal na vajíčka (čistý, použitý)
- Nožnice, prípadne odlamovací nôž (používať len pod dohľadom dospelého)
- Farby, štetce
- Lepidlo
- Krepový papier (na stonku a tyčinku kvetu)
- Špajdľa (ako stonka)
- Brmbolce (alebo krepový papier na tyčinku kvetu)

19.5 Motivácia, úvod do problematiky

Na začiatku hodiny prebieha rozhovor:

„Ako vyjadrujeme mame svoju lásku?“

„Prečo je dôležité občas ju potešiť aj malou pozornosťou?“

Učiteľ môže zdieľať osobnú spomienku na vlastnoručne vyrobený darček.

Spoločne žiaci vymenúvajú, pri akej ďalšej príležitosti môžu darovať kvetinu (narodeniny, sviatky, slávnostné udalosti).

19.6 Pracovný postup

1. **Príprava kartónového obalu:** Príprava kartónového obalu na vajcia: jednotlivé kalíšky vystrihneme pozdĺž vylisovaných línií, pričom spodnú časť obalu ponecháme.
2. **Maľovanie:** vystrihnuté časti natrieme farbami (ak je obal farebný, krok možno vynechať)
3. **Výroba stonky:** špajdľu ovinieme krepovým papierom (šikmo), a koniec prilepíme.
4. **Pripojenie kvetu:** do spodku „kvetu“ urobíme dierku, vložíme špajdľu a zafixujeme lepidlom
5. **Tyčinka (piestik):**
 - vytvárame malú guľôčku zo žltého krepového papiera, alebo
 - prilepíme malý brmbolec
6. **Zostavenie:** môžeme spojiť 2–3 diely pre vytvorenie väčšieho kvetu (napr. ľalia)

19.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** presnosť strihania, starostlivé maľovanie, použitie lepidla bez neporiadku, tesné navinutie krepového papiera
- **Reflexia:** žiaci porozprávajú, komu darček pripravili a ako ho plánujú odovzdať

19.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Technika a praktické činnosti:** recyklácia, remeselné techniky
- **Vizuálna kultúra:** farby, tvary, kompozícia
- **Etika:** vyjadrenie lásky a pozornosti, význam obdarovania, vzťahy

19.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Navlečením viacerých prvkov z obalu na vajíčka na seba môžeme vytvoriť ľaliu.
- Rôzne farby a materiály pre piestik
- Z častí obalu možno vytvoriť aj listy na stonku

19.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci s nadšením vyrábali kvety a boli hrdí na výsledok – už počas hodiny premýšľali, komu darček odovzdajú
- Mladší žiaci potrebujú viac pomoci pri strihaní, preto je dôležitá neustála podpora učiteľa
- Ručne vyrobený darček má hlbšiu emocionálnu hodnotu – žiaci si počas tvorby predstavovali samotný akt darovania
- Pre žiakov s autizmom je aktivita obzvlášť cenná: pomáha naučiť sa, ako vyjadriť lásku a pozornosť
- Aktivita vedie k diskusii o udržateľnom obdarovaní – namiesto zbytočných nákupov môžeme tvoriť darčeky aj vlastnoručne

20 Elektromobil – ekologické vozidlo

20.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 6.–9. ročník
- **Časový rozsah:**
 - 1 × 45 minút: diskusia o ochrane životného prostredia, plánovanie
 - 1 × 45 minút: zber a príprava materiálov
 - 2–3 × 45 minút: výroba makety a experimentovanie
- **Organizačná forma:** úvodná fáza frontálne, plánovanie vo dvojiciach, realizácia v malých skupinách
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa; dvojice pracujú pri spojených laviciach, priestor musí byť priechodný kvôli bezpečnému pohybu pri lepení a maľovaní

20.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je upriamiť pozornosť na **ekologickú dopravu**. Žiaci diskutujú o dôležitosti ochrany životného prostredia a o spôsoboch, ako znížiť jeho znečisťovanie. Z diskusie vychádza praktická úloha: **vytvoriť maketu elektromobilu z recyklovaných materiálov** – ktorá sa zároveň **bude aj pohybovať**.

Projekt umožňuje žiakom nielen počuť o ekologických témach, ale aj si ich vlastnoručne zažiť počas kreatívneho procesu.

20.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zoznámenie sa s ekologickými dopravnými prostriedkami a alternatívnymi zdrojmi energie.
- Posilnenie povedomia o recyklácii v praxi.
- Zažitie radosti zo spoločnej tvorby.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** vyhľadávanie informácií, plánovanie, riešenie problémov, kritické myslenie

- **Sociálne:** párová a skupinová spolupráca, komunikácia
- **Pohybové:** vystrihovanie, lepenie, konštrukcia náprav a kolies
- **Komunikačné:** zosúladzovanie nových riešení počas realizácie. Vizuálna komunikácia: vnímanie tvaru, proporcií a celkovej kompozície
- **Environmentálne:** alternatívna energia, recyklácia/opätovné využitie
- **Digitálne kompetencie:** vyhľadávanie, zaznamenávanie návrhov

20.4 Nástroje a materiály

- Výkres, ceruzka, pravítko
- Ploché prázdne škatule (na karosériu)
- Menšie krabičky (na podvozok, výstuž)
- Rolky z toaletného papiera (na kolesá)
- Prázdne fixky (na osky kolies)
- Farebný papier, farby, štetce
- Prírodné lepidlo (z vody a múky)
- Nožnice, klasické lepidlo, maliarska páska
- Priehľadná fólia (napr. z obalov – na čelné sklo)

20.5 Motivácia, úvod do problematiky

Úvodná diskusia:

„Čo pre vás znamená ochrana životného prostredia v každodennom živote?“

„Aké chyby robíme ako spoločnosť, ktoré poškodzujú životné prostredie?“

„Čo môžeme urobiť my sami?“

Potom prejdeme k elektromobilom: diskutujeme o ich výhodách a nevýhodách, o zodpovednom prístupe k novým technológiám. Inšpirácia: obrázky rôznych ekologických dopravných prostriedkov.

20.6 Pracovný postup

1. **Výskum a plánovanie:** žiaci vyhľadajú obrázky elektromobilov a nakreslia návrh svojej makety
2. **Zber materiálu:** vhodných krabičiek, papierových dutiniek, farebných papierov a fixiek
3. **Zhotovenie karosérie:**
 - Horná časť krabice sa vyreže pod uhlom 30–45° (na čelné sklo)
 - Povrch sa potiahne farebným papierom, prilepí sa lepidlom alebo čirším
 - Priehľadné čelné sklo sa vystrihne z recyklovanej fólie a prilepí
4. **Zhotovenie kolies:**
 - Konce rolky od toaletného papiera sa uzavrujú vystrihnutým kartónovým kruhom
 - Do stredu sa urobí diera a prevlečie sa náprava (z fixky)
 - Nápravy sa pripevnia na podvozok (maliarskou páskou alebo lepidlom)

5. **Maľovanie a detaily:** okná, dvere, doplnky, podvozok
6. **Testovanie:** vyskúšanie hotovej makety – kotúľa sa? Je stabilná?

20.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** Nakoľko je maketa originálna a kreatívna? Funguje (kotúľa sa)? Sú použité recyklované materiály vedome a efektívne?
- **Reflexia:** každá skupina predstaví svoj model, popíše proces tvorby a zhrnie, čo sa naučili o ekologickej doprave a recyklácii.

20.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Matematika:** uhly, proporcie, merania
- **Prírodoveda:** obnoviteľné zdroje energie (slnko, vietor, voda)
- **Technika a praktické činnosti:** práca s odpadovým materiálom
- **Vizuálna kultúra:** návrh a tvorba makety
- **Mediálna výchova:** reprezentácia elektromobilov v médiách

20.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Pokročilé skupiny môžu vytvoriť otočný predný nápravový systém
- Začiatocníci môžu dostať predpripravené diely
- Maketa môže byť doplnená o „strešný nosič“, „solárny panel“ alebo iné funkcie

20.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci počas projektu hlbšie porozumeli významu ochrany životného prostredia
- Bavilo ich pracovať s recyklovaným materiálom – boli hrdí, že z odpadu vytvorili niečo nové
- Viacerí prejavili záujem o ekologické profesie (inžinier, environmentálny technik)
- Počas spoločného budovania nevznikali spory, iba spoločné premýšľanie a práca – výrazne sa prejavila tímotvorná sila projektu
- Hotové modely si žiaci odniesli domov a projekt podnietil diskusiu o ekologickej doprave aj v rodine

https://www.nextech.sk/files/photo/2024-03/113978/514625/li-auto-mega-6_872.jpg

21 Modulárny kožený obraz – kvadrichón

21.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** druhý stupeň ZŠ (6.–9. ročník)
- **Časový rozsah:** minimálne 2 × 45 minút (1. hodina: plánovanie a príprava. 2. hodina: realizácia), v prípade potreby ďalšie hodiny alebo krúžková činnosť
- **Organizačná forma:** skupinová práca (ideálne 3–5 členov na jednu modulárnu kompozíciu)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; na jednom veľkom stole budú rozložené kožené zvyšky a doplnkové materiály, z ktorých si žiaci vyberajú

21.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

V tejto aktivite žiaci vytvoria **modulárnu sériu obrazov** – súvisiacu kompozíciu z viacerých panelov –, ktorej osobitosťou je **použitie zvyškov pravej kože**. Tieto kožené kúsky zostali po prečalúnení stoličiek vo výtvarnej učebni, preto sa do diel zapoja ako recyklovaný materiál.

Téma a forma modulárnej obrazovej série môže byť rôznorodá: **geometrická, abstraktná alebo tematická (napr. ročné obdobia, krajina)**. Obrazy môžu stáť samostatne, ale **spolu rozprávajú súvislý príbeh**.

21.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Spoznávanie kože ako prírodného materiálu a jej využitie v remeselnej tvorbe
- Uvedomenie si vzťahu medzi časťou a celkom pri práci s modulárnou štruktúrou
- Reflexia pominuteľnosti a dočasnosti – aj umelecké dielo môže byť recyklovateľné

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** myslenie, plánovanie, riešenie problémov.
- **Sociálne:** skupinové dohadovanie, riešenie konfliktov, spoločné rozhodovanie.
- **Osobné:** sebavedomie, sebahodnotenie.

- **Pohybové:** strihanie kože, napasovávanie a upevňovanie dielov.
- **Komunikačné:** zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: proporcie, farby, tvary.
- **Environmentálne:** spoznávanie vlastností kože ako prírodného materiálu a jej opätovné využitie.

21.4 Nástroje a materiály

- Kožené zvyšky (v prípade nedostupnosti: textil, plst', papier)
- Rámy na obrazy alebo podkladové kartóny (napr. podnosy pod torty)
- Nožnice, odlamovací nôž (pod dozorom)
- Lepidlo (pre trvalé dielo) alebo sklenený kryt (pre dočasné riešenie)
- Pomocné materiály: špagát, látka, farebné papiere

21.5 Motivácia, úvod do problematiky

Úvod **začneme priamym kontaktom s kožou** – žiaci ju skúšajú ohmatať, stlačiť, ovoňať, ohýbať.

Diskutujeme o nej:

Odkiaľ pochádza koža?

Aké sú jej vlastnosti?

Aký je rozdiel medzi pravou a umelou kožou – a aké etické otázky sa s tým spájajú?

Následne vysvetlíme pojem **modulárneho obrazu**:

Čo znamená slovo „modulárny“?

Ako sa jednotlivé panely spoja do celku?

Ukážeme príklady triptychov, quadriptychov, krídlových oltárov.

21.6 Pracovný postup

1. **Tvorba skupín:** žiaci pracujú v 3–5-členných tímoch
2. **Výber témy:** napr. ročné obdobia, denné fázy, krajiny, geometrické vzory
3. **Návrh kompozície:** skica na papier – počet panelov, poradie, základné tvary
4. **Príprava kože:** výber, strihanie, tvorba tvarov
5. **Zostavenie kompozície:** realizácia návrhu, úprava detailov
6. **Vyhotovenie diela:**
 - Dočasné riešenie: kožené tvary položené do rámu a prekryté sklom
 - Trvalé riešenie: koža nalepená priamo na podklad
7. **Mini-výstava:** prezentácia hotových prác, spoločná prehliadka

21.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:**
 - Je viditeľná súdržnosť panelov?
 - Dielo „rozpráva“ nejaký príbeh?
 - Ako spolupracovala skupina?

- **Reflexia:** spoločná diskusia o význame diel, tvorba názvov pre jednotlivé obrazy a panely.

21.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** modulárne kompozície, práca s materiálom
- **Technika a praktické činnosti:** spracovanie kože, materiálové poznávanie
- **Dejiny umenia:** triptych, quadriptych, stredoveké oltáre
- **Etická výchova:** etika využívanie pravej a umelej kože, vzťah medzi trvácnosťou a pominuteľnosťou

21.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Ak nie je dostupná pravá koža – pracujeme s látkou, papierom, plsťou
- Počet panelov môže byť 3 (triptich), 4 (quadriptych) alebo viac
- Možnosť kombinácie geometrických a figurálnych prvkov

21.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci boli nadšení z práce s kožou, ale niektorým bol tento materiál nepríjemný – dôležité je rešpektovať rôznu citlivosť
- Viaceré skupiny potrebovali pomoc pri rozhodovaní o téme – no nakoniec si dokázali vytvoriť spoločnú víziu
- Najobľúbenejšie boli geometrické vzory a motívy ročných období, pričom žiaci s autizmom si napríklad prirodzene zvolili tému ročných období.
- Počas práce sa objavili aj konflikty (napr. hádzanie zvyškov kože), čo vytvorilo príležitosť na tréning komunikačných zručností
- Žiaci boli na svoje výtvary hrdí – viacerí si ich chceli odfoťiť spolu so svojím dielom
- Recyklácia kože bola výborným príkladom toho, ako možno predĺžiť životný cyklus materiálu

22 Gauč v novom kabáte

<https://www.instructables.com/Reupholster-a-Couch-With-Old-Jeans/>

22.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** primárne 7.–9. ročník, ale do zberu a príprav sa môže zapojiť celá škola
- **Časový rozsah:**
 - Zber džínsov: 2–3 týždne (s kampaňou)
 - Príprava (pranie, strihanie, triedenie): 2–3 vyučovacie hodiny
 - Strihanie a šitie: približne 8–10 hodín (na hodinách, v krúžku, počas víkendového workshopu)
- **Organizačná forma:** workshop – jednotlivé časti procesu možno rozdeliť medzi ročníky alebo pracovné skupiny
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda, kde bude neskôr umiestnený gauč; dočasne zariadená ako dielňa (zberný bod, pracovný stôl, šijacie stroje)

22.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je, aby žiaci **spoločne vytvorili nový poťah pre starý gauč**, ktorý sa tak stane príjemnou, domáckou súčasťou triedy. Poťah bude vyrobený z **použitých džínsov**, ktoré prinesú žiaci a ich rodiny. Aktivita rozvíja jemnú motoriku, plánovanie, organizačné schopnosti a posilňuje komunitného ducha: žiaci zažijú, aké to je **dlhodobo pracovať pre spoločný cieľ**.

22.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Vytváranie vedomého a osobného vzťahu k priestoru triedy – „zútulňujeme triedu“
- Recyklácia textilu – kreatívne využitie džínsov
- Posilnenie sebadôvery: „Dokážem to“

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, postupnosť, riešenie problémov
- **Sociálne:** spolupráca, delba práce, schopnosť požiadať o pomoc
- **Osobné:** sebadôvera, sebahodnotenie
- **Pohybové:** strihanie, šitie, sponkovanie, základné čalúnnické techniky
- **Komunikačné:** koordinácia pracovného postupu. Vizuálna komunikácia: zosúladovanie farieb a vzorov, kompozícia
- **Environmentálne:** vplyvy textilného priemyslu, význam recyklácie

22.4 Nástroje a materiály

- Použité džínsové nohavice (zmiešané detské aj dospelé veľkosti)
- Nožnice, krajčírska krieda, meter
- Pevná niť, guma, stuhy, šnúrky
- 3–4 šijacie stroje (zapožičané od rodičov alebo školské)
- Sponkovačka na čalúnenie (voliteľne pneumatická zošívacia)
- Doplnkové látky na ozdobenie
- Možnosť prania džínsov (domáce práčky alebo školská práčovňa)

22.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Diskusia o vplyvoch textilného priemyslu:** Prečo je dôležité recyklovať oblečenie? Ako zaťažuje svet „fast fashion“?
- **Inšpiratívne príklady:** obrázky nábytku potiahnutého džínсами
- **Zapojenie celej školy:** spolu **vytvoríme výzvu na zber džínsov** (plagát, oznam, príspevok na sociálne siete)

22.6 Pracovný postup

1. **Spustenie zberu džínsov:** vytvorenie výzvy, organizácia kampane (kam, do kedy)
2. **Triedenie:** zaznamenávanie rozmerov, vytvorenie tabuľky (veľkosti, stav)
3. **Čistenie:** Pranie, vysušenie, poskladanie džínsov
4. **Meranie a plánovanie:**
 - presné zameranie gauča
 - návrh poťahu (štvorcové usporiadanie, patchwork)
5. **Strihanie:** príprava jednotlivých dielov
6. **Šitie a spájanie:** šitie dielov do celku (za pomoci dospelých)
7. **Čalúnenie:** upevnenie poťahu sponkovačkou na gauč
8. **Dokončovanie:** gombíky, zakončenia, dekoračné prvky
9. **Zvyšky:** z nohavíc vytvárame kvetináče z rifľových nohavíc
10. **Oslava:** slávnostné „odovzdanie“ gauča komunite

22.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** odolnosť poťahu, estetika, funkčnosť
- **Reflexia:** spoločná diskusia o tom, ako sa nám spolupracovalo, aké neočakávané situácie vznikli, čo sme sa naučili?

22.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Technika a praktické činnosti:** šitie, čalúnenie, práca s náradím
- **Prírodoveda:** vplyv textilného priemyslu, recyklácia
- **Vizuálna kultúra:** návrh, práca so vzormi a farbami
- **Etika / občianska náuka:** zodpovednosť, vytváranie spoločných hodnôt

22.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Namiesto džínsov možno použiť iné materiály (napr. plátno, manšester)
- Jedna skupina môže vytvoriť dekoratívne vankúše ku gauču
- Projekt možno rozšíriť o program „záchranu nábytku“ – prečalúnením ďalších kusov nábytku

22.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Zber funguje aj ako školská kampaň – žiaci s hrdosťou prinášajú džínsy z domu.
- Šitie a čalúnenie je technicky náročné, ale veľmi rozvíjajúce – rozvíja zručnosť, trpezlivosť, postupnosť.
- Projekt prepája ročníky – mladší merajú a strihajú, starší šijú a upevňujú.
- Výsledný gauč je kolektívnym dielom, na ktoré sú žiaci hrdí – správajú sa k nemu s úctou.
- Projekt vyvoláva diskusiu o udržateľnosti a zmene: starý nábytok sa dá „zachrániť“: nemusíme všetko vyhodiť, stačí mu dať nový život.

23 Textilný obrázok z dielne

23.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 5.–9. ročníka; mladší žiaci môžu pracovať s väčšou pomocou pedagóga (kvôli náradiu)
- **Časový rozsah:** 1 × 45 minút, ale pre zdobenie a dokončenie možno rozšíriť na 2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca – každý žiak vytvorí vlastný obraz
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** dielňa alebo školský dvor – miesto, kde klopanie kladivom neruší a práca je bezpečná

23.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Žiaci vytvoria originálny **textilný obraz z textilných zvyškov, klinec a drevenej dosky**. Tvorivá úloha spája remeselnú činnosť s tvorivou textilnou prácou: žiaci pribíjajú klinec, pracujú s kladivom a omotávajú textil, pričom **dávajú zvyškovému textilu nový život**.

Projekt nielen rozvíja manuálne zručnosti, ale posilňuje **sebavedomie** – žiaci používajú „nástroje pre dospelých“ ako kladivo či klinec.

23.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Uvedomenie si negatívnych dopadov textilného priemyslu a významu recyklácie
- Bezpečné zvládnutie základných remeselných techník
- Realizácia vlastného výtvarného nápadu prostredníctvom ručnej práce

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, riešenie problémov, kritické myslenie
- **Sociálne:** koordinácia/dohadovanie, riešenie konfliktov, spoločné rozhodovanie, spoločné používanie nástrojov
- **Osobné:** sebadôvera, sebahodnotenie, formovanie postojov

- **Pohybové:** strihanie, trhanie, pribíjanie klincov, omotávanie textilu
- **Komunikačné:** zdieľanie nápadov, zdieľanie zážitkov
- **Environmentálne:** spoznávanie vlastností dreva ako prírodného materiálu, jeho opätovné využívanie, poznatky o textilnom priemysle

23.4 Nástroje a materiály

- Staré obliečky, plachty, stuhy, šatky
- Nožnice
- Klinčeky, skrutky
- Kladivo (príp. gumové kladivo)
- Drevená doska (môže byť aj nehobľovaná)
- Voliteľné: predvŕtané otvory, predpripravené šablóny pre mladších

23.5 Motivácia, úvod do problematiky

Hodina začína diskusiou o vplyve odevného priemyslu:

Koľko textilného odpadu vzniká?

Ako môžeme dať starým látkam nový význam?

Ako inšpiráciu možno ukázať stránku <https://textilepictures.hu/hu/muvek> diela výtvarníčky Ambrus Noémi Szeredi.

Žiaci môžu vytvoriť **osobný motív** – napr. svoje iniciály, znak zo škôlky – čo im dá emocionálne spojenie s dielom a vyvoláva rozhovory aj medzi spolužiakmi.

23.6 Pracovný postup

1. **Zber materiálu:** príprava látkových zvyškov, strihanie alebo trhanie na pásiky (hravý, zážitkový začiatok aktivity)
2. **Príprava podkladu:** výber drevenej dosky, predznačenie bodov na klince
3. **Pribíjanie:** žiaci zatĺkajú klince do dosky (napr. srdce, hviezda, iniciály)
4. **Navíjanie látky:** obmotanie pásov okolo klincov – vytvára sa obraz
5. **Dolaďovanie:** úprava voľných koncov, dotvorenie
6. **Prezentácia:** výstava hotových prác a slovné predstavenie žiakmi

23.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** zodpovedá výsledok pôvodnému návrhu, bola práca kreatívna, zvládli žiaci nástroje bezpečne?
- **Reflexia:** Aký bol pocit pracovať s „dospelým náradím“? Čo si myslia o opätovnom využití textilného odpadu?

23.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Technika a praktické činnosti:** práca s náradím, dodržiavanie bezpečnosti
- **Človek a príroda:** dopady textilného priemyslu, recyklácia

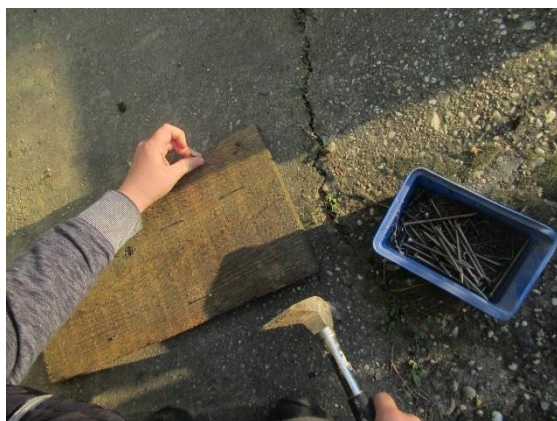
- **Vizuálna kultúra:** tvar, kompozícia, štruktúra
- **Etická výchova:** rešpekt, zdieľanie nástrojov, starostlivosť o bezpečnosť ostatných

23.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Začiatocníci: predpripravený tvar klinec, stačí obmotať textil
- Pokročilí: skrutky namiesto klinec do predvŕtaných dier
- Bezpečná verzia: použitie zápalek napichnutých do dosky – vhodné pre mladších

23.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si užívali prácu s kladivom a „tukanie“ – hluk bol tiež súčasťou zážitku.
- Mnohí pracovali s kladivom a klinecami po prvý raz: dodalo im to sebadôveru, no nevyhnutný bol neustály dohľad pedagóga.
- Žiaci hrdo ukazovali hotové obrazy: „Urobili sme to my a je to trvalé!“
- Bolo inšpirujúce vidieť, že úloha prepájala recykláciu, kreativitu a kutilstvo – táto kombinácia bola veľmi motivujúca. Využitie textilných zvyškov podnietilo diskusiu o rýchlej móde (fast fashion) a probléme textilného odpadu.

24 Dlaždicová mozaika

24.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 5.–9. ročníka
- **Časový rozsah:** 1–2 × 45 minút + dlhší čas schnutia (niekoľko dní)
- **Organizačná forma:** individuálna práca s kooperáciou pri plánovaní a zdieľaní materiálov
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda – stoly je vhodné zoskupiť do stredu miestnosti, aby žiaci mali dobrý prístup k mozaikám

24.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom úlohy je vytvoriť **mozaikové figúrky z odpadových mozaikových obkladov** na podklad zo soľno-múčkového cesta.

Žiaci zažijú, ako sa môže **stavebný odpad zmeniť na jedinečné umelecké dielo** – bez použitia lepidla, výlučne z prírodných materiálov.

Projekt rozvíja tvorivosť, trpezlivosť, jemnú motoriku a formuje environmentálne uvedomelý prístup.

24.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Praktické predstavenie recyklácie (kreatívne využitie stavebného odpadu).
- Rozvoj trpezlivosti, zmyslu pre postupnosť a schopnosti vyckávania.
- Spoznanie tradícií mozaikového umenia.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** analýza, plánovanie, riešenie problémov, pozornosť, kritické myslenie.
- **Sociálne:** spolupráca, zdieľanie nástrojov a materiálov, poskytovanie pomoci.
- **Osobné:** sebadôvera, sebahodnotenie, adaptabilita, sebadisciplína.

- **Pohybové:** pritláčanie, modelovanie, precízne ukladanie mozaikových dielikov.
- **Komunikačné:** zdieľanie zážitkov, neverbálna komunikácia v umení.
- **Environmentálne:** recyklácia, rozširovanie obzorov o rôznych odvetviach priemyslu.

24.4 Nástroje a materiály

- Zvyšky mozaikových obkladov rôznych farieb a veľkostí
- Soľno-múčkové cesto (ako podklad)
- Papier na pečenie, plech alebo kartónová podložka na prenášanie
- Nádrie: valček, malé nožíky na tvarovanie cesta
- Voda, olej na prípravu cesta

Recept na soľno-múčkové cesto:

- 1 hrnček soli
- 2 hrnčky múky
- 2 PL vínného kameňa
- 2 hrnčky horúcej vody
- 2 PL oleja

Zmiešať, najprv lyžicou, potom rukami – kým nevznikne hladké, pružné cesto. Ihneď použiteľné.

24.5 Motivácia, úvod do problematiky

- Diskusia: **Čo sa stane so zvyškami z výstavby:** „Kam putujú nevyužité obklady, tehly?“
- Stručný prehľad dejín mozaiky – od antiky po súčasnosť
- Ukážky známych mozaík (fotky, videá), význam slova „mozaika“

24.6 Pracovný postup

1. **Príprava cesta:** vyvalkať na hrúbku 6–8 mm na papieri na pečenie
2. **Tvarovanie:** vyrezať ľubovoľný tvar (napr. zvieratá, geometrický motív)
3. **Ukladanie mozaiky:** jednotlivé kúsky zatlačiť do povrchu cesta
4. **Zafixovanie:** každý kúsok jemne pritlačiť, aby držal
5. **Schnutie:**
 - v lete na vzduchu (niekoľko dní),
 - v triede – pomalé schnutie (aj týždeň)
 - 2–3. deň: otočiť, dať preč papier na pečenie, sušiť aj z druhej strany
 - Dôležité: žiakov treba upozorniť, že stred schne najpomalšie – premiestňovať len opatrne, ideálne s podložkou/kartónom

24.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** tvorivosť a originalita, výraznosť formy a výber farieb, presnosť uloženia mozaiky, vedomé použitie materiálov

- **Reflexia:** spoločná prezentácia hotových (suchých) diel; žiaci rozprávajú, čo sa im na procese páčilo, čo by urobili inak

24.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** mozaika, kompozícia, farebnosť
- **Technika a praktické činnosti:** práca s prírodnými materiálmi
- **Človek a príroda:** stavebný odpad, recyklácia
- **Dejepis:** antické umenie a mozaika

24.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Iné materiály:** namiesto mozaiky – kamienky, prírodniny, korálky
- **Papierová verzia:** z farebného papiera vystrihnúť štvorčeky a lepiť na kartón
- **Pokročilí:** detailnejšie motívy, jemné farebné prechody
- **Zmiešané veľkosti:** rôzne veľké kúsky mozaiky = zaujímavá štruktúra

24.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Deti si užili modelovanie a aranžovanie – dotykové vnímanie a „babranie sa“ bolo pre nich veľmi podnetné
- Dlhé schnutie naučilo žiakov trpezlivosti – treba ich pripraviť, že výrobky sa môžu počas schnutia zmeniť (popraskajú – ale aj to im dáva charakter)
- Projekt otvoril diskusiu o recyklácii stavebného odpadu a prírodných materiálov
- Vďaka podpore miestneho obchodu s obkladmi a rodičom murárom sa žiaci cítili byť súčasťou širšej komunity – zdieľaná práca = zdieľaný úspech

25 Dekorácie z konárikov

25.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 5.–9. ročníka; mladších žiakov je možné zapojiť s jednoduchšími čiastkovými úlohami
- **Časový rozsah:**
 - Nalaďovanie, príprava: 45 minút
 - Zber konárov a výroba dekorácií: 45 minút
- **Organizačná forma:** práca v malých skupinách (3–5 žiakov)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** školský dvor, okolie stromov, prípadne lavička alebo pingpongový stôl; hotové diela sa umiestnia v triede

25.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom úlohy je, aby žiaci **z konárikov a vetvičiek vytvorili dekorácie** a tým priniesli prírodu do triedy – jej pokoj, krásu a harmóniu. Organické tvary a štruktúry evokujú pobyt vonku, **vytvárajú prirodzenú atmosféru** a pomáhajú upokojiť sa aj počas nepriaznivého počasia, keď nemôžeme ísť von. Dekorácia z konárov je zároveň **remeselná aj „land art“ aktivita**, ktorá posilňuje vzťah žiakov k prírode.

25.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvíjanie otvorenosti voči prírodným materiálom
- Posilňovanie trpezlivosti, sebadisciplíny a schopnosti riešiť problémy
- Zážitok zo spoločnej tvorby

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, rozhodovanie, sústredenie, dodržiavanie postupnosti, pozorovacie schopnosti, kreatívne riešenie problémov.

- **Sociálne:** spolupráca, vzájomná pomoc, deľba úloh.
- **Osobné:** sebahodnotenie, sebadisciplína, sebavedomie.
- **Motorické:** strihanie, viazanie, montáž, usporiadanie a upevňovanie vetvičiek.
- **Komunikačné:** neverbálna komunikácia sprostredkovaná cez vytvorené diela.
- **Environmentálne:** využívanie prírodných materiálov, poznanie vlastností dreva.

25.4 Nástroje a materiály

- Konáriky a vetvičky rôznych veľkostí
- Nožnice, nôž (používať pod dohľadom učiteľa)
- Špagát z prírodných vlákien: slama, rafia
- Pomocný viazací materiál: povrázok, špagát

25.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Rozhovor o stromoch:** Čo cítime, keď stojíme pod korunami stromov? Čo nám dáva prítomnosť prírody? Učiteľ môže sa opýtať: „Aký pocit prežívate, keď sa pozeráte na koruny stromov zospodu? Cítite sa v bezpečí?“
- Ukážeme inšpiratívne obrázky z vetvičkových dekorácií a spoločne sa zamyslíme, aké dekorácie by sa hodili do našej triedy
- **Kľúčová myšlienka:** „Keď nemôžeme ísť von, prinesme si prírodu dnu!“

25.6 Pracovný postup

1. **Zber materiálu:** žiaci nazbierajú vetvičky rôznych veľkostí na školskom dvore.
2. **Triedenie:** vetvičky roztriedia podľa dĺžky a hrúbky.
3. **Plánovanie:** skupina sa dohodne, v akom tvare bude vytvorená dekorácia (napr. geometrický rám, trojuholník, štvorec, abstraktný tvar).
4. **Zostavenie základnej konštrukcie:** učiteľ pomáha pri vytváraní stabilného rámu (prírodné vetvy sa môžu ohýbať, rozpadávať).
5. **Viazanie:** žiaci viažu vetvičky špagátom, ukážeme im základnú techniku uzlov.
6. **„Pozorovatelia“:** z každej skupiny jeden žiak obchádza ostatné skupiny, zbiera inšpirácie a vracia sa zdieľať ich.
7. **Doladenie:** dotiahnutie voľných spojov, aby dekorácia vydržala manipuláciu a presun.
8. **Prezentácia a umiestnenie:** hotové diela si spoločne prezrieme a umiestnime ich do triedy (napr. na poličku, skriňu).

25.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** Je dekorácia stabilná a estetická? Ako prebehla spolupráca v skupine?
- **Reflexia:** Rozhovor o tom, aké to bolo „priniesť“ prírodu do triedy? S akými výzvami sa stretli počas práce?

25.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Technika a praktické činnosti:** ručné práce, viazacie techniky
- **Prírodoveda:** stromy, vetvičky, poznávanie prírodných materiálov
- **Literatúra:** prírodopisné básne, opisné texty ako súčasť motivácie
- **Etika:** zodpovednosť, rešpekt k prírode

25.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Môžu vzniknúť menšie dekorácie (napr. stolové), alebo veľké inštalácie (na stenu, strop)
- Žiaci s menšou zručnosťou môžu kresliť, robiť otlačky kôry
- Dekorácia môže byť neskôr upravená, dotváraná (napr. ozdobená na Vianoce)

25.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci reagujú rôzne: niektorí si užívajú „špinavú“ prácu, iní sú z dotyku vetvičiek neistí.
- Vetvičky sa správajú „vlastným spôsobom“ – ohýbajú sa, lámu – čo je dobrý základ na rozhovor o ľudskom správaní.
- Projekt má upokojujúci efekt, najmä pre žiakov so špeciálnymi potrebami – kontakt s prírodným materiálom zvyšuje pocit bezpečia.
- Výsledná dekorácia je nielen estetická, ale žiaci ju hrdo vysvetľujú návštevníkom – je „ich vlastná“.
- Je dobré si vopred dohodnúť, dokedy dekorácia zostane v triede a čo sa s ňou potom stane (zvesenie, úprava, recyklácia).
- Vetvičky ukazujú, že aj materiál z prechádzky v lese môže byť hodnotný.

26 Magický kruh

26.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci druhého stupňa základnej školy (5.–9. ročník), najmä tí, ktorí už majú základné skúsenosti so šitím alebo háčkovaním
- **Časový rozsah:** 4 × 45 minút (dve dvojhodinovky)
- **Organizačná forma:** skupinová práca s rozdelením čiastkových úloh
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; stoly sú spojené tak, aby skupiny mali dostatočný priestor na spoločnú prácu

26.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu **Magický kruh** je, aby žiaci vytvárali dekoratívne alebo praktické textilné podložky pomocou háčkovania z recyklovaných textílií. Úloha oboznamuje žiakov s procesom recyklácie textilu, rozvíja jemnú motoriku, kreativitu a schopnosť spolupráce, pričom kladie dôraz na tému udržateľnosti a ochrany životného prostredia.

Hotová podložka môže slúžiť ako kuchynská podložka pod horúce nádoby, dekoračný predmet alebo aj ako originálny osobný darček.

26.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvíjať environmentálne povedomie a predstaviť proces recyklácie textilu.
- Posilňovať schopnosť žiakov riešiť problémy, podporovať ich tvorivé a kritické myslenie.
- Precvičovať trpezlivosť a manuálnu zručnosť.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, uvedomelé používanie materiálov, znalosť materiálov
- **Sociálne:** spolupráca, komunikácia, deľba úloh v rámci skupiny
- **Osobné:** sebahodnotenie, sebadisciplína, sebavedomie
- **Motorické:** strihanie textilných pásov, šitie, háčkovanie
- **Komunikačné:** vykonávanie ústnych inštrukcií. Vizuálna komunikácia: farby, rytmus, tvar
- **Environmentálne:** osvojovanie nových remeselných zručností, ekologické zmýšľanie

26.4 Nástroje a materiály

- obrusy na stôl
- rôzny textil: nepotrebné látky, oblečenie (najmä bavlna, ľan, ideálne pásikavé/kockované)
- nožnice, ihly, nite
- háčiky rôznych rozmerov
- košík alebo nádoba na zber textilu

26.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Motivačný rozhovor:** rozprávame sa o oblečení, materiáloch a ich recyklácii.
„Čo sa stane s tričkom alebo nohavicami, z ktorých si vyrástol/a?“
„Kam sa dostanú staré textílie a čo by sme s nimi mohli urobiť?“
- **Zmyslová aktivizácia:** žiaci si môžu rôzne látky ohmatať, ovoňať a porovnať prírodné a syntetické textílie.
- **Inšpirácia:** učiteľ ukáže vlastnoručne vyrobený „Magický kruh“ a opýta sa žiakov, na čo by sa dal použiť. Žiaci navrhujú rôzne možnosti využitia, ktoré môžu neskôr aj zrealizovať.

26.6 Pracovný postup

1. Príprava

- Zorganizovanie zberu textilu (vyradené oblečenie a zvyšky látok prinesené z domu).
- Príprava pracovného priestoru v triede, zakrytie stolov ochrannými obrusmi.

2. Príprava materiálu

- Žiaci strihajú textilné pásiky z vybraných materiálov (v šírke približne 1-1,5 cm).
- Pásiky zošívajú najskúsenejší členovia skupiny a navijajú ich do kľbka.

3. Háčkovanie – video si možno pozrieť na odkaze nižšie:

- Učiteľ pomocou háčika predvedie základnú techniku:
 - uháčkovať 10 retiazkových očiek a uzavrieť ich do kruhu;
 - háčkovať krátke stĺpiky, pričom po každom očku pridať 2 retiazkové očká (pre voľnejšiu štruktúru). <https://ecoartforabetterfuture.webnode.sk/l/tutorialy/>
- Žiaci háčkujú samostatne, pričom učiteľ a skúsenejší spolužiaci im pomáhajú.

4. Záverečné úpravy

- Upravenie posledného očka na hotovom kruhu a zapracovanie koncov nití.
- Pozbieranie hotových „Magických kruhov“.

5. Spoločné ukončenie

- Zorganizovanie výstavy z hotových výrobkov a spoločné hodnotenie.

26.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** aktivita, kreativita, spolupráca, vypracovanosť hotového diela.
- **Spôsob hodnotenia:** slovné hodnotenie, výstava vyhotovených prác a spoločný rozhovor o možnostiach ich ďalšieho využitia triedenie odpadu

26.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** textilné umenia, háčkovacie techniky.
- **Človek a svet práce:** remeselnícke techniky, recyklácia.
- **Človek a príroda:** udržateľnosť, triedenie odpadu.
- **Biológia, geografia:** rozlišovanie prírodných a syntetických materiálov.

26.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Pokročilé skupiny môžu háčkovať zložitejšie vzory, začiatocníci jednoduché kruhy.
- Mladší žiaci môžu strihať textilné pásiky a zošívať ich, háčkovanie realizujú skúsenejší.
- „Magické kruhy“ možno využiť ako podložky, nástenné dekorácie, sedáky alebo základ na tašku. Vzhľadom na ich estetickosť a praktickosť môžu poslúžiť aj ako darček..

26.10 Osobné skúsenosti, inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci s radosťou objavujú, že zo starého, vyradeného oblečenia môže vzniknúť nový užitočný predmet.
- Pri strihaní textilných pásikov a háčkovaní sa rozvíja ich jemná motorika, trpezlivosť a schopnosť sústredenia.
- Počas projektu zažívajú radosť zo spolupráce – rozdeľujú si úlohy a navzájom si pomáhajú.
- „Magický kruh“ podnietil rozhovor o udržateľnosti, kolobehu materiálov a recyklácii – viacerí žiaci vyskúšali tento nápad aj so svojou rodinou.

27 Sviečky v novom šate

27.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci druhého stupňa základnej školy (5.–9. ročník)
- **Časový rozsah:** približne 6 × 90 minút (v rámci týždenných dvojhodinových blokov), podľa potreby flexibilne rozdeliteľné na kratšie moduly
- **Organizačná forma:** práca v malých skupinách (3–4 žiaci); činnosti s horúcim voskom vykonáva vždy len jeden žiak pod priamym dohľadom učiteľa
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa a školská kuchynka / technická miestnosť; k dispozícii elektrická platnička; pracovný priestor prikrytý ochrannými podložkami

27.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je, aby žiaci recyklovali staré, zvyšné sviečky a pomocou rôznych kreatívnych riešení im „dali nový šat“. Počas pracovného procesu spoznávajú vlastnosti vosku, zoznamujú sa s procesom recyklácie a vytvárajú estetické a prakticky použiteľné výrobky (napr. vonné sviečky). Pri výrobe sviečok sa žiaci učia bezpečne zaobchádzať s materiálom, zažívajú význam trpezlivosti (chladenie, schnutie) a prežívajú radosť z tvorby.

27.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvíjať environmentálne povedomie a chápať význam recyklácie
- Posilňovať jemnú motoriku, tvorivosť a citlivosť na problémy z bežného života
- Precvičovať trpezlivosť a vytrvalosť počas dlhšieho trvajúceho pracovného procesu

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, pozorovanie, riešenie problémov, znalosť materiálov, kritické myslenie
- **Sociálne:** deľba úloh, spolupráca, požiadanie o pomoc
- **Osobné:** zodpovednosť, dodržiavanie bezpečnostných pravidiel, hodnotenie vlastnej i cudzej práce, zmysel pre poriadok, trpezlivosť, vytrvalosť, kreativita
- **Motorické:** liatie, lepenie, zdobenie
- **Komunikačné:** zosúladžovanie nových riešení počas realizácie
- **Environmentálne:** recyklácia

27.4 Nástroje a materiály

- staré, zvyšné sviečky a zvyšky vosku
- knôty do sviečok (nové alebo získané zo starých sviečok)
- malé kovové alebo sklenené nádoby (dózy, svietniky, konzervové plechovky)
- obaly od mlieka, papierové tuby, vaječné škrupiny, polovice citrusovej kôry
- vodný kúpeľ alebo stará kovová nádoba na roztápanie + elektrická platnička
- ochranné pomôcky (rukavice, handra, podložka na stôl)
- vonné prísady do vosku (levanduľa, škoric, citrusy, vanilka a pod.)
- sušené kvety, listy, lisované rastliny
- dekoračné materiály: stužky, špagát, filc, zvyšky textilu
- lepidlo, štetec, pinzeta

27.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Motivačný rozhovor:** „Čo sa deje so starými, opotrebovanými sviečkami?“ – rozhovor o možnostiach zníženia odpadu a recyklácie.
- **Hra na rozpoznávanie vôní:** žiaci so zaviazanými očami vnímajú vôňu rôznych esenciálnych olejov, hádajú názvy vôní a vyberajú si svoju obľúbenú.
- **Brainstorming:** spoločné nápady na to, z akých materiálov by sa dali vyrobiť nové svietniky a ako by sa dali staré sviečky ozdobiť či obnoviť.

27.6 Pracovný postup

1. Opätovné odlievanie sviečok (do vaječných škrupín)

1. Zvyšky sviečok sa narežú na malé kúsky, staré knôty sa odstránia.
2. Vosk sa roztopí vo vodnom kúpeli alebo v starej kovovej nádobe (je potrebné vyhnúť sa prehriatiu).
3. Do pripravených foriem (vaječné škrupiny, malé dózy) sa nakvapká trochu vosku na upevnenie knôtu.
4. K roztopenému vosku sa primiešajú vybrané esenciálne oleje.
5. Vosk sa naleje do formy a nechá sa vychladnúť.

II. Výroba svietnikov (plechovky, citrusové „šaty“)

1. Prázdne kovové dózy, papierové tuby alebo polovice citrusovej kôry ozdobíme (napr. stužkami, farbami, lisovanými kvetmi).
2. Pomocou roztopeného vosku pripevníme knôt a následne formu naplníme voskom

III. Špeciálne dekoračné techniky

- Nalepenie **lisovaných kvetov a rastlín** na vnútornú stenu krabice od mlieka alebo sklenenej nádoby, následne zalievanie voskom
- Výroba **tematických, parfumovaných sviečok** (vianočná so škorickou, letná s citrusmi)

IV. Záverečné kroky

- Očistenie stuhnutých sviečok a svietnikov, zastrihnutie knôtov.
- Spoločná výstava hotových výrobkov.

27.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - tvorivé nápady, spolupráca v skupine, aktivita počas práce
 - dodržiavanie bezpečnostných a hygienických pravidiel
 - estetickosť a praktická využiteľnosť hotového výrobku.
- **Reflexia:** Žiaci zdieľajú svoje nápady, hovoria o tom, čo sa naučili o recyklácii a práci s voskom.

27.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Chémia / prírodoveda:** tavenie látok, zmeny skupenstva.
- **Vizuálna kultúra:** návrh predmetov, práca s farbou a tvarom.
- **Technika a praktické činnosti:** remeselné techniky, práca s nástrojmi, recyklácia.
- **Etická výchova / Človek a spoločnosť:** zodpovednosť, obdarovanie, spoločná práca.

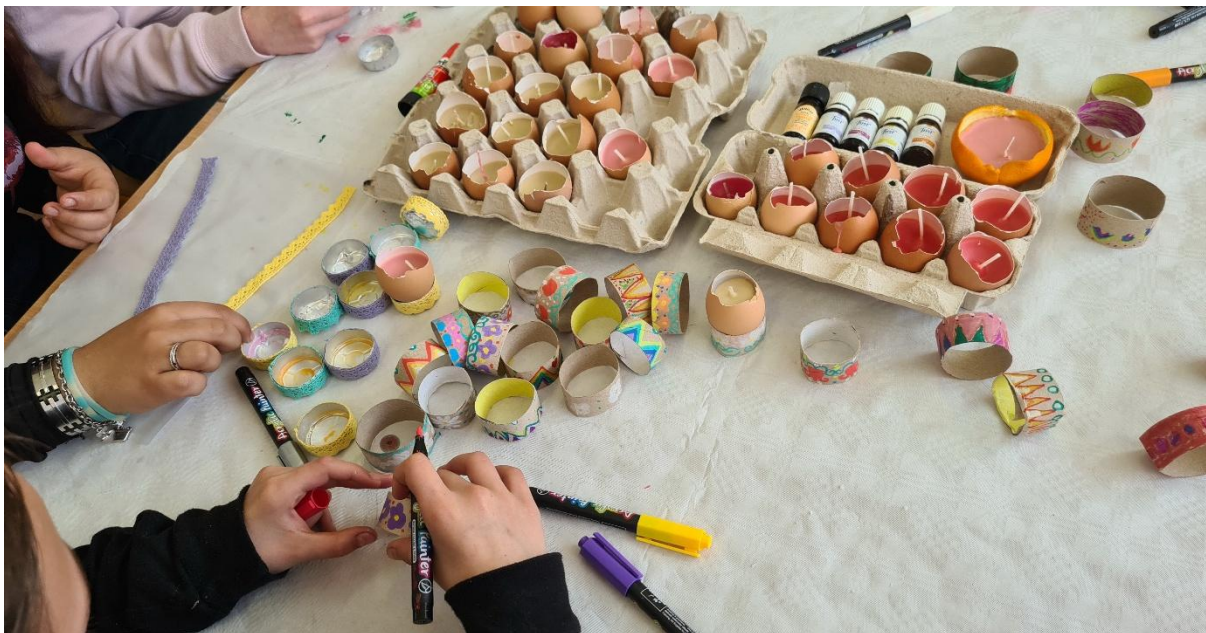
27.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Zjednodušená verzia: liatie vosku do vopred pripravených foriem
- Pokročilí: výroba viacvrstvových alebo farebných sviečok s náročnejšou technikou
- Sviečky možno využiť ako darčeky (napr. na sviatky, dobročinný jarmok).

27.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci sa aktívne zapájali do činnosti a rýchlo pochopili význam recyklácie
- Pri skupinovej práci si každý našiel svoju úlohu – tí, ktorí nechceli pracovať s horúcim voskom, sa venovali dekorácii alebo strihaniu knôtov
- Aktivita poskytla dobrú príležitosť na výučbu bezpečného zaobchádzania s materiálmi (horúci vosk, elektrická platnička)
- Hotové sviečky zdobili nielen domovy, ale boli využité aj ako darčeky či ocenenia počas školských podujatí.

28 Hýb sa v prírode!

28.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 4–9. (pre mladších žiakov v zjednodušenej forme)
- **Časový rozsah:** 2 × 90 minút (prípadne rozdelené na viac kratších stretnutí)
- **Organizačná forma:** v malých skupinách (individuálne a spoločné úlohy)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** prvé stretnutie v exteriéri (park, školský dvor), druhé v triede, kde prebieha tvorba a dekorácia

28.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Úloha **spája tvorivé remeselné činnosti s priamym zážitkom z prírody** a vedomím o dôležitosti pohybu. Cieľom projektu je, aby sa žiaci **aktívne pohybovali** v prírode, počas pobytu vonku zbierali prírodné materiály a následne z nazbieraných konárov a recyklovateľných materiálov vytvorili pohyblivé postavičky a prostredie pre ich činnosť. Žiaci zažijú, ako možno vonkajšie zážitky „preniesť“ do triedy a pretaviť ich do kreatívnej vizuálnej formy.

28.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Porozumieť významu pravidelného pohybu a zdravého životného štýlu
- Budovať zodpovedný vzťah k prírode a posilňovať prístup k recyklácii
- Rozvíjať kritické a tvorivé myslenie prostredníctvom vlastnej skúsenosti
- Osvojiť si nové pracovné zručnosti a návyky, vrátane potreby udržiavať poriadok

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, vedomé používanie farieb, tvarov a proporcií, kritické myslenie.
- **Sociálne:** spolupráca, prijímanie nápadov druhých.

- **Osobné:** zážitok z pohybu, psychické osvieženie, radosť z tvorby.
- **Pohybové:** rezanie konárov, lepenie, dekorovanie, pohyb v exteriéri.
- **Komunikačné:** zosúladovanie nových riešení počas realizácie.
- **Environmentálne:** recyklácia, environmentálne pozorovanie, formovanie environmentálneho povedomia.

28.4 Nástroje a materiál

- **Prírodný materiál:** hrubšie rozvetvené konáre
- **Materiál na recykláciu:** veľká kartónová krabica, zvyšky krepového papiera a priadzi
- **Nástroje:** univerzálne eko-lepidlo alebo škrobové lepidlo, štetce, mištičky, nožnice, záhradnícke nožnice
- **Dekorácia:** pohyblivé oči, stuhy, malé textilné prvky
- **Ochrana pracovnej plochy:** obrusy na stôl

28.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Prvá hodina v prírode:** prechádzka v blízkom parku, hravé pohybové aktivity na zahriatie (napr. nájdí konár najzaujímavejšieho tvaru), zbieranie suchých konárov.
- **Motivačný rozhovor:** „Čo pre vás znamená zdravý životný štýl? Ako sa pohyb prejavuje vo vašom každodennom živote?“
- **Brainstorming:** spoločne vymýšľame, ako vytvoriť „pohyblivé“ (znázorňujúce pohyb) postavičky z nazbieraných materiálov a aké prostredie pre ne postavíme.

28.6 Pracovný postup

1. stretnutie – pohyb a zber materiálu

1. Spoločná prechádzka do parku alebo na školský dvor.
2. Krátke pohybové hry v prírode (beh skákanie, naťahovanie sa).
3. Zber konárov a vetvičiek pre tvorivú prácu.
4. Rozhovor v prírode: žiaci zdieľajú svoje názory o vzťahu medzi pohybom a zdravím.

2. stretnutie – tvorivá činnosť

1. **Príprava:** konáre sa strihajú na požadovanú dĺžku (učiteľ pomôže záhradníckymi nožnicami).
2. **Tvorba figúrok:**
 - Z konárov formujeme postavičky: dva konáre spájame pod takým uhlom, aby postava znázorňovala pohyb).
 - Figúrky „oblečieme“: z farebnej priadze a krepového papiera vyhotovíme vlasy a oblečenie.
 - Prilepenie pohyblivých očí a drobných detailov (šál, opasok).
3. **Vytvorenie prirodzeného prostredia:**
 - Časť skupiny stavia z kartónovej krabice „park“ pre figúrky.

- Z krepového papiera sa vyhotovia listy, konáre, zem a kvety, ktoré sa nalepia do vnútra krabice.

4. **Záverečné zostavenie:** figúry umiestnime do vytvoreného parku.

28.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** tvorivé riešenia, spolupráca, „pohybovosť“ figúr, kompozícia parku.
- **Reflexia:** spoločná diskusia:
 - „Čo sme sa naučili o pohybe a zdraví?“
 - „Ako nám pomáha pobyt v prírode cítiť sa lepšie?“
- Hotové postavičky a park môžeme vystaviť na chodbe školy.

28.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** kompozícia, výber farieb, tvorba foriem.
- **Technika a praktické činnosti:** recyklácia, remeselnícke riešenia.
- **Človek a príroda:** prírodné materiály, ekológia, starostlivosť o zdravie.
- **Telesná výchova:** uvedomenie si dôležitosti pohybu.

28.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Zjednodušená forma: žiaci vytvárajú figúrky, s kompozíciou parku pomáha učiteľ.
- Pokročilá verzia: náročnejšie, dynamické pózy; tvorba scénok z viacerých postavičiek (napr. športovanie, tanec).
- Park je možné prispôbiť podľa ročného obdobia (napr. v zime zasnežená krajina, na jar kvetinová).

28.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci sa s veľkým nadšením pohybovali na čerstvom vzduchu a aktívne zbierali konáre.
- Počas tvorivej práce ukázali, ako dokážu postavičky „rozhýbať“: znázorňovali jogu, beh alebo tanec.
- Projekt prepojil pohyb, remeselnú tvorbu a pobyt v prírode, čo prispelo k telesnému aj duševnému osvieženiu žiakov.
- Výstava hotového parku a postavičiek naplnila žiakov hrdosťou a podnietila rozhovor v škole o zdravom životnom štýle.

29 Naša krásna Zem

29.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci prvého a druhého stupňa (1–9. ročník), zadania diferencované podľa veku žiakov
- **Časový rozsah:** 3 × 90 minút
- **Organizačná forma:** kombinovaná (individuálna a skupinová práca)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa, stoly spojené pre spoločnú tvorbu, interaktívna tabuľa na prezentáciu fotografií a ukážok.

29.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom aktivity je aktívny prístup žiakov k tvorbe a ochrane životného prostredia prostredníctvom kreatívnej činnosti. Ústredným prvkom aktivity je **tvorba veľkého spoločného plagátu** s názvom „Naša krásna Zem“, ktorý žiaci vytvoria s **využitím recyklovaných a prírodných materiálov**. Prostredníctvom vymysleného príbehu sa žiaci oboznámia s problémom poškodzovania životného prostredia. Nasleduje brainstorming, počas ktorého formulujú odporúčania, a napokon vizuálne znázornia možnosti ochrany Zeme.

29.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvíjať kritické myslenie a formovať environmentálne uvedomelý postoj.
- Oboznámiť sa s procesom recyklácie papiera.
- Posilňovať individuálnu zodpovednosť a spoluprácu v skupine.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické a kreatívne myslenie, riešenie problémov, plánovanie, vedomé používanie farieb, tvarov a proporcií, znalosť materiálov
- **Sociálne:** deľba úloh, spolupráca, vyhľadávanie pomoci, prijímanie nápadov druhých
- **Osobné:** sebaohodnotenie, sebadisciplína, sebadôvera
- **Motorické:** strihanie, lepenie, kašírovanie, maľovanie
- **Komunikačné:** zosúladzovanie nových riešení počas realizácie
- **Environmentálne:** recyklácia, formovanie environmentálneho povedomia

29.4 Nástroje a materiály

- obrusy na stôl (na ochranu pracovnej plochy)
- novinový papier, staré tlačené materiály
- univerzálne eko-lepidlo, misky, štetce, voda
- výkresy, ceruzky, fixky, voskovky, vodové farby
- nožnice
- prírodné materiály: piesok, zemina, seno, semienka, vlna
- fotografie z predchádzajúcich školských environmentálnych aktivít (napr. výsadba stromov, triedený zber)

29.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Motivačný príbeh:** učiteľ prečíta žiakom fiktívny príbeh o planéte Mirabela – mieste, kde príroda zaniká, pretože obyvatelia zaobchádzajú so svojím prostredím nezodpovedne.
- **Diskusia:** „Ako by sme mohli zmeniť koniec tohto príbehu? Čo by ste poradili obyvateľom planéty Mirabela, aby mali viac vody, jedla a priestoru? Čo by sa stalo, keby sme aj my žili takto? Čo by ste mohli urobiť vy, aby bolo vaše prostredie lepšie? Čo sa dá urobiť so starými vecami, ktoré už nepoužívame? (napr. recyklácia, darovanie) Ako

môžeme šetriť vodou alebo elektrinou? Čo môžeme urobiť pre viac zelene v okolí? (napr. sadenie, spoločné upratovanie)“

- **Brainstorming:** žiaci formulujú rady pre obyvateľov Mirabely, ktoré by zároveň mohli pomôcť aj našej planéte. Rady spoločne zapisujeme v bodoch. Každý nápad prijímame bez hodnotenia (napr. „Aj to je dobrý nápad, zapíšme si ho.“), aby sa každý žiak cítil bezpečne a mohol sa vyjadriť. Odporúča sa osloviť aj tichších žiakov priamo otázkou: „A ty čo si myslíš, čo by si urobil/a?“.
- **Prezentácia fotografií:** ukážky zo školských ekologických akcií (sadenie stromov, kŕmenie vtákov, zber odpadu) – ako inšpirácia pre žiakov, aby znázornili aj vlastné skúsenosti.

29.6 Pracovný postup

Úvodná fáza - prvá dvojhodinovka:

1. Vypočutie príbehu o Mirabele, spoločný rozhovor o probléme.
2. Brainstorming: rady a návrhy, ako zachrániť planétu.
3. Výtvarná aktivita: žiaci nakreslia aktivity, ktorými už prispeli k ochrane prírody.

Príbeh o Mirabele

„Daleko odtiaľto je planéta, ktorú volajú Mirabela. Kedysi to bolo živé, pulzujúce miesto. Na lúkach vždy rástlo niečo na zber – ovocie, liečivé bylinky, čerstvá zelená – a stromy poskytovali tieň tým, ktorí sa pod nimi oddýchlí. Ľudia tam často trávili čas spolu – spievali, varili, pracovali a vždy sa našiel niekto, kto pomohol druhému. Deti sa hrali všade: behali po kopcoch, hádzali kamienky do potoka a pretekali sa, kto sa hlasnejšie zasmieje. V Mirabele bolo všetko plné života a každý cítil, že toto je ich spoločný domov.

Ale Mirabelania chceli stále viac a viac. Vyrábali viac vecí, viac spotrebúvali, a nemysleli na to, čo sa stane s tým, čo už nepotrebujú. Po čase si začali všímať, že niečo sa zmenilo.

Občas nemali všetci dosť čerstvej vody. Pôda, na ktorej kedysi pestovali, sa vyčerpala a dávala menej úrody. Miesta, kde sa deti hrali, pomaly zmizli – zastavali ich, ohradili alebo zaplnili všelijakými vecami, a tak im zostávalo čoraz menej priestoru.

Mirabelania celkom nechápali celkom nechápali, ako sa to stalo. Vedeli len, že niečo nerobia správne. A tiež vedeli, že ak budú pokračovať ďalej, môže zmiznúť ešte viac.

Ale čo by mali urobiť? A vôbec – ešte nie je neskoro niečo zmeniť?

Druhá dvojhodinovka

1. Trhanie novinového papiera, príprava na kašírovanie.
2. Skupinová práca: tvorba modelu Zeme v tvare polgule z novinového papiera (vrstvenie na obrátenú misu).

3. Ostatní žiaci pokračujú v individuálnej práci – kreslenie, vystrihovanie, príprava prvkov.

Tretia dvojhodinovka

1. Vymaľovanie polgule (oceány a kontinenty)
2. Maľovanie pozadia plagátu – rozdelené na štyri časti (symbolizujúce ročné obdobia)
3. Výber obrázkov a materiálov: pridávanie prírodných materiálov podľa ročných období
jar: zemina, leto: piesok, jeseň: seno, zima: vlna.
4. Prilepenie modelu Zeme do stredu plagátu a oblepenie prírodnými prvkami
5. Nalepenie hotových kresieb a obrázkov podľa príslušného ročného obdobia.

29.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** kreativita, aktívna účasť, spolupráca, estetické spracovanie.
- **Reflexia:** Rozhovor o hotovom plagáte – čo znázorňuje, ako ukazuje spoločnú zodpovednosť. Plagát bude vystavený na chodbe školy, aby si ho mohla pozrieť celá školská komunita.

29.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvorba plagátu, kompozícia, práca s farbami.
- **Človek a príroda / biológia:** udržateľnosť, ochrana prírody.
- **Technika a praktické činnosti:** recyklácia papiera, remeselné techniky.
- **Etika:** zodpovednosť, spolupráca, empatia k životnému prostrediu.

29.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Zjednodušená verzia pre mladších žiakov: len kresby a obrázky
- Pokročilá verzia: podrobnejší, vrstvený model Zeme s väčším množstvom prírodných materiálov
- Plagát je možné ďalej rozšíriť v rámci iných projektov (napr. výstava ku Dňu Zeme)

29.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci veľmi aktívne reagovali na príbeh o Mirabele – navrhli množstvo nápadov na záchranu planéty
- Kaširovanie a tvorba plagátu vytvorili nadšenú, spolupracujúcu atmosféru: každý si našiel úlohu, aj menej zruční žiaci prispeli k výsledku
- Napriek dlhej pracovnej dobe zostali žiaci motivovaní a boli hrdí na výsledok
- Vystavený plagát inšpiroval aj ostatných žiakov školy k diskusii o ochrane Zeme a význame recyklácie.

30 Voskovaný obrúsok z včelieho vosku

30.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 5.–9. ročník; s menšími úpravami vhodné aj pre mladších žiakov
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút (dvojhodinová aktivita)
- **Organizačná forma:**
 - **individuálna práca:** návrh, vyšívanie, zdobenie
 - **práca vo dvojiciach:** voskovanie a žehlenie
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa s možnosťou žehlenia, dobre vetrateľná miestnosť; stoly prikryté, osobitný priestor na sušenie hotových voskovaných obrúskov

30.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom aktivity je, aby si žiaci **vlastnoručne vytvorili ekologickú, znovupoužiteľnú potravinovú fóliu – voskovaný obrúsok**. Tento slúži na balenie zeleniny, ovocia, pečiva, syra alebo prikrývanie misiek **namiesto jednorazovej fólie či alobalu**.

Včelí vosk je prirodzene antibakteriálny a odpudzuje vodu, takže obrúsok je ideálnym nástrojom pre „**zero waste**“ domácnosť. Počas projektu sa žiaci naučia pracovať s včelím voskom, oboznámia sa s pomôckami udržateľnej kuchyne a vlastnoručne si zhotovia voskový obrúsok s jedinečným vzorom. Na konci aktivity si tak neodnesú len **užitočný výrobok, ale aj skúsenosť**, že v každodennom živote môžu pre životné prostredie urobiť veľa jednoduchými krokmi.

30.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Posilniť environmentálne myslenie, oboznámiť žiakov s konceptom „zero waste“.
- Podporiť sebaujedenie a kreativitu cez návrh vlastného motívu.
- Zažiť radosť z remeselnej tvorby.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, plánovanie, riešenie problémov, znalosť materiálov
- **Sociálne:** deľba úloh, spolupráca, vzájomná pomoc
- **Osobné:** sebahodnotenie, sebadisciplína, sebavedomie
- **Pohybové:** vyšívanie, strihanie, strúhanie vosku, žehlenie
- **Komunikačné:** zosúladovanie nových riešení počas realizácie
- **Environmentálne:** recyklácia, formovanie postoja, praktické zažitie znižovania odpadu

30.4 Nástroje a materiály

- Bavlnená látka (25 × 25 cm)
- 15-20 g čistého 100 % včelieho vosku (plát, blok alebo granule)
- Voliteľne: 0,5–1 PL olivového alebo jojobového oleja pre väčšiu pružnosť
- Šijací set: ihla, vyšívacie nite
- Cik-cak nožnice (na zamedzenie strapkania)
- Plech, papier na pečenie
- Žehlička alebo rúra na nízkej teplote
- Strúhadlo s veľkými otvormi na strúhanie vosku

30.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Rozhovor o životnom štýle bez odpadu:** „Prečo je dôležité minimalizovať používanie jednorazových obalov?“
- **Ukážka hotového voskovaného obrúska** – žiaci si môžu obrúsok ovoňať, ohmatať a hádať, na čo slúži.
- **Spoločné nápady:** hľadanie motívov, návrhy loga či vlastných značiek.

30.6 Pracovný postup

1. **Strihanie:** každý žiak si vystrihne štvorcový kus látky (25 × 25 cm)
2. **Návrh:** žiak si vymyslí svoj vlastný motív (napr. meno, znak, logo), ktorý si predkreslí ceruzou
3. **Vyšívanie:** motív vyšíva zatvoreným retiazkovým stehom
4. **Strúhanie vosku:** vosk sa nastrúha na hrubom strúhadle
5. **Posypanie:** vosk sa rovnomerne nasype na látku
6. **Zapečenie:**
 - prikryjeme papierom na pečenie a zažehľujeme (vosk sa vpije do látky)
 - alternatíva: na plech, do rúry na nízkej teplote, kým sa vosk neroztopí
7. **Sušenie:** obrúsok necháme stuhnúť a vychladnúť

30.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** tvorivosť motívu, kvalita vypracovania, dodržanie technických krokov
- **Reflexia:** Spoločný rozhovor o používaní voskových obrúskov, ich údržbe a o životnom štýle bez odpadu
- **Výstava:** hotové obrúsky môžu byť vystavené na školských nástenkách alebo chodbách

30.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Technika a praktické činnosti:** práca s látkou, remeselné činnosti
- **Človek a príroda / etika:** udržateľnosť, zodpovednosť za životné prostredie
- **Vizuálna kultúra:** návrh motívu, vyšívanie, farebnosť

30.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Mladší žiaci si môžu motív iba nakresliť textilnou fixkou (bez vyšívania)
- Veľkosť obrúska sa dá prispôbiť podľa použitia (napr. na chlieb, miskú, sendvič)
- Žiaci, ktorí nechcú vyšívať, môžu navrhnutý motív nakresliť

30.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci sú nadšení z vône a textúry vosku – pre väčšinu je to prvý kontakt s týmto materiálom
- Kombinácia výšivky a voskovania rozvíja rôzne schopnosti – niekto navrhuje, iný pomáha pri technickej realizácii
- Aktivita ideálne dopĺňa tému bezodpadového životného štýlu – žiaci si so sebou odnášajú nielen výrobok, ale aj uvedomenie
- Na záver možno spoločne diskutovať, aké ďalšie jednorazové obaly môžeme doma nahradiť trvácnyimi alternatívami – voskovaný obrúsok je len začiatok

31 Papierový vták - 2D

Ötlet és leírás: <https://www.creativeinchicago.com/2019/04/paper-mache-bird-tutorial.html>

31.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 1.–9. ročník; mladší žiaci s väčšou podporou pedagóga, starší zvládnu samostatne
- **Časový rozsah:** 3 × 45 minút (tri vyučovacie hodiny alebo jeden projektový deň)
- **Organizačná forma:** primárne individuálna práca, pri väčších vtákoch môže byť aktivita realizovaná skupinovo
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa s posunutými lavicami pre väčší priestor na tvorbu a lepenie

31.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Táto aktivita umožňuje žiakom **objaviť tvarovateľnosť papiera** – vytvárajú malého vtáčika z papiera a potom ho ozdobujú podľa vlastných predstáv.

Proces je **tvorivý a otvorený**: žiaci experimentujú s farbami, tvarmi a motívmi, výsledkom je **osobný a jedinečný predmet**. Zároveň si rozvíjajú vzťah k prírode, konkrétne k vtáctvu, a učia sa cez tvorbu o dôležitosti týchto živočíchov v našom živote.

31.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Rozvíjanie jemnej motoriky a tvorivosti cez remeselnú činnosť
- Posilnenie vizuálneho myslenia a riešenia problémov
- Podpora osobného vyjadrenia cez umelecký objekt
- Oboznámenie sa s vtákmi a ich významom v prírode
- Zlepšenie komunikačných zručností cez rozprávanie príbehov o vytvorených objektoch

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kreativita, kritické myslenie, plánovanie, riešenie problémov, znalosť materiálov
- **Sociálne:** spolupráca, prijímanie nápadov druhých
- **Osobné:** sebaujedenenie, sebahodnotenie, sebadisciplína, sebavedomie
- **Pohybové:** skladanie papiera, lepenie, zdobenie
- **Komunikačné:** rozhovor o hotových vtákoch, rozprávanie príbehov
- **Environmentálne:** recyklácia, formovanie postoja, prepojenie so živou prírodou

31.4 Nástroje a materiály

- Základný materiál: papier (servítky, novinový papier, kartón, farebný papier)
- Na spájanie: papierové lepidlo, lepiaca páska
- Na zdobenie: farby, fixky, voskovky, látkové kúsky, pierka
- Voliteľne: servítková technika, dekoračné prvky (korálky, špagát)

31.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážka:** učiteľ prinesie hotové vzory (jednoduché aj zložitejšie)
- **Rozhovor:** „Aké vtáky poznáte z okolia? Ktorý je váš obľúbený? Prečo?“
- **Kreatívna hra:** asociačný kruh – „Čo sa ti vybaví pri slove vtáčik?“
- Cieľom je, aby **si žiaci v mysli vytvorili** svojho vlastného vtáka, skôr než začnú s prácou.

31.6 Možnosti variácie a diferenciácie

- Jednoduchšia verzia: z pokrčeného papiera
- Zložitejšia verzia: detailné štruktúrovanie krídel, 3D forma
- Skupinová práca: tvorba väčšieho vtáka alebo kolektívneho krídla
- Materiálové obmeny: kombinácia kartónu, baliaceho papiera, novín
- Umelecké premostenie: možné využiť v dadaistických alebo konceptuálnych projektoch bez predpísanej formy

31.7 Pracovný postup

1. Tvarovanie základného tela:

- Z kartónu vystrihneme dva rovnaké tvary tela vtáka podľa šablóny
- Medzi vrstvy vložíme výplň (napr. pokrčený papier), aby vznikol 3D efekt

2. Krídla a nohy:

- Krídla vystrihneme zvlášť a prilepíme
- Nohy vyrobíme z drôtu a pripevníme medzi vrstvy papiera

3. Zdobenie:

- Používame farby, fixky, výstrižky z novín alebo servítky
- Žiaci si volia vlastné vzory, symboly

4. Dokončenie: detaily ako oči, končatiny, pierka

5. Sušenie a príprava na výstavu

31.8 Hodnotenie a reflexia

• **Kritéria hodnotenia:**

- Vták by mal stáť stabilne
- Mal by mať krídla (aj netradičného tvaru)
- Dôležitá je originalita a odvaha v tvorbe – nie krása ako cieľ

• **Reflexia:**

- Spoločná diskusia o vzniknutých vtákoch
- Vymýšľame príbehy o ich „živote“
- Výstava v triede alebo zverejnenie na digitálnej nástenke

31.9 Medzipredmetové vzťahy

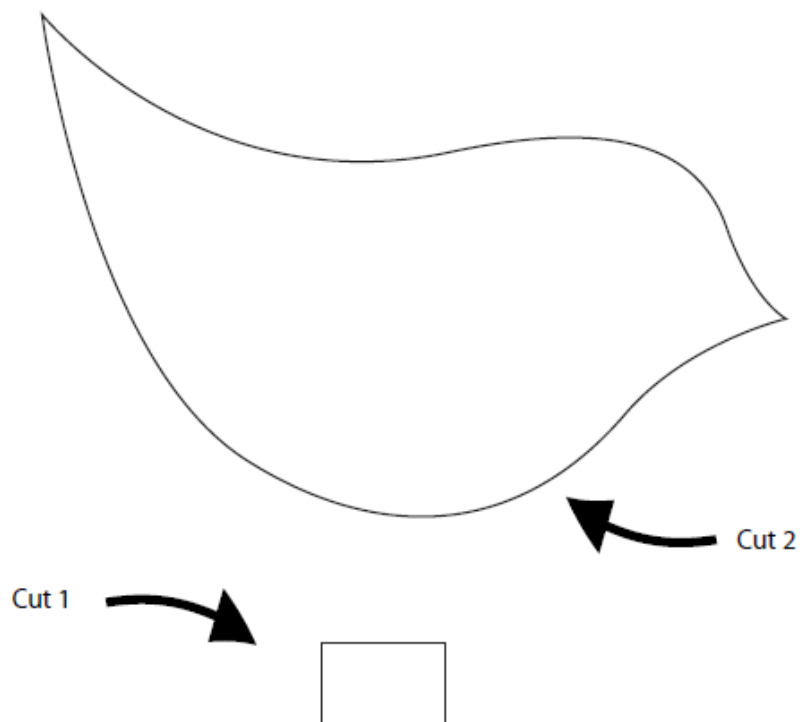
- **Vizuálna kultúra:** tvorba foriem, práca s farbami a vzormi
- **Človek a príroda:** poznávanie vtákov, ich význam v ekosystéme
- **Slovenský jazyk / literatúra:** rozprávky, básne o vtákoch, tvorba vlastných príbehov
- **Etika:** rešpekt k živým tvorom, starostlivosť o prírodu

31.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si užívajú voľnosť v tvorbe – neexistuje „správna“ verzia
- Aktivita je výborný štart pre prácu s príbehmi a fantáziou
- Hotové vtáky môžu byť súčasťou inštalácie v spoločných priestoroch školy
- Žiaci sa neboja experimentovať – úloha podporuje ich tvorivé sebavedomie
- Odpadový papier sa mení na umelecký objekt – to má silný edukatívny odkaz

Papier Mache Bird Template

<https://creativeinchicago.com/wp-content/uploads/2019/03/paper-mache-bird-template.pdf>

32 Kašírovaný vták

32.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 5.–9. ročník (zjednodušene aj s mladšími žiakmi).
- **Časový rozsah:** 3 × 45 minút (v rámci troch vyučovacích hodín alebo projektového dňa).
- **Organizačná forma:** individuálna práca (pri väčších vtákoch práca vo dvojiciach).
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; stoly odporúčame spojiť a prekryť ochrannou fóliou, zabezpečiť miesto na sušenie.

32.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Počas tvorby papier-mâché vtáka sa žiaci oboznámia s **technikou papier-mâché** – umením vrstvenia papierových pásov nasiaknutých lepidlom. V centre úlohy je zažiť tvarovateľnosť papiera: žiaci z rôznych druhov papiera (noviny, servítky, magazínový papier) **vytvárajú jedinečné, imaginárne vtáky**, ktoré zdobia maľovaním a vzorovaním. Hotové vtáky môžu byť realistické alebo čisto výtvarom fantázie – podstatné je kreatívne sebavyjadrenie.

32.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Podpora kreativity a sebarealizácie.
- Rozvoj priestorového myslenia a vnímania tvaru.
- Posilňovanie trpezlivosti, sústredenia a schopnosti riešiť problémy.
- Spoznávanie vtákov, uvedomenie si ich významu a úlohy v každodennom živote.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kreativita, kritické myslenie, plánovanie, dodržiavanie postupnosti, riešenie problémov, trpezlivosť, sústredenie, znalosť materiálov
- **Sociálne:** spolupráca, prijímanie nápadov druhých, zdieľanie nástrojov
- **Osobné:** sebavyjadrenie, sebahodnotenie, sebadisciplína, sebadôvera
- **Pohybové:** mačkanie, lepenie, vrstvenie, maľovanie
- **Komunikačné:** prezentácia hotových prác
- **Environmentálne:** recyklácia a formovanie postojov, spoznávanie úlohy vtákov

32.4 Nástroje a materiály

- Noviny, časopisy, servítky, papierové utierky, hodvábný papier.
- Maskovacia páska / papierová lepiaca páska.
- Drôt (10–15 cm dlhé kúsky na nohy).
- Čiriš lepidlo (povarená múka alebo škrob s teplou vodou)
- Štetce, misky
- Akrylové farby
- Ochranné obrusy, utierky na ochranu pracovnej plochy

Postup prípravy čirišového lepidla:

1. Zohrejeme 2 dl vody v hrnci.
2. 3 kopcovité čajové lyžičky múky rozmiešame v 1 šálke vlažnej vody dohľadka.
3. Múčnu zmes pomaly vlejeme do horúcej vody tesne pred bodom varu.
4. Miešame, kým nezískame konzistenciu pudingu.
5. Necháme vychladnúť – takto máme hotové prírodné, bezpečné lepidlo.

32.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Rozhovor** o skutočných a vymyslených vtákoch, ktoré nás obklopujú.
- **Kreatívna asociácia:** „Aké pojmy alebo asociácie sa vám vybavujú pri slove „vtáčiky“?“
- **Vizualizácia:** fotografie, obrázky, ukážky hotových papiermaše figúrok na inšpiráciu.
- **Kľúčová myšlienka:** „Vták môže byť skutočný alebo vymyslený – tvoja predstavivosť mu vdýchne život.“

32.6 Pracovný postup

1. Vytvorenie kostry vtáka

1. Z papiera (2–3 kusy) vyformujeme guľu – to bude telo, z ďalšej gule hlava.
2. Papierové gule obalíme maskovacou páskou. Z jednej gule môže vyčnievať zobák.
3. Nohy: z drôtu dlhého 10–15 cm vytvárame očká (prsty) a pripevníme ich k spodnej časti tela pomocou pásky.

2. Nanášanie vrstiev papier-mâché

1. Papier natrháme na prúžky široké 1,5–2 cm.
2. Prúžky namočíme do čirišového lepidla a uhladíme na telo vtáka.
3. Prúžky kladieme s presahom, kým nepokryjeme celé telo.
4. Sušíme minimálne 1 deň – figúrky položíme na plech alebo kartón.

3. Maľovanie a zdobenie

1. Po vysušení vtáka namaľujeme akrylovými farbami.
2. Namaľujeme krídla, chvost, vzory.
3. Voliteľne môžeme doplniť textil, pierka, korálky, stužky.
4. Namiesto maľovania môžeme použiť aj dekupážnu techniku.

32.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** má nohy, zobák a krídla (aj pri fiktívnom vtákovi); podporujeme kreatívne riešenia a originálne nápady.
- **Reflexia:**
 - spoločný rozhovor o hotových vtákoch;
 - výstava v triede alebo zdieľanie digitálne.
- **Estetické hodnotenie sa nevyžaduje:** každé riešenie má svoju hodnotu.

32.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** technika papiermaše, maľovanie, kompozícia
- **Slovenský jazyk a literatúra:** rozprávky, básne o vtákoch, rozprávanie príbehov
- **Človek a príroda:** vtáčí svet, druhy a biotopy
- **Etika:** úcta k živým tvorom, spojenie fantázie a reality

32.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Mladší žiaci vytvoria len telo s jednoduchou dekoráciou.
- Starší žiaci vyrobia komplexnejšie, väčšie vtáky s viacerými detailmi.
- Vták môže byť drozd, plameniak alebo úplne vymyslený tvor.
- Z figúrok sa môže vytvoriť inštalácia alebo „vtáčí krídlo“.

32.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si užívajú, že môžu tvarovať papier vlastnými rukami a z „odpadu“ (novín) vytvárať umelecké dielo.
- Technika papier-mâché (papiermaše) si vyžaduje trpezlivosť, ale každý si nájde svoje miesto v procese.
- Hotové vtáky podnecujú diskusiu o význame vtákov v prírode aj vo fantázii.
- Úloha je výbornou príležitosťou spojiť remeselné činnosti s environmentálnym myslením.
- Vďaka tejto technike žiaci zažijú kolobeh papiera a jeho opätovné využitie.

Ďalšie pracovné postupy:

<https://www.hometalk.com/diy/decorate/rooms/diy-upcycled-paper-mache-bird-sculpture-34756360>

33 Čarovná palička

33.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** odporúčané pre všetky vekové skupiny (1.–9. ročník), úroveň náročnosti je ľahko prispôsobiteľná veku žiakov
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút (dvojhodinový blok)
- **Organizačná forma:** individuálna práca (každý žiak si vytvorí vlastnú paličku)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; odporúča sa spojiť stoly, aby bol dostatok miesta na rozloženie materiálov a spoločný rozhovor

33.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Čarovná palička je **starobylý kultový predmet**, ktorý ľudstvo používa už tisíceročia ako symbol aj nástroj – na ukazovanie smeru, kreslenie znakov, reprezentovanie sily.

Žiaci **si vyberú paličku** a ozdobia ju priadzami, prírodnými materiálmi a drobnými osobnými predmetmi, čím **si vytvoria svoju vlastnú jedinečnú čarovnú paličku**.

Cieľom aktivity nie je len vytvoriť dekoratívny predmet: čarovná palička sa stáva **nástrojom seberealizácie** a žiaci zažijú, ako sa jednoduchý predmet spája s našou kultúrou, tradíciami a rozprávkami.

33.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Podpora seberealizácie a kreativity prostredníctvom tvorby osobného predmetu.
- Rozvoj tvorivého myslenia: „vdýchnuť život“ obyčajnej paličke.
- Predstavenie kultúrneho kontextu (úloha paličiek v tradíciách a rituáloch).

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kreativita, plánovanie, asociačné myslenie, riešenie problémov
- **Sociálne:** uznanie práce ostatných
- **Osobostné:** sebaujadrenie, sebahodnotenie, sebavedomie
- **Manuálne:** navíjanie priadze a materiálu, upevňovanie, aplikovanie drobných predmetov
- **Komunikačné:** rozprávanie príbehov, vyjadrenie nálady a významu dekorovaním
- **Environmentálne:** spoznávanie prírodných materiálov, formovanie ekologického postoja

33.4 Nástroje a materiály

- Palička strednej veľkosti (každý žiak má svoju vlastnú paličku)
- Farebné priadze, šnúrk, stužky
- Prírodné materiály: plody, listy, pierka, struky
- Farby (voliteľné)
- Drobné osobné predmety (napr. gombík, minca, kúsok stužky)
- Lepidlo (lepiaca pištoľ s dozorom dospelého alebo univerzálne eko-lepidlo)

33.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážka:** učiteľ predstaví rôzne paličky (na obrázkoch alebo ako predmety) – rituálne paličky, rozprávkové paličky (napr. Harry Potter, víly).
- **Rozhovor:** „Na čo môže byť dobrý kúsok dreva?“ – zbieranie nápadov, voľná asociácia.
- **Kultúrny presah:** spomenieme, že v ugrofínskej tradícii je palička rituálnym nástrojom šamana, zdobená kovom, mincami, zvukovými predmetmi.
- **Kľúčová myšlienka:** „Tvoja palička ukazuje, čo považuješ za dôležité – čo jej dáva silu?“

33.6 Pracovný postup

1. **Výber základnej paličky:** každý si vyberie paličku, ktorá sa mu páči (veľkosť, tvar).
2. **Omotávanie priadzou:** paličku obmotáme farebnými priadzami, šnúrkami, môžeme kombinovať farby a vytvárať vzory.
3. **Aplikácia:** do priadze vpletieme alebo pripevníme prírodné materiály, drobné osobné predmety (plody, listy, gombíky, mince).
4. **Doplňky:** kto chce, môže paličku ozdobiť farbou (symboly, motívy).
5. **Záverečné úpravy:** na vrch paličky môžeme pridať ozdobu (zviazané pierka, textil).

33.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** každá palička je jedinečná, dôraz sa kladie na **nápaditosť a osobný prístup** – neexistuje „dobré“ alebo „zlé“ riešenie.
- **Reflexia:**
 - spoločný rozhovor o hotových paličkách (prečo je taká, aká je),
 - výstava paličiek v triede,

- o diskusia o úlohe paličiek v kultúre, rituáloch a rozprávkach.

33.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvorba objektu, dekorovanie, kompozícia.
- **Technika a praktické činnosti:** použitie materiálov, technika omotávania a lepenia.
- **Literatúra/dejepis:** paličky v rozprávkach, mýtoch, symboly (žezlo, rituálna palička).
- **Etika:** diskusia o význame predmetov, o osobných hodnotách.

33.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Mladší žiaci pracujú s jednoduchými materiálmi (iba priadze, menej drobných prvkov).
- Starší žiaci môžu vytvoriť zložitejšiu dekoráciu (maľovanie, symbolické motívy).
- Skupinová varianta: „rituálna palička“ ako spoločný výtvor triedneho projektu.
- K paličkám možno napísať príbeh: „Na aké kúzlo slúži moja palička?“
- Eko-téma: rozhovor o tom, ako by žiaci použili kúzelnú silu paličky na ochranu prírody.

33.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Pre žiakov je veľkým zážitkom, že si môžu priniesť osobný predmet, ktorý zakomponujú do paličky.
- Počas tvorby vzniká množstvo spontánnych príbehov a hier: žiaci prisudzujú svojim paličkám rôzne magické schopnosti.
- Úloha poskytuje priestor na kultúrno-historické diskusie (šamanské paličky, žezlá, pastierske palice).
- Nedá sa to pokaziť: každá palička má svoju hodnotu, dôraz sa kladie na osobný význam, takže každý žiak má zážitok z úspechu.
- Počas tvorby žiaci používajú konáre nazbierané v prírode, čím zažívajú zodpovedné využitie prírodných materiálov.

34 Magické kamene

34.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** realizovateľné pre všetky vekové skupiny; v komplexnejšej podobe odporúčané najmä pre druhý stupeň (5.–9. ročník).
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút (dvojhodinový blok)
- **Organizačná forma:** kombinácia individuálnej a skupinovej práce – žiaci si vytvoria vlastné kamene, ktoré neskôr spoločne zložia do jednej inštalácie.
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda (so spojenými lavicami); pri skupinovej verzii možno realizovať aj vonku (školský dvor, lesná škola)

34.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

V projekte „Magické kamene“ žiaci **maľujú a zdobia kamene**, ktoré **symbolicky nesú ich túžby, ciele a osobné príbehy**. Farby, vzory a symboly, ktoré sa objavujú na kameňoch, sprostredkujú individuálne posolstvá. Z týchto kameňov následne vznikne **spoločná inštalácia**, ktorá reprezentuje hodnoty a myšlienky celej skupiny.

Úloha pomáha **systematizovať myšlienky a túžby** a zároveň ponúka hravú možnosť spoločného tvorenia, rozhovoru a sebarealizácie.

34.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Podpora sebarealizácie a rozvoj vizuálnej komunikácie.
- Podpora tvorivého myslenia pri vytváraní objektu (ako možno vyjadriť pocit alebo myšlienku na povrchu kameňa?).
- Vytvorenie zážitku súdržnosti prostredníctvom spoločnej inštalácie.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kreativita, plánovanie, riešenie problémov, znalosť materiálov, zobrazovanie znakov, symbolov a rytmu, tvorba formy, vyjadrenie nálady vizuálnymi prostriedkami

- **Sociálne:** spolupráca, prijímanie nápadov ostatných, spoločná tvorba
- **Osobné:** sebazpoznanie, vyjadrovanie pocitov
- **Pohybové:** maľovanie, kreslenie, vyfarbovanie
- **Komunikačné:** zosúladovanie nových riešení počas realizácie. Vizuálna komunikácia: zobrazovanie znakov, symbolov a rytmu
- **Environmentálne:** spoznávanie prírodných materiálov

34.4 Nástroje a materiály

- Hladké kamene alebo okruhliaky (ideálne spoločne pozbierané)
- Akrylové alebo temperové farby, štetce
- Maskovacia páska (na vytváranie vzorov alebo ochranu povrchu)
- Voda, utierky na čistenie štetcov
- Voliteľne: fixky, lak na zafixovanie farby

34.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážka:** príklady maľovaných kameňov (fotografie alebo skutočné predmety).
- **Rozhovor:** „Čo môže pre nás kameň znamenať? Posolstvo, ochranu, silu?“
- **Kreatívna rozcvička:** hra voľných asociácií – žiaci menujú pojmy, túžby, pocity, ktoré sa im vybavujú pri slovách „mágia“ a „kameň“.

34.6 Pracovný postup

1. **Príprava kameňov:** žiaci si vyberú kamene, ktoré sa im najviac páčia.
2. **Plánovanie:** krátke skice na papier – aký vzor alebo symbol chcú namaľovať na kameň?
3. **Maľovanie:**
 - naniesenie základnej vrstvy farby,
 - následné maľovanie znakov, motívov a farieb s osobným významom.
4. **Sušenie:** namaľované kamene necháme usušiť.
5. **Spoločná inštalácia:** každý umiestni svoj kameň do vopred dohodnutého priestoru (kruh, špirála, tvar – podľa rozhodnutia skupiny).
6. **Fotodokumentácia:** možné je vytvoriť fotografie inštalácie a nahráť ich napríklad do digitálneho portfólia.

34.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** podpora jedinečných riešení a tvorivých nápadov. Nie je potrebné estetické hodnotenie – každý kameň je cenný svojím spôsobom.
- **Reflexia:** rozhovor o inštalácii – *Čo hovorí súhrn kameňov našej skupiny? Aké posolstvo chceme týmto zanechať svetu??*

34.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** maľovanie, tvorba vzorov, kompozícia.

- **Etika / občianska náuka:** budovanie komunity, vyjadrenie túžob a cieľov.
- **Človek a príroda:** land art, kreatívne využitie prírodných materiálov.
- **Jazyk a literatúra:** vymýšľanie krátkych príbehov alebo rozprávok súvisiacich s kameňmi.

34.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Verzia land art: počas školy v prírode môžu byť kamene usporiadané do inštalácie spolu s miestnymi prírodnými materiálmi.
- Možnosť zobrazit' spoločné želanie alebo cieľ (každý kameň predstavuje jeden prvok).
- Ku kameňom môžu byť priložené malé lístočky s odkazmi alebo príbehmi.
- U starších žiakov: použitie symbolickejších, zložitejších motívov (napr. runy, znaky).

34.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci s veľkým nadšením maľovali – každý prisúdil svojmu kameňu vlastný význam.
- Spoločná inštalácia vytvorila silný komunitný zážitok – energia skupiny bola sústredená v jednom priestore.
- Úloha je výborná na zavedenie pojmu „land art” – kamene ako nosiče možno voľne kombinovať.
- Rozhovor o význame kameňov často prináša hlbšie a osobnejšie myšlienky, než by sa očakávalo.
- Maľovanie kameňov je dobrý východiskový bod na diskusiu o ochrane prírodných zdrojov.

35 Cesta vajíčka

35.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** použiteľné vo všetkých vekových skupinách; na druhom stupni (5.–9. ročník) s komplexnejším prístupom
- **Časový rozsah:** 3–4 × 45 minút (ideálne ako viacdňový projekt vzhľadom na čas schnutia)
- **Organizačná forma:** práca v malých skupinách (3–5 žiakov/skupina)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; stoly je vhodné spojiť kvôli spoločnej práci, odporúča sa vytvoriť osobitnú plochu na sušenie

35.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

V centre aktivity stojí kreatívne využitie **nezvyčajných, no prirodzených materiálov** – **predovšetkým vaječných škrupín**. Žiaci spoznajú úlohu vajca v každodennom živote, základy chovu hydiny a produkcie vajec. Následne si vyrobia sliepku a kuriatka pokryté vaječnými škrupinami. Reč bude aj o **etickej produkcii vajec** a o primeraných podmienkach pre nosnice, aby žiaci pochopili význam zodpovedného spotrebiteľského rozhodovania. Počas projektu si žiaci vyskúšajú, ako možno z „obyčajných“ **materiálov vytvoriť** umelecké diela, a zároveň diskutujú o kultúrnom, gastronomickom a symbolickom význame vajíčka.

35.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zažiť kreatívne využitie nezvyčajných materiálov.
- Podporiť sebaexpresiu a rozvíjať objektovo orientované myslenie.
- Predstaviť kultúrne, gastronomické a umelecké súvislosti vajíčka.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, plánovanie, riešenie problémov, znalosť materiálov.
- **Sociálne:** spoločné rozhodovanie, spolupráca, rozdelenie úloh.
- **Osobostné:** sebahodnotenie, sebadôvera.
- **Manuálne:** formovanie, vrstvenie, lepenie, upevňovanie drobných prvkov.
- **Komunikačné:** zosúladovanie nových riešení počas realizácie.
- **Environmentálne:** spoznávanie prírodných materiálov, formovanie postojov, rozvíjanie zodpovednosti.
- **Digitálne:** vyhľadávanie informácií, používanie online zdrojov.

35.4 Nástroje a materiály

- Košík (ako základ pre kompozíciu)
- Slama
- Farebný papier (zobák, hrebeň, „brada“)
- Veľa vaječných škrupín
- Letáky, reklamné prospekty (ako základný tvar tela)
- Maskovacia páska (papierová lepiaca páska)
- Nature Glue (99 % prírodné vegánske lepidlo)
- Rapid ECO-T tavná pištoľ a náplne
- Nožnice, štetce
- Čierne korenie (ako oči)

35.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Diskusia o vajíčku:** „Čo pre nás znamená vajce? Na čo ho používame? Čo vieme o chove hydiny?“
- **Prezentácia materiálu:** žiaci si môžu vaječné škrupiny chytiť, počuť ich prasknutie, vnímať ich krehkosť.
- **Hra na podporu kreativity:** „Čo vám napadne pri slove vajce?“ – voľná asociácia.
- **Ukážky:** predmety zdobené vaječnými škrupinami, mozaikové povrchy ako inšpirácia.

35.6 Pracovný postup

Výroba kuriatok

1. **Modelovanie:** pokrčíme novinový papier a vytvarujeme telo kuriatka.
2. **Lepenie:** natrieme Nature Glue lepidlom a necháme sušiť 2–3 dni.
3. **Pokrytie:** po vyschnutí prilepíme vaječné škrupiny pomocou tavnej pištole.
4. **Detaily:** vystrihneme a nalepíme papierový zobák; z čierneho korenia urobíme oči.

Výroba sliepky

1. **Modelovanie:** z novinového papiera vytvarujeme telo sliepky.
2. **Omotanie:** telo omotáme maskovacou (papierovou) páskou.

3. **Pokrytie:** povrch sliepky pokryjeme vaječnými škrupinami pomocou tavnej pištole.
4. **Pretrenie:** natrieme Nature Glue a necháme vyschnúť.
5. **Detaily:** z červeného papiera vystrihneme hrebeň a „bradu“, zo žltého zobák, z čierneho korenia urobíme oči.

Zostavenie kompozície

1. Do košíka vložíme slamu.
2. Umiestnime doň sliepku a kuriatka.

35.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - zrejmá súvislosť medzi použitým materiálom a tvarom výsledného diela,
 - podpora jedinečných riešení.
- **Reflexia:**
 - ústne hodnotenie,
 - vystavenie výsledného súboru predmetov,
 - diskusia o inštalácii a získaných zážitkoch.

35.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvorba mozaikového povrchu, tvarovanie.
- **Technika a praktické činnosti:** lepiace techniky, skúšanie nových materiálov.
- **Biológia:** chov hydiny, produkcia vajec, štruktúra vajíčka.
- **Etika:** starostlivosť, chov zvierat, zodpovednosť.

35.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Téma je realizovateľná v ktoromkoľvek ročníku druhého stupňa, jej komplexnosť možno prispôbiť veku.
- Kompozícia sa môže vytvoriť aj s iným zvieracím motívom (napr. kačica, morka).
- Mozaikové použitie vaječných škrupín možno vyskúšať aj na iných predmetoch (škatuľa, miska).
- Kombinácia materiálov (slama, korenie, rôzne papiere) môže priniesť nové nápady.

35.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Práca s vaječnými škrupinami je pre žiakov vzrušujúca – krehký materiál vyžaduje pozornosť a trpezlivosť.
- Projekt poskytuje príležitosť, aby sa žiaci pozreli na každodenné materiály novým pohľadom – odpadový papier, korenie či slamu v umeleckom kontexte.
- Kompozícia vyvolala diskusiu o úlohe vajíčka v gastronómii, náboženských a kultúrnych symboloch.

36 Slamený kohút – cesta chleba

36.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 4.–9. ročník (realizovateľné pre všetky vekové skupiny; starší žiaci môžu navrhnúť komplexnejšie riešenia).
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút (pri väčších výtvarných dielach je potrebný dlhší čas).
- **Organizačná forma:** práca v malých skupinách (3–5 žiakov/skupina).
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda, spojené lavice; kvôli krídlam, slame a špagátu sa odporúča priestranná pracovná plocha.

36.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

V projekte „Slamený kohút“ žiaci vytvoria **postavu kohúta zo slamy**, ktorá úzko súvisí s použitým prírodným materiálom a s tradíciou pestovania obilia a pečenia chleba. Úloha podnieti rozhovor **o ceste chleba** – od sejby až po upečenie –, pričom si žiaci prakticky vyskúšajú, ako sa dá slama kreatívne využiť ako výtvarný materiál. Výsledkom bude charakteristický kohút so slamennými krídlami, ktorý je zároveň symbolický aj hravý výtvor.

36.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Objavenie prirodzených, každodenných materiálov novým pohľadom.
- Vedomé spoznanie tradície pestovania obilia a pečenia chleba.
- Rozvoj sebaexpresie a objektovo orientovaného myslenia.

Rozvíjané kompetencie:

- **Értelmi:** tervezés, sorrendiség, problémamegoldás, anyagismeret.
- **Társas:** közös döntéshozatal, együttműködés, feladatmegosztás.
- **Személyes:** önértékelés, önbizalom.
- **Mozgásos:** vágás, kötözés, formázás, díszítés.

- **Kommunikációs:** új megoldások egyeztetése a kivitelezés során.
- **Környezeti:** természetes anyagok megismerése, szemléletformálás, felelősségtudat.
- **Digitális:** információkeresés, online források használata.

36.4 Nástroje a materiály

- **Hlavný materiál:** slama
- Kartón
- Grafitová ceruzka
- Nožnice
- Pevný špagát alebo povrázok
- Drevené paličky
- Kávové zrná (ako oči)
- Červená textília (na hrebeň a „bradu”)
- Špendlíky

36.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Diskusia:** „Čo vieme o ceste chleba? Ako sa zo zrnka pšenice stane chlieb na stole?”
- **Názorná ukážka:** obrázky, fotografie alebo hrst obilia na pozorovanie.
- **Voľná asociácia:** „Čo vám napadne pri slove slama?” – zapisovanie myšlienok na tabuľu.
- **Naladenie:** vôňa a dotyk slamy pomôžu vyvolať osobné spomienky (leto, pole, vidiecky dom, kone, voz). Cieľom je, aby sa žiaci pred samotným tvorivým procesom **zmyslovo spojili s materiálom**.

36.6 Pracovný postup

1. **Nakreslenie obrysu kohúta:** ceruzkou nakreslíme tvar kohúta na kartón.
2. **Vystrihnutie:** tvar vystrihneme nožnicami, do spodnej časti kartónu zapichneme dve drevené paličky na stabilizáciu.
3. **Pokrytie tela:** kartón pokryjeme slamou pomocou špagátu.
4. **Výroba krídel:** z ďalšej slamy vytvarujeme krídla.
5. **Prichytenie krídel:** krídla priviažeme k telu kohúta.
6. **Dekorácia:**
 - z červenej látky vystrihneme hrebeň a „bradu”, ktoré pripevníme špendlíkmi,
 - ako oči nalepíme kávové zrná.
7. **Dokončenie:** skontrolujeme stabilitu kohúta a opravíme uvoľnené časti.

36.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:**
 - telesné proporcie kohúta majú byť realistické.

- **Reflexia:**

- ústna diskusia o vytvorenom predmete,
- vystavenie kohúta v triede alebo na chodbe,
- zdieľanie zážitkov: čo sme sa naučili o chlebe, slame a tradíciách.

36.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvorba predmetov, dekorovanie, využitie prírodných materiálov.
- **Technika a praktické činnosti:** manipulácia s materiálmi, viazacie techniky.
- **Dejepis a vlastiveda:** pestovanie obilia, kultúrna úloha chleba.
- **Etika:** spoločenské hodnoty, úcta k tradíciám, sebaexpresia.

36.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- Figúrku možno vyrobiť aj ako iné zviera (napr. slamený moriak, hus).
- Jednoduchšia verzia pre mladších žiakov (menej detailov, väčší základný tvar).
- Komplexnejšie spracovanie pre starších žiakov: skúmanie cesty chleba, ako súčasť výskumného projektu (fotografie, zbieranie príbehov).
- Kohút môže byť funkčný predmet (napr. smerovník, dverová dekorácia).

36.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Práca so slamou poskytuje zmyslový zážitok: žiaci ju radi držia v rukách, počúvajú jej šušťanie, cítia jej vôňu.
- Počas aktivity prirodzene vznikla diskusia o tradícii pečenia chleba a o starom dedinskom spôsobe života.
- Pri spoločnej tvorbe si každý našiel úlohu: mladší strihali slamu na krídla, starší pomáhali pri dekorovaní.
- Vystavenie kohúta naplnilo žiakov hrdosťou – každá skupina do diela vložila svoj vlastný štýl.

37 Veniec z prútia s textilnými kvetmi

37.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 7.–9. ročník (ohýbanie vrbového prútia si vyžaduje fyzickú námahu, preto sa odporúča starším žiakom).
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút.
- **Organizačná forma:** individuálna práca, ale pri práci s nástrojmi a pri ohýbaní je užitočná spolupráca vo dvojiciach.
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda s pospájanými lavicami a väčšou pracovnou plochou, kde sa veniec dá pohodlne tvarovať.

37.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je, aby sa žiaci **oboznámili s možnosťami spracovania vrbového prútia** a vytvorili si originálny **veniec ozdobený textilnými kvetmi**. Úloha uvádza žiakov do sveta remesiel: pletenie z prútia bolo stáročia základným remeslom roľníckej kultúry, ktoré poskytovalo úžitkové predmety každodenného života. Pri výrobe venca žiaci zažijú krásu práce s prírodnými materiálmi a vďaka individuálnym motívom a ozdobám môžu dielo personalizovať.

37.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Spoznanie a nové interpretovanie tradičných remesiel.
- Rozvíjanie otvorenosti k práci s prírodnými materiálmi.
- Podpora sebaexpresie prostredníctvom tvorby jedinečných vencov.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, plánovanie, kreativita, riešenie problémov, trpezlivosť, koncentrácia, znalosť materiálov.

- **Sociálne:** vzájomná pomoc, spolupráca, rozdelenie úloh.
- **Osobné:** sebahodnotenie, sebadôvera.
- **Pohybové:** ohýbanie, viazanie, upevňovanie, šitie, zdobenie textilu.
- **Komunikačné:** zosúladzovanie nových riešení počas realizácie, ústna prezentácia.
Vizuálna komunikácia: používanie tvaru a farby, vnímanie rytmu a harmónie.
- **Environmentálne:** recyklácia, spoznávanie prírodných materiálov, formovanie postojov.

37.4 Nástroje a materiály

- Vrbové prútie (pružné, dobre tvarovateľné, nelúpané alebo s kôrou).
- Zvyšky látok (rôzne farby a vzory).
- Ihla, niť, nožnice.
- Gombíky (na ozdobenie stredov textilných kvetov).
- Silnejší špagát, povrázok alebo drôt na upevnenie.

37.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Názorná ukážka:** učiteľ predstaví niekoľko pletených predmetov (košík, rám, dekorácia), prípadne ukáže fotografie tradičného košíkárstva.
- **Diskusia:** „Čo vieme o pletení košíkov? Kde sme už videli pletené predmety? Na čo sa používajú dodnes? Aký je základný rozdiel medzi výrobkami z prútia a plastovými úložnými alebo dekoračnými predmetmi?“
- **Historické pozadie:** pletenie z prútia bolo v minulosti zimnou doplnkovou činnosťou, ktorá často zabezpečovala obživu pre vidiecke rodiny – toto remeslo dnes zažíva renesanciu.

37.6 Pracovný postup

- **Príprava prútia:** vrbové prúty namočíme do vlažnej vody, aby boli pružnejšie.
- **Ohýbanie základu venca:**
 - dlhšie prúty ohneme do kruhu,
 - konce prekrývame a upevníme povrázkom alebo drôtom.
- **Stabilizácia tvaru:** veniec spevníme ďalšími prútmi.
- **Výroba textilných kvetov:**
 - zo zvyškov látok vystrihneme malé kruhy alebo štvorce,
 - v strede ich zošíjeme stehom a ozdobíme gombíkom.
- **Upevnenie kvetov:** hotové textilné kvety prišijeme alebo prilepíme na veniec.
- **Dokončenie:** na veniec pripevníme pútko, aby sa dal zavesiť na stenu alebo dvere.

37.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:**
 - veniec by mal byť dokončený a funkčný (zavesiteľný),

- podpora originálnych riešení (individuálne tvary kvetov, farebné kombinácie).
- **Reflexia:**
 - ústne zhodnotenie,
 - spoločná výstava vencov,
 - rozhovor o tom, čo vyjadrujú hotové práce a aký bol zážitok z práce s prúťím.

37.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** dekoratívne umenie, tradičné remeslá.
- **Technika a praktické činnosti:** práca s materiálmi, textilné práce, základy košíkárstva.
- **Vlastiveda a regionálna kultúra:** ľudové remeslá, remeselné tradície.
- **Etika:** úcta k tradíciám, tvorivá reinterpretácia, spoločná práca.

37.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Prispôsobenie vekovej skupine:** mladší žiaci môžu pracovať s už predtvarovaným základom, starší si ho vytvoria sami.
- **Variácia materiálu:** veniec možno ozdobiť farebnými stužkami, priadzou, recyklovanými prvkami alebo prírodninami.
- **Tematické verzie:** výroba veľkonočného, vianočného alebo sezónneho venca.

37.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Ohýbanie vrbového prúťia aj šitie je pre žiakov zároveň veľkým zážitkom i výzvou – „boj s materiálom“ posilňuje zážitok úspechu.
- Výroba textilných kvetov dáva možnosť precíznejšej a jemnejšej tvorby – mnohí žiaci si do diela prenášajú svoj osobný štýl.
- Projekt podnietil diskusiu o zachovávaní a reinterpretácii ľudových remesiel. Pri ohýbaní prúťia možno hovoriť o prírode blízkom remesle a udržateľnom využívaní materiálov.
- Výstava vencov naplnila žiakov hrdosťou – výsledky ich práce videla celá školská komunita a mali úspech aj v kruhu rodiny.

38 Lampáše

<https://www.gyikmuhely.hu/>

38.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 5.–9. ročník (ideálne pre druhý stupeň ZŠ, ale v zjednodušenej forme realizovateľné aj s mladšími žiakmi).
- **Časový rozsah:** 3 × 45 minút (tri vyučovacie hodiny alebo ako súčasť projektového dňa).
- **Organizačná forma:** individuálna práca pri vytváraní kostry, potom spoločná práca pri inštalácii lampášov.
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda s pospájanými stolmi pre väčšiu pracovnú plochu; na zavesenie hotových lampášov je potrebná možnosť inštalácie.

38.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Počas úlohy žiaci experimentujú s **tvarením bambusových alebo iných ohybných prútov** a z vytvorených foriem postavajú kostru lampáša. Kostry sú čiastočne pokryté papiermaché technikou, čím sa každý lampáš stáva jedinečným, osobným predmetom. Lampáše sa stanú **súčasťou spoločnej inštalácie**, ktorá môže zdobiť triedu alebo spoločný školský priestor.

Bambus alebo prútie je pružný, prírodný materiál, ktorý žiakov pozerá k tvorivému experimentovaniu – tvary môžu byť organické, geometrické alebo symbolické.

38.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Experimentovanie s novým materiálom a technikou (ohýbanie, papiermaché).
- Rozvíjanie tvorivého myslenia a vizuálnej komunikácie.
- Budovanie zážitku spoločnej tvorby a posilnenie spolupráce.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, kreativita, riešenie problémov, koncentrácia, znalosť materiálov.
- **Sociálne:** spolupráca, podpora nápadov druhých, rozdelenie úloh.
- **Osobné:** sebavyjadrenie, sebahodnotenie, sebadôvera.
- **Manuálne:** trhanie, strihanie, ohýbanie, viazanie, lepenie, technika papier-mâché.
- **Komunikačné:** zosúladzovanie nových riešení, ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov.
Vizuálna komunikácia: práca s formou a priestorom, cit pre rytmus a proporcie.
- **Environmentálne:** recyklácia, spoznávanie prírodných materiálov, formovanie postojov.

38.4 Nástroje a materiály

- Bambusové tyče alebo vrbové prútie (ohybný, dobre tvarovateľný materiál).
- Malé drevené alebo papierové krabičky (ako základ).
- Na papiermaché: novinový papier, domáci lepidlový roztok (múka + voda).
- Lepidlá (univerzálne ekologické lepidlo, lepiaca pištoľ).
- Nožnice, záhradnícke nožnice (pod dohľadom učiteľa).
- Štetce, misky.
- Prírodné a recyklované dekoračné prvky (plody, listy, stuhy).
- Svetelný zdroj (napr. LED čajové svetlo na inštaláciu).

38.5 Stručný opis / Úvod do aktivity

- **Diskusia o svetlách a svietidlách:** „Aké lampy používame doma, v škole, na ulici?“
- **Voľná asociačná hra:** „Čo ti napadne pri slove lampáš? Prečo je svetlo dôležité v našom živote?“
- **Názorné ukážky:** fotografie alebo reálne príklady svietidiel s nezvyčajnými tvarmi.

38.6 Pracovný postup

1. Tvorba kostry z bambusu:

- bambusové tyče opatrne ohýbame do rôznych tvarov,
- ohnuté časti upevňujeme ku krabičke, ktorá slúži ako základ, čím vznikne stabilná konštrukcia.

2. Papiermaché prekrytie:

- novinové pásiky lepíme na bambusovú kostru technikou papiermašé (nemusí byť úplne zakrytá – ponecháme otvorené miesta pre prienik svetla),
- papier necháme uschnúť.

3. Dekorovanie:

- o lampáš ozdobíme prírodnými motívmi (list, kvet, vetvička) alebo osobnými vzormi,
- o možno použiť farby, stuhy, priadzu alebo malé osobné predmety.

4. Inštalácia:

- o žiaci vytvoria spoločnú inštaláciu z hotových lampášov,
- o do lampášov možno vložiť LED svetlo, čím sa práca premení na svetelný objekt.

38.7 Hodnotenie a reflexia

• Kritériá hodnotenia:

- o podpora experimentovania a originálnych riešení,
- o nehodnotí sa estetický vzhľad.

• Reflexia:

- o slovné hodnotenie so skupinou,
- o rozhovor o tom, čo inšpirovalo tvary a dekorácie,
- o spoločná výstava lampášov v škole alebo na online platforme.

38.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvorba objektov, inštalácie, tvarové experimentovanie.
- **Technika a praktické činnosti:** práca s materiálmi, spracovanie bambusu a papiermaché.
- **Človek a príroda:** pôvod a využitie prírodných materiálov (bambus, vrba).
- **Etika/občianska náuka:** spoločná práca, zdieľanie zážitkov, osobný význam predmetov.

38.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Prispôsobenie veku: použitie predtvarovanej kostry alebo samostatné formovanie.
- Tématické verzie: lampáše k ročným obdobiam alebo sviatkom.
- Skupinová verzia: tvorba väčšej inštalácie počas pobytu v prírode s použitím miestnych materiálov (kamene, plody, hlina).

38.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Ohýbanie bambusu bolo pre žiakov novým, vzrušujúcim zážitkom – objavili, koľko tvarov môže skrývať jednoduchá tyč. Bambus a vrba sa dajú prezentovať ako obnoviteľné materiály a príklad udržateľného dizajnu.
- Použitie papiermaché umožnilo hru medzi „viditeľným a neviditeľným”: ktoré časti ponecháme priesvitné?
- Spoločná inštalácia hotových lampášov prepojila žiakov ako tím.
- Aktivita je vhodným základom aj pre arteterapeutické rozhovory – „lampáš” ako symbol nádeje, svetla a spoločenstva.

39 Rastlinná tlač – Eco Print

39.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 5.–9. ročník (technika je jednoduchá, ale vyžaduje trpezlivosť).
- **Časový rozsah:** 1–2 × 45 minút.
- **Organizačná forma:** individuálna práca.
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; stoly zakryté ochrannou fóliou, kde neprekáža búchanie ani striekanie farby.

39.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Eco Print je kreatívna a environmentálne šetrná umelecká technika, pri ktorej žiaci používajú **farbivú rastlinného pôvodu** a **vytvárajú odtlačky na textil alebo papier**. Počas procesu sa prírodné pigmenty a textúry z rastlín pôsobením tlaku prenášajú na povrch, čím vznikajú **jedinečné, organické vzory**. Úloha pomáha pochopiť, ako možno **z prírodných materiálov vytvárať estetické hodnoty** a poukazuje na dôležitosť udržateľného umeleckého prístupu.

Hotové odtlačky sa dopĺňajú kresbou čiernou fixkou, potom sa nalepia na farebný papier, čím sa vytvorí jedinečné umelecké dielo a súčasne sa prezentuje krása prírody.

39.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Oboznámime žiakov s technikou farbenia rastlinami a využívaním prírodných materiálov.
- Posilníme povedomie o recyklácii a udržateľnom využívaní materiálov.
- Podporíme tvorivé myslenie a sebavyjadrenie.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, kreativita, experimentovanie, riešenie problémov, znalosť materiálov.
- **Sociálne:** spoločný zber materiálu, spolupráca počas pracovného postupu.
- **Osobné:** sebaujedenenie, sebahodnotenie, sebadôvera, zmysel pre zodpovednosť.
- **Pohybové:** usporiadanie, poklepávanie, kreslenie, lepenie.
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: kompozícia, kombinovanie prirodzených farieb a línií.
- **Environmentálne:** používanie lokálnych a sezónnych materiálov, environmentálna zodpovednosť.
- **Digitálne:** určovanie rastlín pomocou online vyhľadávania informácií.

39.4 Nástroje a materiály

- Čerstvo nazbierané dužinaté listy a kvety
- Na žiaka 2–3 ks papiera A6 (výkres formátu A4 rozdelený na 4 časti)
- Recyklovaná fólia (napr. rozstrihané baliace materiály, plastové vrecká)
- Drevená kocka, kamienok, prázdny tubus z lepiacej tyčinky (na búchanie)
- Čierna fixka (na dokreslenie detailov)
- Lepidlo
- Na žiaka 2–3 ks farebného papiera A5 (na paspartovanie / rámovanie)

39.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Diskusia:** „Ako príroda vytvára farby?“ – zber nápadov.
- **Ukážka:** učiteľ predstaví ukážku Eco Print diela, žiaci si môžu výtvar ohmatať, ovoňať.
- **Zber rastlín na prechádzke:** žiaci nazbierajú listy, kvety, bobule v okolí školy.

39.6 Pracovný postup

1. **Zber a príprava materiálu:** výber čerstvých, dužinatých rastlín – čím šťavnatejšie, tým lepšie.
2. **Príprava základu:** žiaci rozložia rastliny podľa vlastného vkusu na papier A6.
3. **Prikrytie fóliou:** rastliny zakryjú recyklovanou fóliou, aby pigmenty nestriekali do okolia.
4. **Uvoľnenie rastlinných štruktúr:** pomocou drevenej kocky, kamienka alebo okraja lepiacej tyčinky žiaci dôkladne búchajú cez fóliu, kým pigmenty nepreniknú na papier.
5. **Odstránenie fólie a sušenie:** hotové odtlačky nechajú opatrne uschnúť.
6. **Doplnenie:** do suchého výtlačku môžu čiernou fixkou dokresliť vlastné motívy, listy, špirály, vzory.
7. **Rámovanie:** hotové práce sa nalepia na farebný papier A5, čím získajú jednoduchý, ale výrazný rám, ktorý zvýrazní kompozíciu.

39.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:** viditeľnosť a usporiadanie rastlinných odtlačkov, originalita dopĺňujúcich kresieb, starostlivosť pri vypracovaní (lepenie, dokončenie).
- **Reflexia:** spoločná diskusia o dielach, fotodokumentácia, výstava hotových prác.

39.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tvorba odtlačkov, kompozície inšpirované prírodou.
- **Technika a praktické činnosti:** spracovanie prírodných materiálov, udržateľné metódy.
- **Biológia:** rastlinné pigmenty, rozpoznávanie druhov rastlín.
- **Človek a príroda:** sezónne a zodpovedné využitie materiálov.
- **Etika:** úcta k prírode, význam redukcie odpadu.

39.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Prispôsobenie veku:** mladším žiakom ponúkame vopred vybrané, ľahko farbiace rastliny, starší si ich môžu zbierať sami.
- **Variácia materiálu:** rôzne typy papiera (akvarelový, recyklovaný), recyklovaný textil (napr. bavlnená plachta).
- **Technické experimentovanie:** vytváranie viacvrstvových odtlačkov.

39.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Pre žiakov je kúzelný zážitok, keď sa farba z rastlín „presunie“ na papier.
- Samotné búchanie pôsobí hravo a uvoľňujúco – mnohí žiaci si proces užívajú práve kvôli zvukom.
- Prekvapivo veľa farieb možno získať z rastlín, čo podporuje chuť experimentovať.
- Použitie recyklovanej fólie vedie k diskusii o znižovaní odpadu a druhom živote jednorazových materiálov.
- Vďaka farebnému rámu a dopĺňujúcim kresbám sa každý výtvor stáva jedinečným – žiaci ich hrdo prezentujú.
- Úloha je vhodná na rozhovor o udržateľnej móde a výhodách prírodných materiálov. Využívanie prírodných farieb prehĺbuje vzťah žiakov k životnému prostrediu.
- Hotové diela možno vystaviť alebo použiť ako pohľadnice.

40 Anjelské krídla

40.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** spracovateľné vo všetkých vekových skupinách, na 2. stupni ZŠ sa dá postupne rozširovať a komplikovať.
- **Časový rozsah:** 3 × 45 minút.
- **Organizačná forma:** spoločná práca (jedna veľká inštalácia, do ktorej sa zapája každý žiak).
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda – stoly treba spojiť, aby vznikol väčší a pohodlný pracovný priestor (možno pracovať aj na podlahe).

40.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom projektu je, aby žiaci **spoločne vytvorili obrovské anjelské krídla**, ktoré poslúžia ako **základ pre fotokútik**. Krídla vznikajú trhaním a vrstvením novinových strán, časopisov a farebných výrezov – na kartónový základ sa lepia „papierové perá“, čím vznikne farebný, textúrovaný povrch. Úloha je založená na **slobodnom experimentovaní** – žiaci môžu odvážne kombinovať farby a vzory, pričom výsledkom bude pôsobivé spoločné dielo, ktoré môže slúžiť ako **fotokútik - miesto na fotenie**.

40.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Podpora experimentovania, samostatného nápaditého myslenia a spolupráce.
- Rozvoj vizuálnej komunikácie, uvedomelé používanie farieb a textúr.
- Úvod do tém udržateľnosti, recyklácie a kritického vnímania reklamy a vizuálnych posolstiev.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, kreativita, experimentovanie, riešenie problémov, asociácia, znalosť materiálov.
- **Sociálne:** spoločná príprava, deľba úloh, spolupráca počas pracovného procesu.
- **Osobné:** sebaujadrenie, sebahodnotenie, sebadôvera.
- **Pohybové:** trhanie, lepenie, vrstvenie.
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: kreatívne využitie farieb, povrchov a textov.
- **Environmentálne:** recyklácia.
- **Digitálne:** fotografovanie.

40.4 Nástroje a materiály

- Noviny, časopisy, farebné výstrižky
- Kartón (na základ krídiel)
- Nožnice alebo odlamovací nôž (na vyrezanie kartónu)
- Maskovacia páska (papierová lepiaca páska) na pripevnenie pier
- Špagát (na zavesenie krídiel)

40.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážka:** inšpiratívne obrázky anjelských krídel a inštalácií.
- **Asociačná hra:** „Čo ti napadne pri slove anjel? A pri slovách pierko, krídlo?“ – zber myšlienok a pocitov.
- **Diskusia:** o symbolike krídel (sloboda, ochrana, nádej, transcendentno).
- **Kľúčová myšlienka:** „Tieto krídla nesú toľko príbehov, koľko ľudí sa na nich podieľa.“

40.6 Pracovný postup

1. Tvorba základného tvaru:

- Na veľký kartón načrtneme obrysy dvoch krídel. V prípade potreby môžeme kartón zlepiť z viacerých častí. Prvé krídlo slúži ako šablóna pre druhé.
- Vystrihneme tvar.
- Do hornej časti každého krídla urobíme dve diery a prevlečíme cez ne špagát na zavesenie.
- Koniec špagáta zafixujeme z oboch strán páskou – aby sa kartón neroztrhol a krídla nespádli.

2. Príprava „pier“:

- Z novín a časopisov trháme kúsky papiera – jedno pierko vznikne z jedného A4 hárku.
- Okraje „pier“ môžeme ľubovoľne nastrihať.

- Možno doplniť vlastnoručne pomaľovanými papiermi (napr. z recyklovaných výkresov, nástenných kalendárov).

3. Lepenie a vrstvenie:

- Papierové pierka umiestňujeme na kartón rad za radom.
- Maskovacou páskou ich lepíme vrstvomito – horné vrstvy prekývajú spodné.

4. Presun a inštalácia:

- Hotové krídla zavesíme na stenu alebo pevnú podložku.

5. Zriadenie fotokútika:

- Žiaci si môžu vstať pred krídla a urobiť si fotografie.

40.7 Hodnotenie a reflexia

• Kritéria hodnotenia:

- Do akej miery žiaci aktívne experimentovali.
- Prispel každý niečím k spoločnému dielu?

• Reflexia:

- Ústna diskusia o zážitkoch.
- Digitálna dokumentácia (fotky, videozáznam).
- Spoločné aj individuálne fotenie pred krídlami.

40.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** kolážová technika, experimentovanie s farbami a povrchmi.
- **Technika a praktické činnosti:** recyklácia, ručné techniky.
- **Etika / spoločenské vedy:** spoločné tvorenie, interpretácia symbolov.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** básne, príbehy, texty spojené s témou krídel.

40.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Úlohu možno prispôbiť každému ročníku 2. stupňa ZŠ – mladší žiaci tvoria jednoduchšie, starší komplexnejšie riešenia.
- Krídla môžu byť vyrobené aj z iných materiálov (farebná látka, fólia).
- Téma krídel je variabilná: môže ísť o „dráčie, motýlie alebo fantazijné krídla”.

40.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Projekt dáva žiakom veľkú mieru slobody – všetci radi trhajú, lepia, experimentujú.
- Inštalácia krídel sa stala komunitným bodom: žiaci sa pri nich fotili, zdieľali zážitky a komentovali výsledky.
- Aktivita vytvorila priestor na rozhovor o recyklácii, vizuálnom jazyku reklám a sile symbolov.
- Na pierka môžu žiaci napísať aj osobné odkazy, ktoré sa stanú súčasťou spoločného diela.

41 Misky s pieskom

41.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** realizovateľné vo všetkých vekových skupinách (od 1. stupňa ZŠ až po strednú školu); jednoduchšie alebo bohatšie inštrukcie umožňujú jednoduchú adaptáciu.
- **Časový rozsah:** 1 × 45 minút.
- **Organizačná forma:** kombinácia individuálnej a spoločnej práce – žiaci najprv vytvoria vlastnú kompozíciu, potom môžu spoločne vytvoriť aj kolektívne dielo.
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda (so spojenými stolmi) alebo ideálne v exteriéri.

41.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Projekt „Misky s pieskom“ pozýva žiakov **k slobodnému, uvoľnenému tvoreniu s prírodnými materiálmi**. Pomocou piesku, kameňov, plodov a konárov vznikajú **individuálne alebo spoločné inštalácie**, ktoré odrážajú vnútorný svet, myšlienky a pocity žiakov.

Špecifikom úlohy je **gesto pustenía, odovzdania sa** – piesok a prírodné prvky tvoria dočasné, kedykoľvek pozmeniteľné kompozície, vďaka čomu **sa dôraz kladie na proces**, nie na konečný výsledok.

41.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Podpora kreatívneho sebvýjadrenia pomocou voľne formovateľných materiálov.
- Podpora experimentovania a spontánnosti pri hre s materiálmi.
- Zážitok trpezlivosti, sústredenia a schopnosti pustiť výsledok.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** plánovanie, kreativita, experimentovanie, asociácia, znalosť materiálov.
- **Sociálne:** spoločné rozhodovanie, zdieľanie, spolupráca.
- **Osobné:** sebareflexia, vyjadrenie a uvoľnenie emócií, sebahodnotenie, sebadôvera.
- **Pohybové:** sypanie, liatie, štipkanie (prstami), vrstvenie, usporiadanie.
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: zobrazenie symbolov, vzorov a tvarov.
- **Environmentálne:** recyklácia, používanie prírodných materiálov.

41.4 Nástroje a materiály

- Preosiaty piesok
- Kamienky
- Konáriky, prírodné plody (napr. semienka, orechy, gaštany)
- Misky alebo tácky rôznych veľkostí

41.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážka:** prezentácia obrázkov pieskových mandál, inštalácií z piesku, land art diel.
- **Diskusia:** „Čo môže piesok vyjadriť? Čo pre nás znamená? Je stály alebo nestály? Čo symbolizuje presýpacie hodiny?“
- **Nastolenie atmosféry:** tichá hudba a krátka relaxácia podporujú hlbšie sústredenie pri tvorbe.

41.6 Pracovný postup

1. **Príprava materiálu:** do misiek nasypeme piesok a vyhladíme ho.
2. **Individuálna kompozícia:** každý žiak ozdobí svoju misku pomocou kamienkov, konárikov a plodov.
3. **Experimentovanie:** žiaci môžu kompozíciu upravovať, meniť, vytvárať nové tvary.
4. **Spoločná tvorba (voliteľná):** skupina vytvorí väčšiu inštaláciu v spoločnej mise alebo na tácke.
5. **Zdieľanie:** každý predstaví svoje dielo a porozpráva, aké myšlienky ho inšpirovali

41.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritériá hodnotenia:** podpora originálnych riešení; neexistuje estetické posudzovanie typu „pekné“ alebo „škaradé“.
- **Reflexia:** spoločná diskusia o tom, čo účastníci prežili počas procesu; ako sa cítili pri premiestňovaní alebo premieňaní kompozície; ako reagovali, keď niekto iný zmenil ich dielo – boli schopní ho pustiť?

41.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** inštalácie, land art, experimentovanie s tvarom.

- **Technika a praktické činnosti:** tvorba z prírodných materiálov bez použitia nástrojov.
- **Etika / triednické hodiny:** sebauvednenie, uvoľnenie kontroly, reflexia.
- **Človek a príroda:** prírodné materiály, sezónnosť, zber plodov a prírodnín

41.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Zadaná téma: rozpracovanie konkrétneho pojmu (napr. „mier“, „prúd“, „strom života“).
- Mladší žiaci: vytvárajú jednoduché motívy (slnko, srdce, strom); starší môžu tvoriť zložitejšie obrazce (napr. mandaly).
- Trvácnosť kompozície: môže byť dočasná (odfotíme a pustíme) alebo trvalá (zafixovaním lepidlom).

41.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Hranie sa s pieskom žiakov uvoľňuje – voľné experimentovanie je pre nich mimoriadne príťažlivé.
- Mnohí zažívajú silný pocit uvoľnenia kontroly: prijímajú, že kompozícia sa neustále mení. Pominuteľné diela pomáhajú pochopiť, že krása nemusí byť trvalá a nie všetky objekty musia byť trvácne.
- Spoločná inštalácia podnecuje hlbšie rozhovory v skupine – o pojmoch „poriadok“ a „chaos“, o vzťahu človeka a prírody.
- Úloha môže slúžiť aj ako základ pre artefietické aktivity.

42 Čarovné gulôčky z hlíny

42.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** vhodné pre všetky vekové skupiny; pri mladších žiakoch s jednoduchšími inštrukciami, pri starších s hlbším významovým obsahom.
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút.
- **Organizačná forma:** individuálna, na záver možno usporiadať do spoločnej inštalácie.
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; stoly by mali byť spojené a pracovné plochy zakryté; je dôležité vyhradiť priestor na schnutie a vystavenie hotových gúľ

42.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Projekt „Magická guľa“ ponúka žiakom **zážitok zo slobodného a voľného tvorenia s hlinou**. Cieľom je, aby si každý vytvaroval **do dlane padnúcu osobnú magickú guľu**, ktorú ozdobí **organickými znakmi a vzormi**. Takto vzniknuté gule nie sú len remeselnými predmetmi, ale aj **osobnými odtlačkami** – nesú myšlienky, pocity a náladu svojho tvorcu.

42.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Podpora kreatívneho a slobodného sebvýjadrenia.
- Rozvoj manuálnej zručnosti a taktilného vnímania.
- Predstavenie práce s hlinou ako upokojujúcej a meditatívnej aktivity.
- Podpora sebaspoznávania a reflexie cez jednoduchú, hmatateľnú úlohu.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** poznávanie, kreativita, experimentovanie, asociácia, znalosť materiálov.
- **Sociálne:** zdieľanie, spolupráca, spoločné spracovanie zážitkov, zdieľanie pozorovaní.
- **Osobné:** sebareflexia, sebvýjadrenie, sebahodnotenie, sebadôvera.
- **Pohybové:** tvarovanie, otláčanie, uhladzovanie.
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: používanie znakov a vzorov na vyjadrenie osobného významu.
- **Environmentálne:** používanie prírodných materiálov a nájdených predmetov.

42.4 Nástroje a materiály

- Hlina (dostatočne mäkká, ľahko tvarovateľná)
- Nástroje na vytváranie odtlačkov: špajdle, uzávery, kľúče, malé predmety, prírodniny, gombíky a pod.
- Špongia, handrička (na uhladenie povrchu)
- Miska s vodou (na navlhčenie a vyhladenie hliny)

42.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Diskusia:** „Aký predmet by ste držali v ruke, keby vám mal dať magickú silu?“
- **Ukážka:** učiteľ predstaví hotové „magické gule“ (na obrázku alebo reálne predmety).
- **Spoločné nápady:** aké motívy, symboly alebo odtlačky sa môžu objaviť na povrchu gulí?
- **Zážitok z materiálu:** žiaci sa zoznámia s hlinou – hnetú ju, cítia jej vôňu a konzistenciu.

42.6 Pracovný postup

1. **Základné tvarovanie:** každý žiak vytvára guľu, ktorá mu pohodlne padne do dlane.
2. **Zdobenie povrchu:**
 - pomocou rôznych nástrojov (špajdle, uzávery, gombíky, kľúče) vytvoria odtlačky.
 - prírodninami a textúrami vytvárajú vzory.
3. **Uhladzovanie a úpravy:** pomocou vody uhladia povrch a zvýraznia vzory.
4. **Príprava na sušenie:** gule umiestnia na bezpečné miesto, kde budú pomaly schnúť (predíde sa praskaniu).
5. **Spoločná inštalácia (voliteľné):** po vysušení môžu žiaci spoločne usporiadať gule do „magického poľa“ alebo „kruhu sily“.

42.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - podpora originálnych riešení,
 - neexistuje estetické hodnotenie („pekné/škaredé“),
 - dôraz na experimentovanie a sebaujavenie.
- **Reflexia:**
 - Spoločný rozhovor o tom, čo znamenajú vzory a odtlačky na guliach pre ich autorov.
 - Inštalácia hotových gulí a vytvorenie fotografickej dokumentácie.

42.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** plastické tvarovanie, textúry, znaky.
- **Technika a praktické činnosti:** práca s hlinou, remeselné techniky.
- **Etika / triednická hodina:** sebareflexia, hľadanie osobných symbolov.

- **Artefiletika – úvod:** tvorba a zdobenie gule môže byť východiskom pre terapeutický rozhovor.

42.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Mladší žiaci: pracujú s jednoduchšími formami (len základné odtlačky).
- Starší žiaci: môžu vytvoriť komplexnejšie vzory (špirály, symboly, príbehy).
- Povrchové úpravy: po vysušení možno gule namaľovať alebo zafarbiť.
- Viacero gulí: môžu sa spojiť do sochárskej skupiny alebo objektu.

42.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci milujú „hrať sa“ s hlinou – je to uvoľňujúca, upokojujúca aktivita.
- Odtlačky symbolov často spustia rozprávanie príbehov – mnohí vysvetľujú, prečo si vybrali konkrétny znak.
- Spoločná inštalácia prepája individuálne práce žiakov – z osobných výtvorov vzniká spoločné dielo.
- Aktivita je výborným východiskom pre arteterapeutické rozhovory – žiaci do vzorov vkladajú vlastné zážitky a pocity.
- Hlina ako prírodný materiál ukazuje, ako možno tvoriť z rozložiteľných, ekologických surovín.

43 Textilné šperky

43.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** 7–9. ročník (2. stupeň základnej školy)
- **Časový rozsah:** 3 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca (každý žiak si vyrobí vlastný šperk)
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda; lavice môžu byť spojené alebo oddelené. Nástroje a materiály sú umiestnené na spoločnom stole..

43.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom aktivity je, aby si žiaci **zo starých, vyradených tričiek** vyrobili **originálne šperky** – náhrdelníky, náramky alebo čelenky. Tričká sa nastrihajú na pásiky, ktoré sa následne pomocou **pletania, uzlovania a navliekania** premenia na osobitné doplnky podľa vlastného štýlu.

Tento projekt je zároveň **remeselným aj environmentálnym zážitkom**: žiaci si vyskúšajú, ako môže starý odev dostať „druhý život“.

43.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Posilniť environmentálne povedomie a udržateľné myslenie.
- Podporiť samostatné plánovanie, sebaujedenie a individuálny vkus.
- Ukázať recykláciu v kontexte environmentálneho dopadu textilného priemyslu.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, porozumenie súvislostiam, kreativita, experimentovanie, trpezlivosť, pozornosť, znalosť materiálov.
- **Sociálne:** zdieľanie nástrojov, zdieľanie a preberanie inšpirácií.
- **Osobné:** sebaopoznanie, sebaujedenie, sebahodnotenie, sebareflexia, sebadôvera.

- **Manuálne:** strihanie, pletenie, viazanie uzlov, navliekanie, pletenie, šitie.
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: kombinovanie farieb, vzorov a tvarov.
- **Environmentálne:** recyklácia, zodpovedná spotreba, udržateľnosť.

43.4 Nástroje a materiály

- Jednofarebné, vyradené tričká
- Nožnice (ideálne väčšie)
- Šijacia súprava (ihla, niť)
- Veľké drevené koráliky alebo iné dekoratívne prvky
- Voliteľné: stužky, kovové krúžky, zapínania

43.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Diskusia:** „Čo robíme s vyradenými tričkami? Na čo by sa ešte mohli použiť?“
- **Znázornenie:** učiteľ/učiteľka predstaví hotové tričkové šperky, žiaci si ich môžu ohmatať a vymýšľajú, čo by si oni chceli vyrobiť.
- **Environmentálne pozadie:** krátka diskusia o environmentálnom zaťažení textilného priemyslu a o vedomom nakupovaní.

43.6 Pracovný postup

1. Príprava materiálu:

- Tričká nastriháme na pásiky rovnakej šírky (cca 1,5–2 cm).
- Pásiky natiahneme, aby sa mierne zvinuli do tvaru valčeka.

2. Základné techniky:

- Pletenie (klasický trojpramenný pletenec, rybí chvost, stáčanie).
- Uzlovanie (jednoduché, makramé).
- Šitie (pletence spevníme v tvare kvetu alebo špirály).

3. Tvorba šperku:

- Žiaci si samostatne naplánujú, aký šperk chcú vyrobiť (náhrdelník, náramok, čelenku).
- Na základ z pletenca alebo uzlov môžu navliekať koráliky a ozdoby.

4. Dokončenie:

- Konce zašijeme, zviažeme alebo spevníme.
- Podľa potreby pridáme kovový krúžok alebo zapínanie.

5. Prezentácia:

- Každý žiak si svoj šperk vyskúša a predstaví ho triede.

43.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**

- Podpora originálnych riešení.
- Neexistuje estetické hodnotenie typu „dobré–zlé“.
- **Reflexia:**
 - Slovné hodnotenie a zdieľanie zážitkov.
 - Z hotových šperkov možno pripraviť výstavku alebo burzu.
 - Vytvorenie fotodokumentácie.

43.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** práca s farbami, vzormi, návrh objektu.
- **Technika a praktické činnosti:** textilná recyklácia, šitie, pletenie.
- **Etika:** udržateľnosť, zodpovednosť, vedomá spotreba.
- **Matematika:** rytmy pri pletení, symetria, opakujúce sa vzory.

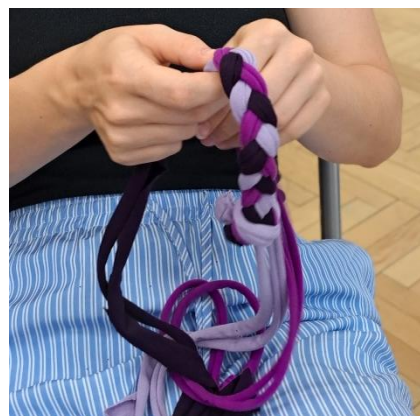
43.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- **Mladší žiaci:** jednoduchšie náramky, menej zložité techniky pletenia.
- **Pokročilí:** makramé, zložitejšie uzlovanie, kombinovanie viacerých farieb.
- **Personalizácia:** pásiky z tričiek sa môžu aj farbiť alebo batikovať, čím vznikajú ešte osobnejšie šperky.
- **Ďalšie možnosti:** môžu sa tvoriť šperky v pároch, náramky priateľstva, darčeky.

43.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si užívajú, že zo starého, vyradeného oblečenia tvoria niečo nové.
- Počas aktivity vznikali rozhovory o dopadoch módného priemyslu a o vedomom spotrebiteľstve – výroba šperku z trička je dobrý štart k diskusii o „recyklovanej móde“.
- Aktivita pletenia a uzlovania je upokojujúca, rytmická činnosť, pri ktorej sa žiaci uvoľnia.
- Nosenie a prezentácia šperkov posilňuje sebavedomie – žiaci sú hrdí na to, že vytvorili niečo vlastnými rukami.
- Ďalšie nápady a návody sú dostupné online pod názvom „T-shirt necklace“.

44 Parafráza

<https://i.pinimg.com/736x/5d/27/32/5d273284885f159dda5b8b83367210e2.jpg>

44.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** vhodné pre všetky vekové kategórie, pre mladších s jednoduchšími pokynmi, pre starších v zložitejšej forme.
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút.
- **Organizačná forma:** individuálna práca (každý žiak vytvorí vlastnú parafrázu).
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda so spojenými stolmi; vzhľadom na použitie rôznych drobných predmetov odporúčame zabezpečiť väčšiu pracovnú plochu.

44.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Ústredným pojmom tejto aktivity je **parafráza – teda nové spracovanie existujúceho umeleckého diela**.

Úlohou žiakov je preinterpretovať slávny obraz „**Veľká vlna**“ od **Hokusaiho** a pomocou vlastných nápadov a materiálov „vložiť ho do priestoru“ – tak, aby pôvodné dielo zostalo rozpoznateľné, no zároveň **získalo osobitý, nový význam**. Nejde o kopírovanie: **žiaci vedome reflektujú na dielo**, hľadajú v ňom nové významy a vkladajú doň svoje vlastné myšlienky a pocity.

44.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Oboznámiť žiakov s pojmom parafrázy vo vizuálnom umení.
- Podporiť vedomú prácu s existujúcimi umeleckými dielami.
- Rozvíjať sebavyjadrenie a kritické myslenie.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, asociačné myslenie, kreativita, znalosť materiálov
- **Sociálne:** zdieľanie nástrojov, materiálov a nápadov

- **Osobné:** sebazpoznanie, sebvýjadrenie, sebahodnotenie, sebareflexia, sebadôvera, spracovanie umeleckého zážitku, nadväzovanie osobného vzťahu k dielu
- **Pohybové:** strihanie, lepenie, práca s materiálom, tvorba koláže
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: reinterpretácia farieb, kompozícií a tvarov
- **Environmentálne:** recyklácia, zodpovedná spotreba, udržateľnosť
- **Digitálne:** vyhľadávanie informácií, využívanie online zdrojov

44.4 Nástroje a materiály

- Rôzne druhy papiera (novinový, baliaci, farebný)
- Textil, obaly, drobné predmety (čokoľvek, čo možno zakomponovať do diela)
- Nožnice
- Lepidlá (napr tyčinkové, univerzálne ekologické lepidlá)
- Akýkoľvek materiál vhodný na upevnenie
- Vytlačená alebo premietnutá reprodukcia obrazu „Veľká vlna“ od Hokusaiho (ako referencia)

44.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážka:** učiteľ/ka predstaví Hokusaiho dielo „Veľká vlna“ a vysvetlí, prečo je ikonické.
- **Diskusia:** „Čo vidíte na obraze? Akú náladu z neho cítite? Aký príbeh rozpráva?“
- **Pojem parafrázy:** čo znamená „prepracovať“ obraz a ako to možno kreatívne urobiť?
- **Inšpirácia:** ukážky parafráz od iných umelcov – žiaci čerpajú nápady.
- **Kľúčová myšlienka:** „Pôvodné dielo zostáva známe, ale ty mu dodáš nový význam.“

44.6 Pracovný postup

1. **Analýza:** žiaci si pozrú pôvodný obraz a spoločne identifikujú jeho prvky (vlna, loď, hora, ľudia, farby).
2. **Plánovanie:** každý premyslí, ako chce obraz reinterpretovať (napr. iné materiály, farby, moderné prostredie).
3. **Príprava materiálu:** výber papierov, textilu, drobných predmetov.
4. **Vytvorenie parafrázy:** žiaci strihajú, lepia a vrstvia materiály, s vlastnými nápadmi.
5. **Záver a inštalácia:** hotové obrazy uschnú a vystavia sa v spoločnej „galérii“.

44.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Je zreteľné prepojenie medzi originálnym dielom a novou interpretáciou?
 - Podporujeme kreatívne a osobité riešenia.
- **Reflexia:**
 - Ústna diskusia: čo a prečo zmenili, aký nový význam dali obrazu?

- Spoločná výstava hotových parafráz.

44.8 Medzipredmetové vzťahy

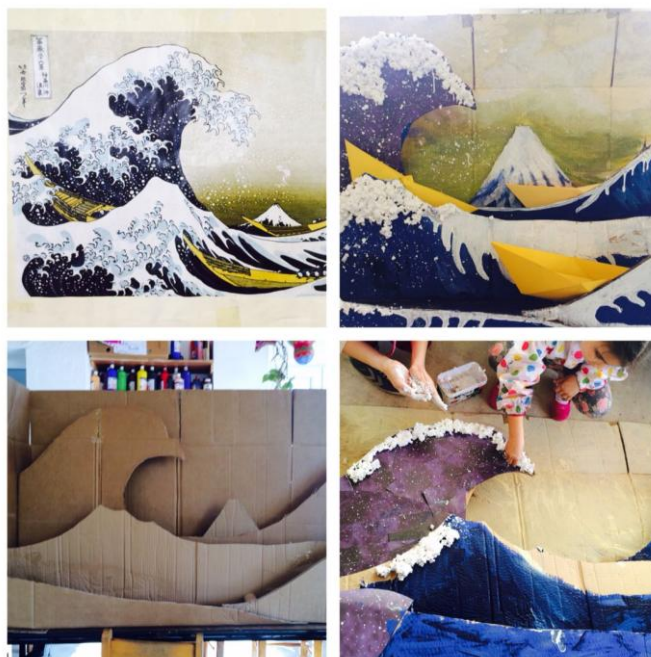
- **Vizuálna kultúra:** analýza diela, parafráza, koláž, kompozícia.
- **Dejepis / dejiny umenia:** Hokusai a svet japonských drevorezov.
- **Etika:** dialóg medzi minulosťou a prítomnosťou, úcta ku kultúre a tvorivá reinterpretácia.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** pojem parafrázy na literárnych príkladoch.

44.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Možno použiť iné ikonické diela (napr. Van Goghova „Hviezdna noc“, Munchov „Výkrik“).
- Úloha sa dá zjednodušiť (mladší žiaci s predpripravenými prvkami) alebo sťažiť (starší žiaci s kombinovanými technikami, 3D prvkami).
- Možná **skupinová parafráza:** veľký nástenný obraz rozdelený na časti, každá časť od iného žiaka.

44.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci sa s veľkým záujmom oboznámili s ikonickým obrazom a vytrvalo experimentovali s jeho reinterpretáciou. Pri tvorbe nového diela možno zároveň otvoriť tému, ako „reinterpretovať“ aj predmety, ktoré by inak skončili v odpade.
- Pri tvorbe parafrázy sa odporúča vytvoriť slobodnú atmosféru: neexistuje „správne“ ani „nesprávne“, iba nové nápady.
- Úloha je vhodným východiskom pre umelecký dialóg: aká je dnes funkcia umenia, ako pristupujeme k dielam minulosti?
- Žiaci môžu z hotových diel pripraviť výstavu, umiestnenú na chodbe školy.

<https://i.pinimg.com/1200x/2c/b6/99/2cb699a77a6e91edd437411934f5a73d.jpg>

45 Koláž a dekoláž

45.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** felső tagozatos tanulók (5–9. ročník), v zjednodušenej verzii vhodné aj pre mladších.
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda, so spojenými alebo samostatnými lavicami.

45.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Aktivita predstavuje dve moderné výtvarné techniky: koláž a dekoláž.

Pri koláži žiaci vytvárajú novú kompozíciu z rôznych papierových ústrižkov, výstrižkov z novín, etikiet, fotografií – spájajú existujúce obsahy do nového významového celku. Technika koláže pracuje s hotovým vizuálnym obsahom – jeho rozstrihaním a prenesením do iného kontextu vznikajú nové významy. Dôležitá je nielen technická realizácia, ale aj výber obrazových prvkov a pojmov, ku ktorým sa viažu.

Dekoláž je „opačná koláž“ – jej podstatou je strhávanie, odstraňovanie, narúšanie vrstiev, pričom vznikajú nečakané vizuálne efekty. Počas aktivity žiaci **vytvárajú nové významy** práve tým, čo odstránia, roztrhnú alebo odkryjú. (Inšpirácia: odhalené vrstvy plagátov v mestskom priestore.)

45.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Oboznámiť žiakov s technikami koláže a dekoláže a podporiť ich tvorivé využitie.
- Precvičiť prácu s existujúcim obrazovým materiálom v novom kontexte.
- Rozvíjať kritické a kreatívne myslenie.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, porozumenie súvislostiam, asociačné myslenie, kreativita, tvorba významu.
- **Sociálne:** zdieľanie nástrojov, materiálov a nápadov.
- **Osobné:** sebareflexia, vizuálne vyjadrenie myšlienok a emócií.
- **Pohybové:** strihanie, trhanie, lepenie, práca s materiálom, vrstvenie, tvorba koláže.
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: kompozícia, práca s farbou a tvarom, tvorba významu.
- **Environmentálne:** recyklácia, zodpovedná spotreba, udržateľnosť.
- **Digitálne:** vyhľadávanie informácií, využívanie online zdrojov.

45.4 Nástroje a materiály

- Noviny, časopisy (hlavný materiál)
- Plagáty, obaly, vstupenky, etikety, fotografie
- Na upevnenie: lepidlo v tyčinke alebo univerzálne ekologické lepidlo
- Nožnice
- Výkresy (ako podklad)

45.5 Motivácia, úvod do problematiky

1-2 obrázok: <https://stremplerart.tumblr.com/archive>

3. obrázok: <https://i.pinimg.com/736x/ba/c2/72/bac2727e1c5dea511f3f55be0bd4996d.jpg>

- **Ukážka:** učiteľ/ka ukáže príklady koláží a dekoláží (napr. Picasso, Braque, Mimmo Rotella (ArtMajeur, 2024))
- **Pablo Picasso** – jeden z najznámejších tvorcov **koláží**, jeho dielo „*Zátišie s pleteným sedadlom*“ (1912) sa považuje za **prvú papierovú koláž** v dejinách umenia. So svojimi súputníkmi (napr. Georgesom Braqueom) zaviedol Picasso do kubizmu koláž ako samostatný výtvarný žáner. **Georges Braque** – spolu s Picassom rozpracoval **kubistickú**

koláž. V roku 1912 vytvoril tzv. techniku *papier collé* (lepený papier), ktorá sa považuje za jednu zo základných foriem koláže. Braqueove diela (napr. jeho koláže s hudobnými motívami) sú veľmi vhodné na demonštráciu kolážovej metódy.

- **Mimmo Rotella** – taliansky umelec, tvorca pojmu **dekoláž** (décollage) – od 50. rokov 20. storočia **tvoril roztrhaním vrstiev plagátov** v mestskom prostredí. Jeho technika je „opačná koláž“: nepracuje s pridávaním, ale s odstraňovaním a odkrývaním spodných vrstiev.
- **Diskusia:** „Čo odkazuje obraz, ak jeho časti presunieme do nového prostredia? Ako sa zmení jeho význam?“
- **Brainstorming tém:** „mesto“, „čas“, „sloboda“, „príroda“ – ako ich zobrazíť kolážou alebo dekolážou?
- **Kľúčová myšlienka:** „Vystrihnuté kúsky a odhalené vrstvy rozprávajú nové príbehy.“

45.6 Pracovný postup

Úloha 1 – Tvorba koláže

1. Z novín a časopisov vystrihneme obrázky, texty, tvary.
2. Na výkres vytvoríme novú kompozíciu z vystrihnutých prvkov.
3. Pridáme názov – dôležité je, aby žiaci do obrazu vložili svoj vlastný význam.

Úloha 2 – Tvorba dekoláže

1. Viacero vrstiev papiera (plagát, noviny, farebný papier) nalepíme na seba.
2. Po zaschnutí trháme, poškodzujeme vrchné vrstvy, aby spodné prenikali.
3. Pridáme názov – aj tu je dôležité sformulovať odkaz.

45.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Je vzťah medzi použitým materiálom a formálnym riešením diela?
 - Obsahuje dielo posolstvo, myšlienku?
 - Podporujeme originálne riešenia.
- **Reflexia:**
 - Ústne hodnotenie a sebareflexia.
 - Diskusia o hotových dielach.
 - Výstava prác na nástenke alebo v digitálnom priestore.

45.8 Medzipredmetové vzťahy

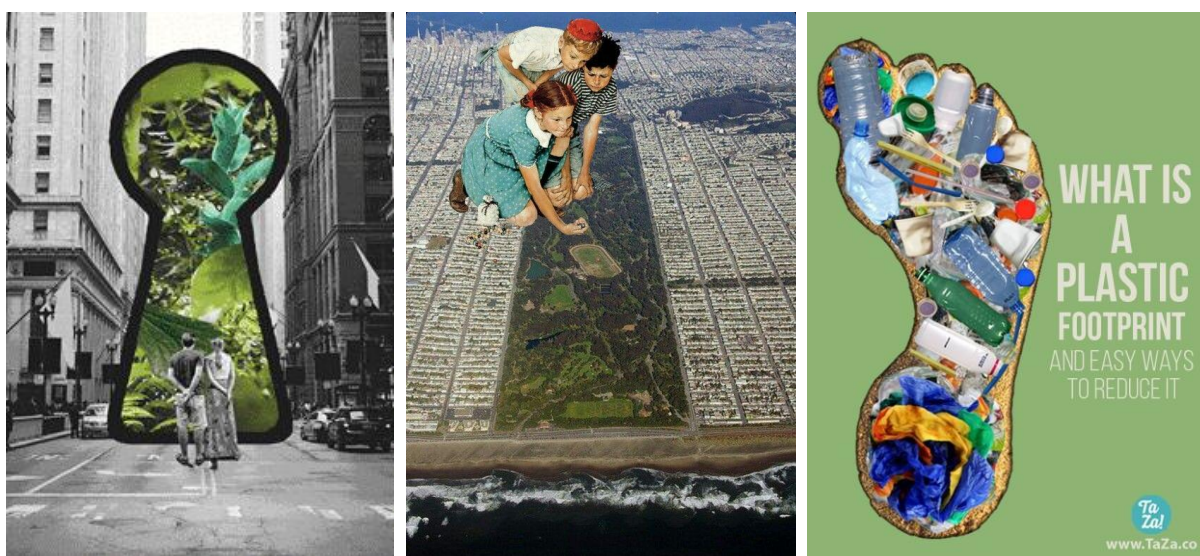
- **Vizuálna kultúra:** techniky koláže a dekoláže, kompozícia, významové vrstvy.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** preklad vizuálnych významov do slov, tvorba názvov.
- **Etika:** kritické myslenie, porozumenie vizuálnym odkazom.
- **Dejepis / dejiny umenia:** avantgarda 20. storočia, dadaizmus, pop-art.

45.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- Jednoduchšia verzia: koláž z vopred vystrihnutých prvkov.
- Náročnejšia verzia: dekoláž s použitím iných materiálov (textil, kovová fólia).
- Tematické spracovanie: sviatky, ročné obdobia, spoločenské témy.
- Skupinová práca: veľkoplošná spoločná koláž alebo dekoláž.

45.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si užívajú strihanie, trhanie, narúšanie – je to oslobodzujúca, hravá činnosť. Dekoláž je obzvlášť zábavná, pretože neexistuje chybný výsledok – každé dielo je jedinečné.
- Aktivita je výborným základom pre diskusie o súčasnom umení, vizuálnej gramotnosti.
- Koláž a dekoláž ukazujú, že význam závisí od kontextu – žiaci sú často prekvapení, ako sa zmení fotografia v novom prostredí.
- Odporúčame ukazovať veľa koláží na hodinách vizuálnej výchovy – nielen kvôli technike, ale ako zdroj inšpirácie. Obzvlášť zaujímavé sú koláže vytvorené z populárnych alebo ťažko uchopiteľných obrazov – hľadajme v nich niečo nové.
- Ďalšie nápady na Eco Art koláže:

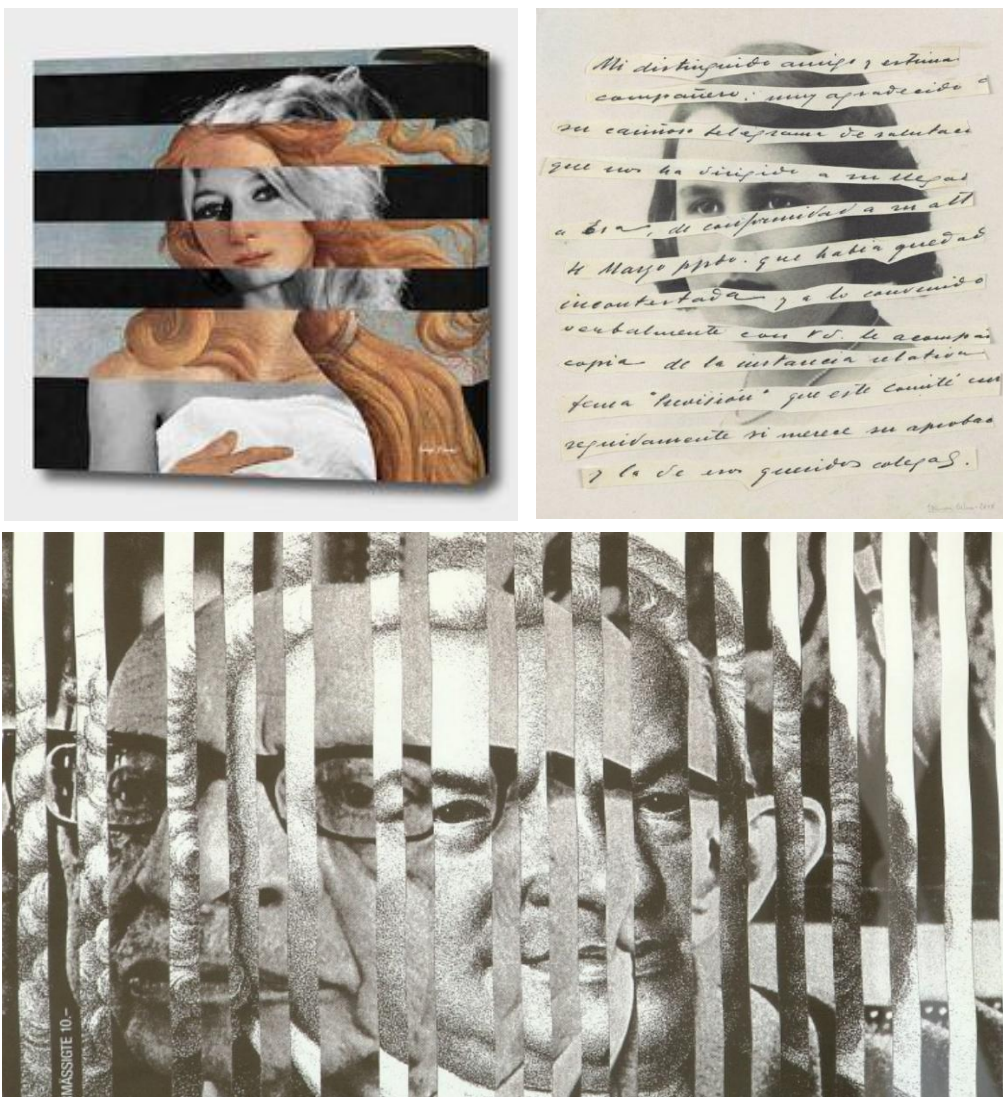

<https://i.pinimg.com/originals/52/87/6f/52876f5dbd527c6cbdb8dec968c1098e.gif>

<https://i.pinimg.com/736x/80/23/94/802394f014d7582d49e95bd2c931155c.jpg>

<https://i.pinimg.com/736x/b3/3d/ce/b33dce17d2ebe80e678fd69b87f5cf36.jpg>

46 Roláž a proláž (rollage, prollage)

1: <https://myarthaus.com/collections/luigi-tarini>

2: <https://i.pinimg.com/736x/c9/d7/7e/c9d77e863ea9f3c999b10bb63dcfee12.jpg>

3: https://res.cloudinary.com/allyou/image/upload/v1/6/60343/images/8109898/6_o6sxfx

46.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa základnej školy (5.–9. ročník); úloha je vhodná aj pre starších žiakov, keďže umožňuje hlbšie významové presahy.
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda, spojené lavice – žiaci potrebujú dostatok priestoru na strihanie, usporiadanie prúžkov a tvorbu kompozícií

46.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

V centre aktivity stojí technika **roláž** – tvorivý proces, pri ktorom žiaci **rozstrihajú** jednu alebo viacero reprodukcí, fotografií či strán z časopisov **na približne rovnako široké pásiky**, ktoré

následne **striedajú alebo ich premiešajú** a zoradia v novom poradí. Tak **vznikne nová kompozícia s úplne odlišným významom**, ktorý sa často výrazne líši od pôvodného obrazu.

Roláž je hravá, no zároveň podnetná technika, ktorá žiakov vedie k vizuálnemu premýšľaniu: z „rozbitých“ **obrazov** vytvárajú nové súvislosti, výpovede a posolstvá. Dôležité **nie je len technické prevedenie, ale aj výber obrázkov** a spôsob, akým ich žiaci pretvoria do vlastného významového systému.

Proláž je rozvinutím techniky roláže. Zásadný rozdiel spočíva v tom, že žiaci pracujú **s dvoma (alebo viacerými) rôznymi obrázkami, ktoré sa tematicky líšia** alebo sú dokonca **v kontraste**.

Z takýchto rozdielných obrázkov žiaci **vystrihujú pásiky a striedavo ich skladajú** do novej kompozície. Vzniká tak obraz, ktorý prepája odlišné obsahy a vyzýva na nové interpretácie.

Proláž je zároveň kreatívna hra aj vizuálne premýšľanie: žiaci obsah obrázkov „odtrhnú“ od nich samotných, hľadajú medzi nimi nové súvislosti a tým vytvárajú nové významy.

46.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Oboznámenie sa s technikami roláž a proláž a ich vedomé využitie.
- Rozvoj kritického myslenia prostredníctvom reinterpretácie obrazového materiálu.
- Podpora tvorivosti, asociatívneho myslenia a významotvorby.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, porozumenie súvislostiam, asociačné myslenie, kreativita, tvorba významu
- **Sociálne:** zdieľanie nástrojov, materiálov a nápadov
- **Osobné:** sebareflexia, vizuálne vyjadrenie myšlienok a pocitov
- **Pohybové:** strihanie, lepenie, tvorba kompozície
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: vkladanie existujúcich obrazových prvkov do nového kontextu
- **Environmentálne:** recyklácia, zodpovedná spotreba, udržateľnosť
- **Digitálne:** vyhľadávanie informácií, využívanie online zdrojov

46.4 Nástroje a materiály

- Noviny, časopisy (základný materiál)
- Plagáty, obaly, vstupenky, rôzne papierové výstrižky
- Výkres (ako podklad)
- Nožnice
- Lepidlo (tyčinkové alebo univerzálne ekologické)

46.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážky:** učiteľ/ka ukáže čo najviac príkladov roláží a proláží – čím viac riešení vidíme, tým ľahšie sa inšpirujeme.

- **Diskusia:** „Čo sa stane, keď rozstriháme dobre známy obrázok? Ako sa zmení jeho význam?“
- **Motivácia:** ideálne je, ak si žiaci vyberú obrázky s náročnými témami alebo z popkultúry – tieto umožňujú hľadanie nového významu a parafráz. Povzbudzujeme ich, aby sa nebáli kontrastov alebo provokatívnych výberov – vznikajú z nich najzaujímavejšie výsledky.
- **Kľúčová myšlienka:** „Nové poradie obrázkov prináša nové myšlienky.“

46.6 Pracovný postup

1. **Výber obrázkov:** žiaci si vyberú jeden alebo viac obrázkov (reprodukcie, strany časopisov).
2. **Strihanie na pásiky:** obrázky sa rozstrihajú na rovnako široké pásiky (napr. 1–2 cm).
3. **Zoradenie pásikov:** Roláž – premiešame pásiky z jedného obrázka a zoradíme ich v novom poradí. Proláž – striedavo kombinujeme pásiky z dvoch rôznych obrázkov. Môžeme niektoré pásiky vynechať – vznikajú tak zaujímavé významové „medzery“.
4. **Tvorba kompozície:** pásiky usporiadame do novej kompozície.
5. **Lepenie:** kompozíciu nalepíme na výkres.
6. **Titulok:** každý žiak dá dielu názov – ten pomáha s uvedením si nového posolstva.
7. **Prezentácia:** žiaci predstavia svoje práce a vysvetlia, aký zámer mali pri zmene poradia.

46.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Existuje súvis medzi obsahom obrázka a formálnym riešením?
 - Obsahuje dielo myšlienku, posolstvo?
 - Podporujeme originálne riešenia.
- **Reflexia:**
 - Spoločná diskusia o vytvorených dielach.
 - Ústne hodnotenie.
 - Výstava na chodbe školy alebo online.

46.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** súčasné techniky – koláž, roláž, proláž.
- **Etika / spoločenské vedy:** porozumenie a kritika vizuálnych odkazov.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** parafráza ako pojem, asociácie.
- **Dejepis / dejiny umenia:** súčasné umelecké techniky, reinterpretácia obrazov.

46.9 Možnosti variácie a diferenciácie

- **Jednoduchšia verzia:** predpripravené pásiky pre mladších žiakov.
- **Náročnejšia verzia:** kombinácia viacerých obrázkov, rôzne šírky pásikov, komplexné obrazy z rôznych zdrojov.

- **Pri proláži:** môžeme striedať pásiky a vynechávať každý druhý – mozog „doplňuje“ chýbajúce časti, čím vznikajú nové významy.
- **Skupinová verzia:** veľkoplošné spoločné dielo, kde každý žiak prispieva pásikmi.
- Experimentovanie s inými materiálmi: textil, fólia, výtlačky.

46.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Odporúča sa spoločne si pozrieť čo najviac príkladov – žiakom to pomáha pochopiť, ako umelci „rozkladajú“ obrazy a hľadajú nový význam. Obzvlášť inšpiratívne sú ikonické obrázky z populárnej kultúry – ak ich žiaci „rozbijú“ a znova poskladajú, vzniká úplne nový význam. Čím viac príkladov umeleckého využitia techniky vidia, tým ľahšie bude pre žiakov hľadať nový zmysel v obrazoch.
- Rozstrihávanie a znovuvytváranie obrazu je oslobodzujúce – pôsobí hravo, no zároveň podnecuje k premýšľaniu. Žiaci si užívajú, že nemusia použiť každý pásik – aj „prázdne miesta“ otvárajú nové možnosti.
- Roláž je výborným východiskom diskusie o tom, ako môžeme „prepísať“ význam obrazov, ako sa môžeme stať aktívnymi interpretmi.
- Proláž funguje ako dialóg medzi obrazmi – žiaci sa naučia, že kombináciou dvoch obrazov môžu vytvoriť nový príbeh. Pomáha žiakom pri kritickej interpretácii obrazov a pri samostatnom formulovaní odkazov. Rozdelenie a znovukomponovanie obrazov poukazuje na to, že aj z rozpadnutého môže vzniknúť nová hodnota. Miešanie rôznych obrazov môže podnietiť diskusiu o tom, ako na seba vplývajú vizuálne kultúry minulosti a súčasnosti a aké odkazy tým vznikajú.

47 Assemblage [asambláž] – Strom príbehov

<https://i.pinimg.com/736x/3d/77/a7/3d77a7e24d5fcd182792a0ac85312b12.jpg>

<https://i.pinimg.com/736x/8d/b0/a9/8db0a95eb03f6dd21f5464d3ae31c2e6.jpg>

<https://i.pinimg.com/736x/c3/68/97/c3689708e683dbcfde2e81f0bca6b0e1.jpg>

<https://i.pinimg.com/736x/73/f5/9f/73f59fec40cc85d4cf46a864a61921c7.jpg>

47.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa základnej školy (5–9. ročník)
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** skupinová práca (každá skupina vytvorí jeden „strom príbehov“)

- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda s veľkou pracovnou plochou; hotový strom môže byť vystavený na chodbe školy alebo v triede

47.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Assemblage (asambláž) je výtvarná technika, pri ktorej spájame predmety rôzneho pôvodu, pôvodne určené na iný účel, **do jednej kompozície**. V tejto aktivite sa zameriavame na tvorivú prácu s technikou objektovej koláže. Na rozdiel od klasickej koláže sa tu využívajú aj trojrozmerné predmety, ktoré sa fixujú na podložku pomocou lepenia alebo iným spôsobom. Ide o hravú aktivitu, ktorá ponúka široké možnosti variácií.

Žiaci si počas aktivity postavia vlastný „strom príbehov“ na konári: pripevnia naň bežné predmety (napr. varešku, drôt, niť, gombík, kúsok látky) a doplnia ich o vlastnoručne vyrobené figúrky alebo drobné objekty, ktoré rozprávajú ich osobný alebo spoločný príbeh.

Cieľom je objaviť potenciál „bezcných“ predmetov ako nositeľov nových významov, a vytvoriť z nich spoločnú, vizuálne aj myšlienkovu silnú inštaláciu. Žiaci budú kombinovať rôzne už nepotrebné objekty s ekologickým papierom, špagátom či látkou a zažijú, ako sa dá na obyčajné veci pozeráť novou optikou. Projekt odráža princípy Eco Artu – namiesto odpadu vzniká hodnota. (*Assembling | Hammer Museum, 2025*)

47.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zoznámenie sa s technikou assemblage ako súčasnou výtvarnou metódou.
- Posilnenie environmentálneho povedomia – opätovné využitie odpadu a kreatívna práca s recyklovanými materiálmi.
- Vytvorenie nového pohľadu na predmety: ako sa mení význam objektov, keď sú súčasťou inej kompozície?

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, porozumenie súvislostiam, asociačné myslenie, kreativita, tvorba významu.
- **Sociálne:** spolupráca, zdieľanie nástrojov, materiálov a nápadov, spoločné rozhodovanie.
- **Osobné:** sebareflexia, vizuálne vyjadrenie myšlienok a pocitov.
- **Pohybové:** upevňovanie, viazanie, montáž (zostavovanie), precízne spracovanie detailov.
- **Komunikačné:** zosúladzovanie nových riešení počas realizácie, ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: kompozícia a rozprávanie príbehu pomocou predmetov, formulovanie silného odkazu jednoduchými materiálmi.
- **Environmentálne:** recyklácia, predlžovanie životnosti predmetov, uvedomelé používanie materiálov, znižovanie odpadu.

47.4 Nástroje a materiály

- Väčšia vetva (kmeň stromu) + drevený podstavec na stabilné uchytenie.
- Staré varešky, hlavy lyžíc (pripevnené na konce vetiev).
- Rôzne malé recyklované predmety: gombíky, drôt, textilné zvyšky, nite, vrchnáky, korálky, malé krabičky, prázdne fľaštičky, figúrky, kuchynské náčinie – čokoľvek, čo už doma neslúži a môže „získať nový život“.
- Prírodný viazací materiál (špagát, konopná niť, biologicky rozložiteľné šnúrky).
- Lepidlo (ekologické, lepiaca pištoľ – len pod dohľadom učiteľa).
- Klieštiky, nožnice, štipce.
- Alternatíva – „závesný príbehový záves“: kľúče, krúžky, predmety na zavesenie

47.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Ukážky:** prezentácia známych assemblage diel (napr. Louise Nevelson, Marcel Duchamp) ako inšpirácia.
- **Diskusia:** „Aké príbehy môžu rozprávať opustené predmety? Ako ich môžeme oživiť pomocou stromu?“
- **Brainstorming:** žiaci navrhujú, aký príbeh by ich strom mohol niesť (napr. „strom života“, „strom snov“, „strom spomienok“). Môže strom niesť odkaz **o ochrane prírody, o hodnote zabudnutých vecí?**
- **Kľúčová myšlienka:** „Opustené veci v sebe nesú príbehy – my im dáme nový hlas.“

47.6 Pracovný postup

1. **Príprava hlavnej vetvy:** silnejšiu vetvu stabilne upevníme do dreveného podstavca (s pomocou učiteľa – pribíjanie, skrutkovanie, lepenie).
2. **Tvorba „vetiev“:** na hlavnú vetvu upevníme menšie vetvičky alebo varešky ako nosné prvky. Použijeme viazanie, lepenie, opletanie.
3. **Zber materiálu:** žiaci si vyberú malé recyklované predmety (gombíky, uzávery, drôt, textil).
4. **Výroba figúrok a ozdôb:**
 - z predmetov vytvoria malé figúrky, zvieratká, miniatúry,
 - upevnia ich na vetvy pomocou špagátu, drôtu alebo lepidla.
5. **Budovanie príbehu:** každá figúrka predstavuje „epizódu“ – môže to byť domček, hojdačka, človek, vták.
6. **Spoločné rozmiestnenie:** skupina sa dohodne na usporiadaní figúrok tak, aby vytvorili harmonický príbeh.
7. **Dekorovanie (voliteľné):** môžeme doplniť listy, stužky, prúžky látky – dôležité je zachovať jednoduchosť materiálu.
8. **Výstava:** hotový „strom príbehov“ môže byť vystavený v triede alebo na chodbe školy.

47.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Tvorivé využitie recyklovaných materiálov.
 - Originalita a postavy s vlastným charakterom.
 - Figúrky spolu vytvárajú zmysluplný príbeh.
- **Reflexia:**
 - Žiaci predstavia svoju figúrku a vysvetlia jej „úlohu“ na strome príbehov.

47.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** assemblage ako súčasná technika, priestorová kompozícia.
- **Technika a praktické činnosti:** techniky viazania a upevňovania, práca s materiálom.
- **Etika / Človek a príroda:** konzumné návyky, redukcia odpadu, reinterpretácia predmetov, recyklácia, hodnota objektov.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** rozprávanie príbehov, písanie krátkych textov k figúrkam

47.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Začiatočnícka verzia:** upevňovanie predpripravených figúrok.
- **Pokročilá verzia:** detailne prepracované figúrky, tematické príbehy (napr. „cesta časom“, „rozprávkový svet“).
- Viacero vetiev v jednej inštalácii: vznik „lesa príbehov“.

47.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci si užívajú tvorbu postavičiek z malých nájdenných predmetov. Práca s jednoduchými materiálmi (papier, špagát) ukazuje, že na tvorbu nie je potrebné nič nové kupovať.
- Kooperatívna práca na asamblaži podporuje fantáziu a tímové plánovanie – žiaci sa dohodnú, kto čo vytvorí a ako ich príbehy na strome prepojiť.
- Výsledné dielo je vizuálne silné a môže sa stať trvalou výzdobou školy – zároveň posilňuje udržateľné myslenie. Objektová kompozícia krásne ilustruje princíp upcyklácie: z bezcenného objektu vzniká umelecké dielo.
- Projekt rozvíja jemnú motoriku, tvorivé myslenie aj zmysel pre komunitu.

48 Písmenková koláž

<https://bethscrafts.wordpress.com/2016/05/16/head-full-of-thoughts-art-journal-page/>

<https://i.pinimg.com/1200x/a9/a9/22/a9a9227ec970a3f7ba36a32556abe9de.jpg>

<https://i.pinimg.com/736x/f7/b9/48/f7b94835d9dce2e3d18f67bc93104e59.jpg>

48.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** s drobnými úpravami je aktivita vhodná pre všetky vekové kategórie, no odporúča sa najmä pre 2. stupeň ZŠ (5.–9. ročník)
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** trieda s posunutými lavicami; dostatočný priestor na triedenie výstrižkov z novín a písmen

48.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Hlavným zameraním aktivity je **technika typografickej koláže alebo typomontáže** – výtvarná metóda, pri ktorej sa **písmená vystrihnuté z novín, plagátov alebo iných tlačených materiálov** stávajú stavebnými prvkami kompozície. Žiaci z týchto písmen a textových fragmentov **vytvoria nové vizuálne odkazy** – výsledná koláž môže byť abstraktná alebo figurálna, ale vždy by mala niesť **osobný význam**.

Cieľom aktivity je, aby žiaci zažili, ako sa bežné vizuálne znaky (písmená) môžu stať samostatnými, výrazovými prvkami a ako nimi možno formulovať vlastné odkazy.

48.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zoznámenie sa s technikou typografickej koláže a jej tvorivé využitie.
- Prepojenie vizuálneho a verbálneho myslenia.
- Podpora osobnostného vyjadrenia: žiaci prostredníctvom písmen a slov vyjadrujú svoje zážitky, názory a pocity.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, asociácie, kreativita, tvorba významu.
- **Sociálne:** spolupráca, zdieľanie nástrojov, materiálov a nápadov, spoločné rozhodovanie.
- **Osobné:** sebareflexia, formulovanie osobných názorov a zážitkov.
- **Pohybové:** strihanie, lepenie, komponovanie.
- **Komunikačné:** ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: kreatívne používanie písma ako vizuálneho prvku.
- **Environmentálne:** recyklácia, uvedomelé používanie materiálov, znižovanie odpadu.

48.4 Nástroje a materiály

- Noviny, časopisy, plagáty, stránky z kníh, zošitové listy
- Obaly, etikety, lístočky
- Nožnice
- Lepidlo (tyčinkové alebo univerzálne eko-lepidlo)
- Výkres ako podklad

48.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Rozhovor o vizuálnych znakoch:** „Aké texty a písmená nás denne obklopujú?“
- **Ukážky:** prezentácia príkladov typografických koláží – dadaistické aj súčasné diela.
- **Brainstorming:** „Ako môže obraz vzniknúť iba z písmen?“ – žiaci navrhujú nápady, ktoré môžu následne realizovať.
- **Kľúčová myšlienka:** „Písmeno nie je len na čítanie – môže sa stať aj obrazom.“

48.6 Pracovný postup

1. **Zber materiálu:** žiaci vystrihujú písmená a slová z novín, plagátov (v rôznych veľkostiach a štýloch).
2. **Plánovanie:** rozhodnú sa, či bude ich kompozícia skôr abstraktná (hra s farbami a tvarmi), alebo figurálna (napr. tvár, zviera, predmet).
3. **Komponovanie:** písmená rozkladajú na výkres, skúšajú rôzne usporiadania a ich významy.
4. **Lepenie:** vybranú kompozíciu nalepia na podklad.
5. **Názov:** každý žiak dá dielu názov, ktorý vystihuje jeho posolstvo.
6. **Prezentácia:** žiaci predstavia svoje práce a vysvetlia myšlienku za ich usporiadaním.

48.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Je v práci prítomný osobný odkaz?
 - Ako kreatívne boli písmená použité?

- Podpora originálnych riešení – žiadne hodnotenie typu „pekné/nepekné“.
- **Reflexia:** Spoločná diskusia o dielach – „Čo o autorovi hovorí jeho obraz?“, „Ktoré slová a písmená žiaka oslovili – a prečo?“
- **Výstava diel** na nástenke v triede alebo v digitálnej podobe.

48.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** kolážová technika, písmeno ako vizuálna forma.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** vzťah medzi textom a významom.
- **Etická výchova:** sebavyjadrenie, osobné príbehy a zdieľanie myšlienok.
- **Dejepis / dejiny umenia:** dadaizmus, typografia, využitie písma vo výtvarnom umení.

48.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Pre začiatočníkov:** práca s vopred vystrihnutými písmenami, jednoduchšia kompozícia.
- **Pre pokročilých:** zložitejšie, prípadne 3D kompozície, doplnené o maľbu či kresbu.
- Tematické spracovanie: napr. „obraz o mne“, „moje sny“, „príbeh jedného slova“.

48.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

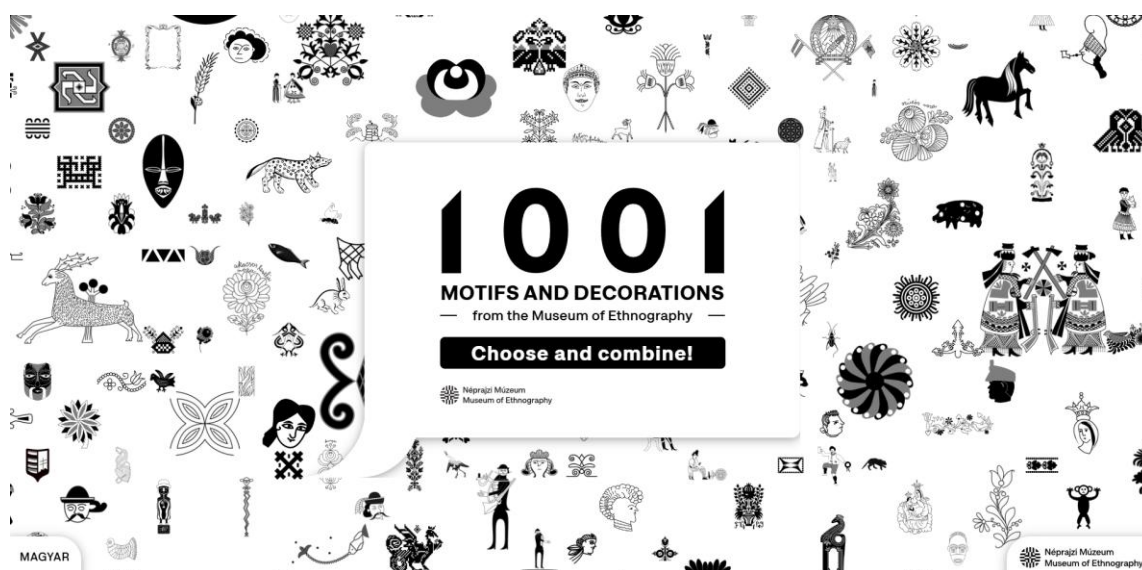
- Žiaci si užívajú voľnú hru s písmenami – spoznávajú ich nové využitie a možnosť vytvoriť z nich obraz.
- Typografická koláž je skvelý základ na osobné rozhovory: kto aké slovo alebo písmeno vybral a prečo.
- Počas aktivity žiaci zažívajú, že aj bez drahých materiálov možno vytvoriť hodnotné, podnetné výtvarné dielo. Práca s vystrihovanými písmenami je zároveň dobrou príležitosťou hovoriť o opätovnom využití papierových zdrojov.
- Výstava hotových koláží posilňuje triednu komunitu: z písmen vznikajú jedinečné príbehy.

<https://www.etsy.com/shop/ToonJoosenArt>

<https://hengerkutya.blogspot.com/2015/11/betukollazs.html>

49 Digitálna tvorba motívov

49.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa ZŠ (5–9. ročník)
- **Časový rozsah:** 1 × 45 minút
- **Organizačná forma:** individuálna práca v učebni informatiky (každý žiak vytvára vlastný motív) alebo skupinová práca v bežnej triede s využitím projektora (spoločné nápady).
- **Miesto, priestorové usporiadanie:** učebňa informatiky (pri individuálnej práci) alebo trieda vybavená interaktívnou tabuľou/projektorom (pri skupinovej práci).

49.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Cieľom aktivity je, aby **sa žiaci zoznámili s online aplikáciou Motívumalkotó Etnografického múzea v Budapešti** a vytvorili vlastné, originálne vzory pomocou digitálnych nástrojov. Online platforma je dostupná v maďarčine a angličtine: <https://motivumalkoto.neprajz.hu>

Aplikácia ponúka **tradičné ľudové motívy** zo zbierky múzea, ktoré **žiaci spoznávajú hrovou formou**. Zároveň **vytvárajú moderné digitálne kompozície**, ktoré spájajú dedičstvo s digitálnym svetom – ukazujú, že ľudové umenie je stále živým a aktuálnym zdrojom inšpirácie.

49.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Zoznámenie žiakov s ľudovými vzormi a prvkami tradičnej ornamentiky.
- Rozvoj digitálnych kompetencií prostredníctvom tvorivej úlohy.
- Zažitie reinterpretácie tradičných motívov v súčasnom kontexte.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** analýza, syntéza, asociácia, kreativita, tvorba významu, rozpoznávanie motívov, porozumenie ich významu
- **Sociálne:** spolupráca, zdieľanie nápadov, spoločné rozhodovanie

- **Osobné:** sebareflexia, formulovanie osobných názorov a zážitkov
- **Komunikačné:** inštruovanie, ústna prezentácia, dohadovanie nových riešení počas realizácie. Vizúálna komunikácia: navrhovanie motívov, vedomé používanie tvarov
- **Environmentálne:** udržateľnosť, znižovanie odpadu
- **Digitálne:** používanie online aplikácií, vizuálna tvorba na počítači

49.4 Nástroje a materiály

- Počítač alebo laptop s pripojením na internet (pri individuálnej práci každý žiak)
- Interaktívna tabuľa alebo projektor (pri skupinovej práci)
- Online aplikácia Motívumalkotó dostupná na stránke Etnografického múzea
- (Voliteľne) tlačiareň – na vytlačenie hotových návrhov

49.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Úvodný rozhovor:** „Aké ľudové vzory poznáme? Kde sme ich videli?“
- **Ukážky:** fotografie zo zbierok Etnografického múzea (napr. výšivky, maľovaný nábytok).
- **Prezentácia aplikácie:** učiteľ predstaví stránku a nástroj na tvorbu motívov – ukáže, ako možno z dostupných prvkov zostaviť vlastnú kompozíciu.
- **Kľúčová myšlienka:** „Vzory minulosti žijú s nami – záleží len na nás, ako ich pretvoríme.“

49.6 Pracovný postup

1. **Otvorenie aplikácie:** žiaci si spustia online nástroj na tvorbu motívov na stránke múzea.
2. **Preskúmanie motívov:** zoznámia sa s dostupnými tvarmi, ozdobnými prvkami a ich pôvodom.
3. **Plánovanie:** rozhodnú sa, aký vzor chcú vytvoriť (abstraktný, figúrový, sezónny atď.).
4. **Tvorba:** kombinovaním motívov vytvárajú vlastnú kompozíciu, experimentujú s veľkosťou, usporiadaním a tvarom.
5. **Archivácia / tlač:** výsledné vzory si uložia, prípadne vytlačia.
6. **Zdieľanie:** žiaci prezentujú svoje výtvary a porozprávajú, čo a prečo vytvorili.

49.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Kreatívne použitie motívov.
 - Vedomé využitie usporiadania a tvarov.
 - Prítomnosť vlastného nápadu (individuálneho alebo skupinového).
- **Reflexia:** Spoločný rozhovor. „Čo sme sa naučili o ľudových vzoroch? Ako v sebe nesú minulosť – a ako ich môžeme prepojiť so súčasnosťou?“

49.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** návrh vzorov, ľudové ornamenty.

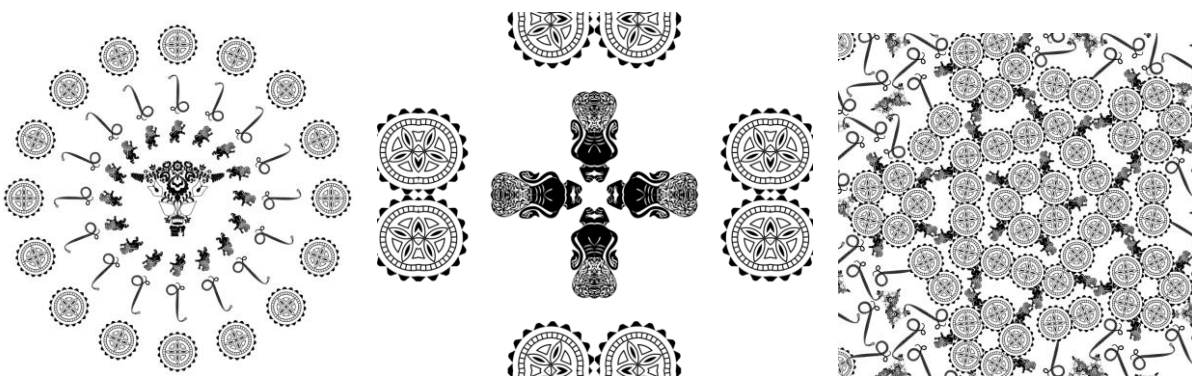
- **Technika a praktické činnosti:** práca s digitálnymi nástrojmi, využitie vzorov v predmetoch.
- **Dejepis / vlastiveda:** tradície maďarského ľudového umenia.
- **Etická výchova / triednická hodina:** prežívanie tradícií, hodnota kultúrneho dedičstva.

49.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Skupinová verzia:** návrh veľkej spoločnej „steny vzorov“ na projektore – každý žiak prispieva vlastným nápadom.
- **Individuálna verzia:** každý žiak vytvorí vlastný vzor – z nich vznikne digitálna výstava.
- **Pokročilá verzia:** vytlačený digitálny motív sa môže ďalej ručne upravovať – vyfarbovanie, dokresľovanie, prípadne dotvárať vo vhodnom kresliacom programe.

49.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

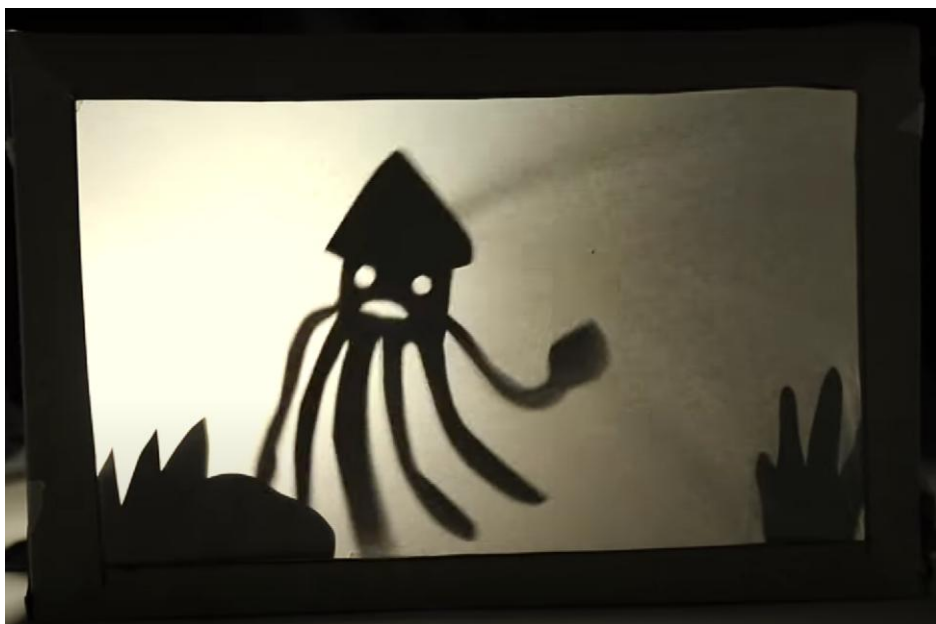
- Žiaci sa rýchlo nadchnú pre digitálnu tvorbu – aplikácia je používateľsky jednoduchá a prináša okamžitý zážitok z úspechu.
- Úloha spája tradičnú kultúru s digitálnym svetom – žiaci zažijú, že ľudové motívy môžu byť inšpiratívne aj dnes.
- Skupinová verzia vytvára silný pocit spolupatričnosti – každý žiak má v spoločnej práci svoj vklad.
- Výsledné diela sa dajú použiť na výzdobu školy, plagáty k projektom alebo do digitálneho portfólia. Výhodou digitálneho procesu je, že nevyžaduje tlač ani materiály – tvorivá činnosť prebieha bez odpadu, čo podporuje ekologický prístup.

50 Tieňové divadlo pre Zem

<https://www.steampoweredfamily.com/wp-content/uploads/2024/09/Shadow-Puppet-Theatre-with-puppets-SQUARE.jpg>

<https://www.youtube.com/watch?v=c0uiAQmMua0>

50.1 Základné informácie

- **Veková kategória, obťažnosť:** žiaci 2. stupňa ZŠ (5–9. ročník)
- **Časový rozsah:** 2 × 45 minút
- **Organizačná forma:** skupinová práca (3–5 žiakov v skupine)
- **Miesto, priestorové usporiadanie** trieda; úplné zatemnenie nie je nutné, no pre dosiahnutie výraznejších tieňových efektov sa odporúča použiť správne nasmerované svetlo a zatieniť okná závesmi alebo papierom.

50.2 Stručný opis / Úvod do aktivity

Žiaci vytvoria figúrky a kulisy **z recyklovaných materiálov** a predvedú krátke **tieňohry**, ktoré budú rozprávať **o ochrane Zeme, udržateľnosti alebo kráse prírody**. Figúrky sa premietajú na stenu alebo plátno pomocou **silného svetelného zdroja** (lampa, projektor).

Úplná tma nie je potrebná – dôležité je, aby pozadie bolo svetlé a svetelný zdroj silný a nasmerovaný. Aktivita umožňuje žiakom zažiť, ako možno pomocou **tvarov a pohybu** rozprávať príbeh a ako sa umenie môže stať **nositeľom ekologického odkazu**.

50.3 Ciele a možnosti rozvoja kompetencií žiakov

Pedagogické ciele:

- Posilnenie environmentálneho uvedomenia prostredníctvom umeleckej činnosti.
- Rozvoj vizuálneho rozprávania a tvorivého riešenia problémov.
- Precvičenie tímovej práce a spoločného plánovania.

Rozvíjané kompetencie:

- **Kognitívne:** kritické myslenie, asociácia, kreativita, tvorba významu, tvorba symbolov, plánovanie, formulovanie posolstva
- **Sociálne:** spolupráca, zdieľanie nástrojov, materiálov a nápadov, spoločné rozhodovanie, spoločná tvorba, rozdelenie rolí, organizácia vystúpenia
- **Osobné:** sebareflexia, formulovanie osobných názorov a zážitkov
- **Pohybové:** tvorba figúr, strihanie, lepenie, vytváranie pohyblivých prvkov, manipulácia s figúrami
- **Komunikačné:** dohadovanie nových riešení počas realizácie, ústna prezentácia, zdieľanie zážitkov. Vizuálna komunikácia: rozprávanie príbehu hrou svetla a tieňa
- **Environmentálne:** recyklácia, uvedomelé používanie materiálov, znižovanie odpadu
- **Digitálne:** tvorba videonahrávky, jej strih, archivácia a zdieľanie

50.4 Nástroje a materiály

- **Recyklované materiály:** kartón, kúsky škatúľ, fólie, staré dosky, plastové fľaše, zvyšky textilu
- **Základ figúrok:** tvrdý kartón alebo čierny papier (napr. zadná strana starého plagátu)

- **Osvetlenie:** nasmerovaný svetelný zdroj – silnejšia stolová lampa, projektor, prípadne svetlá viacerých mobilných telefónov
- **Upevňovanie a pohyb:** nožnice, rezák, ekologické lepidlo, špagát; figúrky pripevnené na špagle alebo drôt pre jednoduché ovládanie
- **Premietacie pozadie:** svetlá stena, biele prestieradlo alebo veľký papier

50.5 Motivácia, úvod do problematiky

- **Inšpiratívne obrázky:** fotografie z tieňového divadla (napr. indonézske wayang, súčasné tieňové inscenácie).
- **Diskusia:** „Aké príbehy sa dajú rozprávať iba pomocou tieňov? Ako môžeme hovoriť o ochrane Zeme touto formou?“
- **Výber témy:** skupiny si vyberú environmentálne posolstvo, ktoré chcú predstaviť (napr. „Čisté rieky“, „Svet lesov“, „Sen o svete bez odpadu“).
- **Kľúčová myšlienka:** „Tieň nám rozpráva – my počujeme, čo chce povedať svetu.“

50.6 Pracovný postup

1. **Tvorba skupín:** žiaci pracujú v tímoch po 3–5.
2. **Plánovanie príbehu:** vymyslia krátku scénu s maximálne 2–3 výstupmi.
3. **Výroba figúrok:** vystrihnú ich z recyklovaných materiálov a pripevnia na paličky.
4. **Nastavenie svetla a pozadia:** svetlo nasmerujú na stenu tak, aby bol tieň figúrok jasne viditeľný. Ak nie je úplná tma, treba zabezpečiť, aby pozadie bolo svetlé a okolie tmavšie.
5. **Skúška:** tím si vyskúša pohyby, doladí umiestnenie a prípadne upraví scénu.
6. **Prezentácia:** každý tím predvedie krátku tieňohru ostatným.
7. **Zdieľanie:** žiaci vysvetlia, aký odkaz chceli predstaviť.

50.7 Hodnotenie a reflexia

- **Kritéria hodnotenia:**
 - Kreatívne použitie recyklovaných materiálov.
 - Zrozumiteľnosť a výpovedná hodnota tieňových figúrok.
 - Jasne vyjadrený ekologický odkaz.
- **Reflexia:** Spoločný rozhovor o tom, ako na nich zapôsobil tieňový príbeh: „Ktorá scéna ťa najviac zaujala – a prečo?“

50.8 Medzipredmetové vzťahy

- **Vizuálna kultúra:** tieň a svetlo ako výtvarné prostriedky, tvorba siluety.
- **Fyzika:** šírenie svetla, vznik tieňa.
- **Etika / Človek a príroda:** ochrana Zeme ako téma príbehov.
- **Slovenský jazyk a literatúra:** tvorba príbehu, rozprávačské zručnosti.

50.9 Možnosti variácie a diferenciacie

- **Jednoduchšia verzia:** tvorba iba figúr, bez príbehu.
- **Pokročilá verzia:** komplexnejší príbeh s viacerými scénami a pohyblivými kulisami.
- **Kombinovaná verzia:** predstavenie sa fotografuje alebo natáča a vzniká krátky digitálny film.

50.10 Osobné skúsenosti a inšpirácie pre pedagógov

- Žiaci sú nadšení z pohyblivých tieňov – zistia, aké výpovedné môžu byť jednoduché siluety.
- Polotmavá trieda nie je problém – pri dobre nastavenom svetle a svetlom pozadí vznikne silný tieňový efekt.
- Projekt spája jemnú motoriku, tvorivé myslenie a tímovú spoluprácu a zároveň spracováva tému environmentálneho povedomia hravou výtvarnou formou.
- Figúrky môžu byť zachované, opakovane použité alebo vystavené ako fotografie či video. Žiaci si uvedomia, že aj prostredníctvom svetla a tieňa môžu silno komunikovať o ochrane nášho sveta.

Použité zdroje

ArtMajeur. (2024). *Mimmo Rotella: Pioneer of Decollage and Italian Avant-Garde Art* |

ArtMajeur Magazine. <https://www.artmajeur.com/en/magazine/8-meet-and-discover/mimmo-rotella-pioneer-of-decollage-and-italian-avant-garde-art/336088?>

Assembling | *Hammer Museum*. (2025). [https://hammer.ucla.edu/now-dig-](https://hammer.ucla.edu/now-dig-this/art/themes/assembling)

[this/art/themes/assembling](https://hammer.ucla.edu/now-dig-this/art/themes/assembling)

Goal 12: Responsible consumption and production. (2024). The Global Goals.

<https://globalgoals.org/goals/12-responsible-consumption-and-production/>

OECD. (2020). *Communication from the Comission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Socia Committee and the Committee of the Regions on Achieving the European Education Area by 2025*. OECD.

<https://doi.org/10.1787/9789264229945-en>

Robinson, K., & Aronica, L. (2009). *The element: How finding your passion changes everything*. Allen Lane.

Zurcher, B. (1988). *Georges Braque, life and work*. Rizzoli.

Financovaný
Európskou úniou

ISBN: 978 - 80 - 969694 - 3 - 2